EDIȚIA DE VINERI
Vol. 8

U.C.S. 2019

Antologie de proză modernă și contemporană

CUPRINS

John UPDIKE: Despărțire..... **3**

John UPDIKE: Un mic gest.....**25**

Cesare PAVESE: Închisoarea..... **47**

Kurt VONNEGUT: Fă-mi rost de un vis.....**187**

John UPDIKE

Despărțire

Era o zi luminoasă. Strălucitoare. Toată luna iunie, vremea îşi bătuse joc de nefericirea soţilor Maple arborând un soare puternic – scânteieri de aur şi cascade de verde, în mijlocul cărora conversaţiile lor fuseseră roase de carii nevăzute, eurile lor tânguitoare fiind singura pată din natură. De obicei, la vremea asta, erau deja bronzaţi; dar, când s-au întâlnit cu fiica lor, care se întorcea cu avionul după un an petrecut în Anglia, erau aproape la fel de palizi ca şi ea, cu toate că Judith a fost prea ameţită de iureşul opulent al verii din ţara ei natală pentru a observa acest lucru. Nu i-au spus imediat, ca să nu-i strice momentul întoarcerii acasă. Aşteaptă câteva zile, las-o să-şi revină din oboseala călătoriei, fusese una din formulele ei, în tot acel şir de dialoguri serbede, la cafea, la un pahar de coktail sau de Cointreau, în care se conturase strategia dezbinării cuplului, în timp ce, neobservat din spatele ferestrelor închise, pământul îşi făcea numărul anual de scamatorie a renaşterii. Richard se gândise să plece de Paşte; Joan insistase să aştepte până se adunau toţi cei patru copii, cu toate examenele trecute şi obligaţiile sociale îndeplinite, cu o

vară care-i aştepta ca premiu de consolare. În tot acest răstimp, el trudise, cu dragoste şi groază, reparând adăpostul, ascuţind maşinile de tăiat iarbă, nivelând şi acoperind cu humă noul teren de tenis.

Terenul ieşise din prima iarnă surpat şi cu stratul roşu de deasupra împrăştiat de vânt. Cu ani în urmă, soţii Maple observaseră la diverşi prieteni cum divorţul urma unei îmbunătăţiri majore în casa lor, ca şi cum căsnicia se zbătea într-un ultim efort de supravieţuire; cea mai mare criză din propriul lor menaj se ivise în mijlocul prafului de moloz şi al ţevilor expuse la vedere, pe când se zugrăvea bucătăria. Totuşi, cu o vară în urmă, în timp ce buldozere galbene precum canarii nivelau un dâmb cu iarbă presărat cu părăluţe, preschimbându-l într-un câmp noroios, iar o echipă de tineri cu părul împletit în codiţe grebla pământul şi îl tasa, această transformare nu li se păruse de rău augur, dimpotrivă, un prilej de sărbătoare, cu toată indecenţa ei; căsnicia lor putea sfâşia pământul pentru amuzament. În primăvara care a urmat, trezindu-se în fiecare zi în zori, cu o senzaţie de cădere, ca şi cum patul se surpa, Richard găsea terenul de tenis gol, fileul şi benzile de fixare nedesfăcute încă erau în hambar, iar totul în jur se potrivea cu starea lui de dezolare justificată, inclusiv huma care se sfărâma în crăpăturile şi gropile de pe teren (câinii zburdaseră pe-acolo în timpul topirii zăpezii, iar

râuleţele săpaseră şanţuri în teren), o foarte nimerită activitate elementară şi interminabilă. Îşi dorea din toată inima sa pecetluită să nu mai vină lumina zilei.

Acum sosise ziua. O zi de vineri. Judith se reaclimatizase; se adunaseră toţi cei patru copii, înainte ca munca, şcoala şi călătoriile să-i împrăştie, din nou, care încotro. Joan era de părere că era mai bine să i se dea vestea fiecăruia în parte. Richard se pronunţa pentru un singur anunţ, când se adunau cu toţii la masă. Ea spuse:

— Cred că dacă le-am spune aşa, ar suna ca o mărturisire la poliţie. Vor începe să se certe, să discute între ei, în loc să se concentreze asupra faptului. Ştii, ei sunt, fiecare în parte, fiinţe individuale, şi nu un obstacol oarecare în calea libertăţii tale.

— Bine, bine, sunt de acord.

Planul lui Joan era precis. În seara aceea urmau să dea o masă de bun venit cu homari şi şampanie, în cinstea lui Judith, ce-i drept, cu o oarecare întârziere. Apoi, la sfârşit, amândoi, cei care cu nouăsprezece ani în urmă o plimbaseră în cărucior pe Tenth Street spre Washington Square, urmau să o scoată la o plimbare la podul de pe râuleţul cu apă sărată şi să-i dea vestea, conjurând-o la tăcere. Urma, la rând, Richard junior, care pleca direct la un concert rock la Boston şi care ar fi aflat seara, târziu, la întoarcerea sa cu trenul, sau sâmbătă dimineaţă, înainte de a se duce la slujbă; avea şaptesprezece

ani şi lucra într-o echipă de întreţinere a terenului de golf. În cursul zilei de sâmbătă, puteau să-i informeze pe mezini, John şi Margaret.

— Şi cu asta basta – conchise Richard.

— Ai cumva un plan mai bun? Aşa, ai la dispoziţie restul zilei de sâmbătă ca să răspunzi la eventualele întrebări, să-ţi strângi bagajele şi să-ţi faci minunata ieşire din scenă.

— Nu – răspunse el, vrând să spună că nu are o soluţie mai bună şi că este de acord cu planul ei, cu toate că avea ceva de ordine falsă, se voia atoatecuprinzător în aparenţa deplinei lui împliniri, precum listele ei lungi de treburi gospodăreşti şi socotelile ei financiare iar, pe vremea când o cunoscuse, prea amplele note de lectură. Planul ei îi transforma, lui, un singur obstacol în patru ziduri cu margini tăioase ca lama de cuţit, fiecare, cu verticalitatea lui abruptă, pregătindu-i o cădere în gol.

Toată primăvara Richard fusese conştient într-un fel morbid de ceea ce se petrecea în fiinţa sa şi de ceea ce se întâmpla în jurul lui, de bariere şi delimitări. El şi Joan se ridicaseră ca o barieră îngustă între copii şi adevăr. Fiecare moment era o delimitare, cu trecutul de o parte şi viitorul de cealaltă, un viitor ce conţinea un acum de neconceput. Dincolo de cele patru ziduri cu tăiş de cuţit îl aştepta o viaţă nouă, nedesluşită încă. Mintea lui ascundea un secret, un chip palid, temător şi

liniştitor, străin şi cunoscut, pe care voia să-l apere de lacrimi, pe care îl simţea permanent în preajmă, aievea precum lumina soarelui. Bântuit de această prezenţă, a fost cuprins de obsesia ferecării casei în faţa propriei lui absenţe, înlocuind draperii şi cordoane de jaluzele, balamale şi zăvoare, precum un Houdini[1] care-şi pregăteşte evadarea, lăsând totul în ordine, în urma lui.

Şi mai era broasca de la uşă. Încă mai avea de înlocuit broasca de la una din uşile de la verandă. Treaba asta, ca cele mai multe treburi de acest gen, s-a dovedit a fi mai anevoioasă decât şi-ar fi imaginat. Vechea broască, dintr-un metal mâncat acum de rugină, devenise inutilizabilă prin construcţie. La niciunul din trei magazine de feronerie nu găsi vreuna care cât de cât să se potrivească în locaşul eliberat de vechea încuietoare, pe care o scoase cu o surprinzătoare uşurinţă. Trebuia scobită o nouă gaură, iar dălţile erau prea mici, ferăstrăul prea mare, şi trebuia acoperit vechiul locaş cu o bucată de lemn, iar dălţile erau tocite, ferăstrăul ruginit, degetele lui umflate de atâta nesomn. Soarele îşi revărsa lumina dincolo de verandă, asupra unei lumi indiferente. Deja trebuiau ajustate tufele ornamentale, de pe zidul casei expus la

[1] Houdini, Harry (1874 – 1926) – iluzionist american, pe numele său adevărat Erich Weiss. Renumit pentru demonstraţiile în care reuşea să se elibereze de cătuşe şi lanţuri, să evadeze din celulele închisorilor şi să deschidă orice lacăt.

vânt se desprindeau solzi de vopsea, croind drum spre interior ploii, insectelor, putregaiului şi morţii, după plecarea lui. Familia sa, toţi cei pe care urma să-i piardă, se perinda prin zonele de graniţă ale conştientului său, în timp ce se lupta cu găuri de burghiu, aşchii, instrucţiuni neclare de folosire a uneltelor, detalii de feronerie.

Judith, prinţesa întoarsă din exil, stătea în verandă, îi desfăta cu poveşti despre lipsa de combustibil, despre teama de bombe manifestată în rândurile mişcării de opoziţie, despre pakistanezele care o acostau fără ruşine în drumul ei spre şcoala de dans. Joan era într-un du-te-vino continuu, mai calmă decât s-ar fi cuvenit, lăudându-i truda de la broasca uşii, ca şi când ar fi fost una şi nu ultima dintr-un şir de treburi gospodăreşti pe care le făceau împreună. Fiul lui mai mic, John, ajuns brusc la cincisprezece ani, inconştient de cât de bine arăta, i-a ţinut, câteva minute, uşa şubredă de la intrare, în timp ce tatăl mânuia cu stângăcie ciocanul şi dalta. În fiecare lovitură de ciocan Richard auzea un suspin. Fiica mai mică, după o petrecere care durase toată noaptea, dormea în hamacul din verandă, în zgomotul acela asurzitor. Somnul îi era greu şi dulce, încrezător şi fără apărare. Timpul, precum lumina soarelui, se scurgea fără încetare; razele începeau încet să lumineze pieziş. Azi era una din zilele cele mai lungi. Se auzi un clănţănit; se potrivise. Corvoada se încheiase. Îşi luă ceva de

băut; bău chiar în verandă, ascultând cuvintele fiicei sale.

— Era aşa de frumos, să fi văzut cum, în momentele cele mai grele, toate măcelăriile şi franzelăriile ţineau deschis, cu lumânările aprinse. Toţi erau aşa de curajoşi şi de drăguţi. Din ziare, situaţia apărea mult mai rea acolo – oameni care, chipurile, trăgeau în cei care stăteau la rând la gaz şi toată lumea care îngheţa de frig.

Richard o întrebă:

— Tot mai vrei să te stabileşti în Anglia, pentru totdeauna?

Totdeauna: conceptul acesta, devenit acum realitate pentru el, îl apăsa şi-l zgâria în gât.

— Nu – mărturisi Judith, întorcându-şi chipul prelung spre el, cu ochii încă de copil, depărtaţi, dar cu buzele care parcă se înfruptau dintr-o mâncare suculentă şi gustoasă. Abia aşteptam să vin acasă, doar sunt americană.

Era într-adevăr femeie. Ei o crescuseră; el şi Joan s-au înhămat împreunăla creşterea ei, singura dintre toţi cei patru copii ai lor. Fiecare dintre ceilalţi mai avea încă de crescut. Totuşi, gândul că va trebui să îi spună lui Judith – imaginea ei, primul lor copil, mergând de mână între ei doi, spre pod – îl sfâşia. Bariera care îi stăvilea lacrimile cedă. Richard se aşeză la masa festivă cu un nod în gât; şampania şi homarii păreau rupte din soare; le-a văzut şi le-a gustat printre lacrimi. Clipi din ochi, înghiţi şi, cu glas răguşit, glumi pe seama alergiei lui

de vară. Lacrimile nu conteneau să picure. Nu izvorau dintr-un orificiu care se putea astupa, ci dintr-un punct permeabil al unei membrane, şi se prelingeau consecvent, pur, rodnic, necontenit. Lacrimile deveniră o pavăză împotriva celorlalţi, a feţelor lor, a faptului de a fi din nou împreună, ultima oară în starea de inocenţă, la masa în capul căreia se aşezase pentru cea din urmă dată. Îi picurară lacrimi din nas în timp ce spărgea crusta homarului; când sorbi din pahar, şampania avea gust de sare; gheara crudă din gât i se părea delicioasă. Nu-şi putea fi de niciun ajutor.

Copiii au încercat să se facă a nu-i observa lacrimile. În dreapta lui, Judith îşi aprinse o ţigară şi-şi ridică privirea, urmărind traiectoria fumului eliberat printr-o expiraţie prea energică şi elaborată: lângă ea, John îşi aplecă faţa concentrându-se asupra extragerii ultimelor rămăşiţe – picioare şi segmente de coadă – din cadavrul stacojiu. La celălalt capăt al mesei, Joan îl privi surprinsă, reproşului din ochii ei luându-i repede locul o grimasă de iertare sau de încuviinţare a darului superior de simţ strategic cu care-l investea. Între ei, Margaret, căreia nu-i mai spunea Beau şi care era foarte bine dezvoltată pentru cei treisprezece ani ai ei, îl privea pierdută, dincolo de fereastra lacrimilor, ca şi cum s-ar fi uitat la un obiect mult dorit dintr-o vitrină, îl privea pe el, tatăl ei, un mănunchi cristalin de frânturi şi amintiri. Cu

toate acestea, nu ea a pus întrebarea, la bucătărie, în timp ce goleau farfuriile şi aruncau carapacele de homari, ci John:

— De ce plânge tati?

Richard auzi întrebarea, dar nu şi răspunsul în şoaptă. Apoi o auzi pe Beau tânguindu-se:

— Oh, nu-uh – exclamaţia uşor dramatizată a cuiva care se aşteptase de mult la cele întâmplate.

John se întoarse la masă cu un vas de salată. Făcu un semn rapid cu capul spre tatăl său, iar buzele lui schiţară cuvintele conspirative:

— A spus.

— A spus ce? – întrebă Richard tare, nesăbuit.

Băiatul se aşeză pe un scaun, în semn de reproş la adresa diversiunii create de exemplul bunelor maniere dat de tatăl său, şi spuse simplu:

— Despărţirea.

Joan şi Margaret veniră de la bucătărie; copila părea mai mică, în ochii lui Richard deformaţi de lacrimi, şi uşurată, uşurată să-l vadă aievea pe bau-bau.

O strigă – distanţele se măriseră extraordinar.

— Ai ştiut-o, ai ştiut-o dintotdeauna – voia el să spună, dar gheara din gât îl împiedică să vorbească.

De departe, o auzi pe Joan vorbind pe un ton aşezat, înţelept, recitind tot ceea ce pregătiseră amândoi; era o despărţire de-o

vară, un experiment pe care-l făceau. Ea şi cu tati, amândoi, căzuseră de acord că asta le făcea bine; aveau nevoie de spaţiu şi timp ca să mediteze; ţineau unul la altul, dar parcă nu reuşeau să-şi dea unul celuilalt destulă fericire. Judith, imitân d tonul obiectiv al mamei sale, dar în felul ei tineresc şi fals, prea rece, spuse:

— Cred că e o prostie. Ar trebui ori să trăiţi împreună, ori să divorţaţi.

Ca un val care atinsese apogeul şi se spărgea, plânsul lui Richard deveni tumultuos; dar fu depăşit de un alt tumult, pentru că John, atât de rezervat până atunci, acum lua, în ochii lui, proporţii uriaşe. Probabil că îl marcase presupusa informare prealabilă a surorii lui mezine.

— De ce nu ne-aţi *spus*? – întrebă el cu un glas mare şi rotund care nu semăna cu glasul lui.

— Trebuia să ne fi *spus* că nu vă împăcaţi bine.

Richard s-a văzut nevoit să facă încercarea de a-şi forţa cuvintele să iasă printre lacrimi:

— Necazul este că ne-mpăcăm bine, aşa că nici măcar pentru noi nu e evident... că nu ne iubim, cam aşa ar fi sunat restul frazei, dar nu putu să o formuleze până la capăt.

John nu se lăsă înduioşat.

— Ce vă pasă vouă de noi? – izbucni el. Suntem numai nişte mici obiecte pe care le-aţi avut odată.

Râsul surorilor lui îi produse o ilaritate pe care o transformă într-un rânjet cinic şi parodic:

— Ha, ha, ha.

Richard şi Joan şi-au dat seama amândoi, deodată, că băiatul se îmbătase cu şampanie. Simţind nevoia să se menţină în centrul atenţiei, John scoase o ţigară din pachetul lui Judith şi o vârî în gură, o lăsă să-i atârne de buza inferioară şi miji ochii precum un gangster.

— Nu sunteţi nişte mici obiecte pe care le-am avut odată, – strigă Richard la el. Voi sunteţi lucrul cel mai important. Dar sunteţi mari acum. Sau aproape.

Băiatul aprindea chibrituri. Însă în loc să-şi aprindă ţigara (niciodată nu-l mai văzuse fumând; rolul de copil „ascultător" fusese modul său de a fi aparte), le apropia de faţa mamei sale pentru ca ea să sufle şi să le stingă. Apoi, aprinse toată cutia – se auzi o trosnitură şi se văzu o făclie pe care o ţinea aproape de faţa mamei sale. Deformată de lacrimi ca o prismă, flacăra era tot ceea ce Richard vedea; nu ştiu cum a fost stinsă. O auzi pe Margaret spunând:

— Termină odată cu parada asta.

Şi-l văzu pe John care-i răspunse rupând ţigara în două, băgându-şi bucăţile în gură şi mestecându-le, apoi scoţând limba la sora lui, cu firele de tutun rămase lipite pe ea.

Joan îi vorbi chibzuit – un ocean de chibzuinţă incoerentă.

— Vorbim despre asta de ani de zile... copiii noştri trebuie să ne ajute... Amândoi, tati şi cu mine, vrem...

În timp ce asculta, băiatul împăturea cu atenţie un şerveţel de hârtie în foile de salată din farfuria lui, făcu un ghemotoc din hârtie şi lăptuci şi şi-l înfundă în gură, privind în jurul lui, în aşteptarea ilarităţii scontate. Nimeni nu râse. Judith spuse:

— Poartă-te ca un om matur. Şi pufăi din ţigară.

Richard se ridică de la masa aceea sufocantă şi-l conduse pe băiat afară.

Cu toate că în casă era o lumină scăzută de asfinţit, afară lumiiia era încă puternică, acea risipă prelungită a verilor târzii. Râzând amândoi, îl supraveghea pe John în timp ce scuipa în flori lăptucii, hârtia şi tutunul. Îl luă de mână – John avea mâini late şi ferme, de bărbat aproape, dacă nu ar fi fost moi. Totuşi, îi susţinu strânsoarea. Alergară spre pajişte, pe lângă terenul de tenis. Marginea terenului, neatinsă de buldozere, era presărată cu părăluţe. Dincolo de terenul de tenis şi de un loc neted unde obişnuiau odată să joace baâeball cu toţii, se ridica semeţ, în lumina soarelui, un dâmbuleţ verde, cu buruienile şi ierburile profilate distinct, precum anluminurile care împodobeau scrierile medievale pe pergament.

— Îmi pare rău, îmi pare aşa de rău – spuse Richard, plângând. Ai fost singurul care mi-ai dat o mână de ajutor la

toate corvezile astea blestemate.

Printre suspine, nestânjenit de lacrimile sale şi de şampania băută la masă, John explică:

— Nu e vorba numai de despărţirea noastră, ci de tot anul acesta mizerabil, urăsc şcoala aia, n-am niciun prieten acolo, iar profesorul de istorie e un dobitoc.

Se aşezară în vârful micului dâmb, tremurând şi încălziţi de atâtea lacrimi, dar uşuraţi, iar Richard încercă să îşi concentreze atenţia asupra anului trist pe care-l avusese copilul său – zilele de lucru cu lecţii multe şi lungi, sfârşitul de săptămână acasă, petrecut în camera lui, în mijlocul aeromodelelor sale, în timp ce părinţii stăteau jos, împreună, vorbind în şoaptă şi pregătindu-şi despărţirea. Cât de egoişti şi orbi putuseră ei doi să fie, îşi spuse Richard în sine; îl ardeau ochii. Îi spuse fiului său:

— O să încercăm să te transferăm la altă şcoală. O viaţă are omul, şi e păcat să fie nefericit.

Îşi spuseseră şi ei ce putuseră, dar nu doreau încă vindecarea rănilor, aşa că vorbiră mai departe despre şcoală, despre terenul de tenis, dacă va fi vreodată la fel de bun ca în prima vară. S-au dus să-l încerce şi întinseră mai tare o parte din benzile de fixare. Puţin cam exagerat, poate pentru a da momentului o mai mare importanţă, pentru a-l prelungi, Richard îl duse pe băiat în locul de pe pajişte cu priveliştea cea

mai frumoasă, râul de un albastru metalic, mlaştina de culoarea smaraldului, insuliţele răspândite cu umbre violete în lumina de asfinţit, peticele albe de plajă în depărtare.

— Vezi – spuse el – totul continuă să fie frumos. Iar mâine va fi. Tot aici.

— Ştiu – răspunse John cu nerăbdare.

Atmosfera acelui moment se risipise.

Înapoi, în casă, ceilalţi beau vin alb, şampania terminându-se, iar cele trei femei încă mai stăteau la masă, la taifas. Joan se aşezase în capul mesei. Se întoarse spre el, fără urme de lacrimi pe faţă, şi întrebă:

— Totul e-n regulă?

— Totul e bine – spuse el, iritat, dar uşurat că petrecerea continuase în absenţa lui.

Mai târziu, când s-au dus la culcare, ea i-a explicat:

— Presupun că n-am putut să plâng acum pentru că am plâns prea mult toată vara. De fapt, n-a fost drept deloc. A fost ideea ta şi ai dat impresia că eu sunt cea care te alungă.

— Îmi pare rău – spuse el. N-am vrut să se întâmple asta, dar nu m-am putut stăpâni.

— Zici că n-ai vrut?! Totul ţi-a fost pe plac. Când ai făcut anunţul pentru toată lumea, de fapt, ai făcut ca tine.

— Mă bucur c-am isprăvit-o – admise el. Doamne, ce grozavi

au fost copiii ăştia! Atât de curajoşi şi de nostimi în acelaşi timp!

Întors acasă, John îşi făcuse de lucru la un aeromodel, în camera lui, şi le striga în continuu:

— Sunt bine! N-am transpirat!

Richard continuă, bucurându-se de propria-i uşurare:

— Şi, mai ales, n-au pus la îndoială motivele pe care le-am invocat. Nici măcar nu le-a trecut prin minte că ar putea fi implicată o terţă persoană. Nici chiar lui Judith.

— Asta chiar a fost emoţionant – spuse Joan. Richard o luă în braţe.

— Şi tu ai fost minunată, draga mea, şi-ţi mulţumesc.

Cu vinovăţie, îşi dădu seama că nu se simţea despărţit de ea.

— Ştii că ţi-a mai rămas Dickie – îi spuse ea.

Aceste vorbe i-au conturat, în beznă, un munte întunecat; respiraţia rece şi greutatea pe care o simţea aproape îl apăsau şi-şi simţi pieptul strivit. Dintre toţi cei patru copii, cel mai tare îi stătea pe conştiinţă Dickie. Joan nici nu trebui să adauge:

— Asta este o parte din treaba ta mârşavă la care n-am să te ajut.

— Ştiu, o s-o fac singur. Culcă-te.

În câteva minute, respiraţia îi deveni mai rară şi se cufundă în uitarea unui somn adânc. Mai era un sfert de oră până la miezul nopţii. Trenul lui Dickie, care venea de la concert, sosea

la unu şi un sfert. Richard puse ceasul să sune la unu. De câteva săptămâni bune, dormea îngrozitor. Dar, ori de câte ori închidea ochii, vreo licărire de imagine îi ardea pleoapele – Judith scoţând fum de ţigară cu un soi de înverşunare, privirea aţintită şi goală a lui Beau, dâmbuleţul scăldat în soare de pe pajiştea unde se odihnise alături de John. Muntele care-i stătea în faţă se apropia tot mai mult şi intra în el; era imens şi copleşitor. Durerea din gât îi dădea o senzaţie de rânced. Aşa cum dormea, lângă el, soţia lui părea că fusese omorâtă. Când, nemaiputându-şi suporta pleoapele fierbinţi şi inima grea, s-a ridicat din pat şi s-a îmbrăcat, se trezi şi ea, şi se întoarse spre el.

El îi spuse:

— Dacă aş putea dezlega tot ce-a fost, aş face-o.

— Şi de unde ai începe? – întrebă ea.

Nu avea de unde. Ea îi dădea curaj. Pe întuneric, îşi băgă picioarele goale în pantofi. Copiii dormeau fiecare în camera lui, le auzea respiraţia, iar parterul era cufundat în linişte. În confuzia generală lăsaseră luminile aprinse. Le închise pe toate, în afară de cea din bucătărie. Se duse la maşină. Motorul porni imediat. Sperase contrariul. Singurii drumeţi erau el şi razele de lună; acestea păreau un însoţitor diafan, dând licăriri frunzelor din copacii de pe marginea drumului, bântuindu-i oglinda retrovizoare precum un urmăritor mohorât şi

topindu-se sub faruri. Centrul oraşului, care nu era chiar pustiu, era straniu la ceasul acela din noapte. Un poliţist tinerel, în uniformă, şedea în mijlocul unui grup de copii în tricouri, pe treptele Băncii. Vizavi de gară, câteva baruri mai erau încă deschise. Clienţii, cei mai mulţi tineri, intrau şi ieşeau din căldura nopţii, bucurându-se de noutatea verii. Se auzeau strigăte din maşinile care treceau; i se părea că nimerise în toiul unei imense conversaţii generale. Richard parcă maşina şi, cuprins de oboseală, îşi lăsă capul pe scaunul de lângă volan, ca să iasă din raza vânzolelii şi a luminii farurilor. Era ca în filme, când asasinul îşi duce misiunea la capăt trecând, neabătut, prin toată efervescenţa unui carnaval – numai că filmele nu pot să arate panta abruptă şi atât de palpabilă din abisul fiinţei omeneşti. Nu mai poţi reface drumul înapoi, urcând: căderea este singura posibilitate. Ţesătura sintetică a scaunului încălzit de obrazul său emana un iz de vanilie venit parcă din amintiri şi vremuri de demult.

Şuieratul unui tren îl făcu să-şi ridice capul. Venea la timp; sperase că va întârzia. Barierele înguste de pe peron coborâră. Un clinchet vesel îi anunţa sosirea. Trupul voluminos din metal moletat pe orizontală se opri într-un legănat şi adolescenţi somnoroşi coborâră din tren, fiul său printre ei. Dickie nu se arătă surprins văzându-şi tatăl care îi aştepta la acea oră imposibilă. Se îndreptă alene spre maşină, împreună

cu doi amici. Amândoi îl depăşeau în înălţime. Spuse un „bună” tatălui său şi se trânti în scaunul de lângă volan cu o promptitudine care exprima recunoştinţa. Amicii se urcară în spate, iar Richard se simţi, la rându-i, recunoscător; aşa, câştiga câteva minute de amânare, în timp ce-i ducea pe la casele lor.

Întrebă:

— Cum a fost concertul?

— Excelent – răspunse din spate unul dintre ei.

— A prins – spuse celălalt.

— A fost bun – spuse Dickie cu moderaţia care îi stătea în fire şi care, în copilărie, lovindu-se de iraţionalitatea lumii, îi provocase multe dureri de cap, stomac şi greaţă.

Când îl lăsară pe cel de al doilea în faţa unei case întunecate, băiatul izbucni:

— Tati, mă dor ochii îngrozitor de la alergia mea la fân. Toată ziua n-am făcut decât să tai la iaba aia blestemată!

— Mai avem picăturile alea?

— N-au avut niciun efect, vata trecută.

— Poate, vara asta, o să aibă.

Richard făcu o întoarcere din trei mişcări pe strada pustie. În câteva minute ajunseră acasă. Richard îşi simţi din nou muntele acela în gât.

— Richard – spuse el, şi îl simţi pe băiat care, aşa prăbuşit în scaun şi frecându-şi ochii, se încordă numai la tonul din glasul

lui – nu am venit doar ca să-ţi fac viaţa mai uşoară. Te-am aşteptat la gară pentru că mama ta şi cu mine avem să-ţi dăm nişte veşti, iar tu, de câtva timp, ai fost greu de găsit. Sunt veşti proaste.

— Bine.

Starea de linişte s-a transmis uşor dar rapid, ca şi cum ar fi izbucnit dintr-un vârf de arc.

Richard se temuse că lacrimile o să-l sufoce, dar bărbăţia fiului era un exemplu pentru el, aşa încât spuse cu o voce sigură şi calmă:

— Sunt veşti proaste dar nu neapărat tragice, cel puţin în ceea ce te priveşte. Nu ar trebui să-ţi afecteze viaţa de zi cu zi, cu toate că, fără-ndoială, te vor marca afectiv. Vei munci la slujbă şi te vei întoarce la şcoală în septembrie. Amândoi, mama ta şi cu mine, suntem mândri de tine. Nu vrem să-ţi schimbi modul de viaţă.

— Mda – spuse încet băiatul, în timp ce trăgea aer în piept, păstrându-şi calmul.

O luară după colţul străzii; biserica la care se duceau de obicei se profila ca o fortăreaţă părăsită. Casa celei cu care Richard spera să se căsătorească se afla dincolo, de pajişte. Dormitorul era luminat.

— Mama ta şi cu mine am hotărât să ne despărţim

— Spuse el. Pentru o vară. Nimic oficial, deocamdată fără

divorţ. Vrem să vedem cum e. De câţiva ani încoace, nu facem destul unul pentru celălalt, nu ne facem fericiţi aşa cum ar trebui. Nu ţi-ai dat seama?

— Nu – spuse băiatul.

Era un răspuns cinstit, fără nicio implicare emoţională: adevărat sau fals, ca întrebările dintr-un chestionar.

Bucuros că fusese stabilită baza faptică, Richard intră în amănunte, cu locvacitate. Vorbi despre apartamentul său din celălalt capăt al oraşului şi accesul complet liber pe care-l vor avea la el, proiectele de vacanţă separată, libertatea mai mare de mişcare şi varietatea pe care o oferea vara aceea. Dickie asculta şi prindea totul.

— Ceilalţi ştiu?

Richard îi descrise modul în care li se dăduse vestea.

— Cum au luat-o?

— Fetele cu mult calm. John a luat-o razna; a zbierat, a mâncat o ţigară, a făcut o salată din şerveţelul lui şi ne-a spus cât de mult urăşte şcoala.

Fratele lui John chicoti:

— Adevărat?

— Da. Dickie, vreau să-ţi spun ceva. Ora pe care am petrecut-o aşteptându-te în gară a fost cea mai cumplită din viaţa mea. Urăsc treaba asta. Pur şi simplu, o urăsc. Tatăl meu ar fi preferat să moară decât să-mi facă mie una ca asta.

Se simţea extraordinar de uşurat în timp ce vorbea. Trecuse asupra băiatului toată povara muntelui. Ajunseră acasă. Cu mişcări foarte iuţi, ca o umbră, Dickie coborî din maşină şi se strecură în bucătăria luminoasă. Richard strigă după el:

— Vrei să bei ceva? Poate un pahar cu lapte?

— Nu, mulţumesc.

— Vrei să dăm mâine un telefon că eşti bolnav şi că nu te duci la lucru?

— Nu, nu-i nevoie.

Răspunsul a venit slab, din uşa camerei lui; Richard aşteptă să audă uşa trântindu-se cu furie. Zgomotul uşii închise normal îi făcu rău.

Joan se adâncise în primul somn adânc şi se trezi cu greu. Richard trebui să repete:

— I-am spus.

— Ce-a zis?

— Mai nimic. Ai putea să te duci şi să-i spui noapte bună? Te rog.

Ea ieşi din dormitor fără să-şi pună halatul. Richard se dezbrăcă încet, îşi puse pijamaua şi se duse în hol. Dickie era deja în pat, Joan se aşezase lângă el, iar radioul cu ceas murmura un cântec. Când se ridică, o lumină inexplicabilă – să fi fost luna? – îi contura trupul prin cămaşa de noapte. Richard se aşeză în locul cald pe care-l marcase cu trupul ei, pe salteaua

îngustă, îl întrebă:

— Dormi aşa, cu radioul deschis?

— Tot timpul e deschis.

— Poţi să dormi cu el aşa? Eu n-aş putea.

— Da.

— Nu ţi-e somn?

— Ba da.

— Bine. Eşti sigur că vrei să te scoli ca să te duci la lucru? Ai avut o noapte lungă.

— Vreau.

Iarna aceea, la școală, învățase pentru prima dată că poți să dormi foarte puțin și, totuși, să supraviețuiești. Când era mic, obișnuia să doarmă atât de adânc și nemișcat, și transpira cu atâta intensitate, încât persoanele care aveau grijă de el, în absența părinților, intrau în panică. Mai târziu, era primul care se ducea la culcare, chiar înaintea fratelui și surorii lui mai mici. Chiar și acum ațipea la televizor, răschirându-și picioarele lui păroase și bronzate.

— Bine, băiețaș. Dickie, ascultă-mă. Te iubesc așa de mult, nici n-am știut cât, până acum. Oricum s-ar termina povestea asta, o să fiu întotdeauna cu tine. Crede-mă.

Richard se aplecă, pregătindu-se pentru un sărut pe obraz, dar fiul, cu o mișcare rapidă, se întoarse și, cu obrajii udați de lacrimi, îl îmbrățișă și-l sărută pe buze, pătimaș, ca o femeie.

Gemând, murmură în urechea tatălui său două vorbe, singurele vorbe inteligente și esențiale:

— De ce?

De ce. Era un șuierat de vânt într-o spărtură, un cuțit răsucit într-o rană, o fereastră deschisă spre neant. Chipul palid pierise, întunericul era fără formă. Richard uitase de ce.

(*Traducere: Ruxandra Todiraș*)

Un mic gest

I-a spus cu un mic gest pe care nu-l observase la ea niciodată înainte. Joan telefonase de la gară, după ce luase prânzul cu iubitul ei, şi asta Richard o ştia. Era sâmbătă, iar fiul său mai mare plecase cu maşina lui decapotabilă; noul Volvo al lui Joan la început n-a vrut să intre în viteză. Când el a ajuns în centrul oraşului, ea străbătuse deja strada principală şi urcase dealul până pe pajişte. Era un septembrie cald şi înfrunzit, dar totul era cuprins de un fior rece de cristal, de o limpezime tulburătoare. Chiar de la distanţă şi-au zâmbit dând cu privirea unul de celălalt. A deschis portiera şi s-a urcat în maşină, şi-a pus centura de siguranţă, pentru a-i reduce la tăcere bâzâitul dojenitor. Faţa îi era îmbujorată de atâta mers, hainele de oraş

arătau ca o costumaţie, avea cu ea câteva pachete, dovadă a „cumpărăturilor” pe care le făcuse. Richard încercă o întoarcere din trei mişcări pe strada îngustă, şi, în momentul prelungit al opririi, în timp ce căuta marşarier-ul, ea i-a spus:

— Dragule – zise ea, plesnind cu degetele de la o mână în palma celeilalte, ciudat, timid, surd, gest între bătutul din palme de bucurie al unui copil şi încercarea unui adult de a atrage atenţia – m-am decis să te alung. O să te rog să pleci din oraş.

Brusc, îşi simţi inima zvâcnindu în piept; era ceea ce îşi dorise.

— Bine, – spuse el cu băgare de seamă – dacă crezi că o să te descurci. Se uită la faţa ei îmbujorată, vioaie, ca să-şi dea seama dacă vorbise serios; nu îi venea să creadă că era aşa. Un camion de poștă vopsit în roșu, alb şi albastru oprise în spatele lor, claxonându-i, mai mult în semn de recunoaştere decât de avertizare; familia Maple era cunoscută în oraş. Trăiseră aici cea mai mare parte din viaţa lor de când se căsătoriseră.

Richard nimeri marşarier-ul, dădu înapoi, întoarse şi o porniră spre casă în goană. Maşina, atât de nouă şi rigidă, părea, în mişcare, aeriană şi uşoară, ca şi cum se evaporase şi ea în micul gest jucăuş al lui Joan.

— Suntem într-un impas, – explică ea – ne-am blocat; nu ajungem nicăieri aşa.

— Nu renunţ la ea – replică el.

— Ştiu, mi-ai mai spus-o.

— Şi nici nu te văd pe tine renunţând la el.

— Aş face-o, dacă mi-ai cere-o tu. Mi-o ceri?

— Nu, Doamne fereşte! El este singurul meu atu.

— Ei bine, deci. Pleacă unde doreşti. Cred că cel mai amuzant pentru copii ar fi să vină în vizită la Boston. Şi cel mai puţin plictisitor pentru tine.

— Sunt de acord. Când zici tu că o să se întâmple asta?

Profilul ei, la marginea câmpului său vizual, îl simţea fragil, gata să se frângă dacă ar fi spus un cuvânt nepotrivit, prea dur. Îşi ţinea respiraţia încercând să fie detaşat, aerian, uşor, precum maşina în mişcare. Trecură hopul de pe pod; Joan dădu drumul fumului de ţigară.

— De îndată ce o să-ţi găseşti să stai undeva – spuse ea. Săptămâna viitoare. E prea devreme?

— Probabil că este.

— Este prea trist? Par oare prea brutală cu tine?

— Nu, pari minunată, foarte delicată şi dreaptă, ca-ntotdeauna de altfel. Aşa e just. Este numai un lucru pe care eu însumi nu l-am putut face. Cum poţi oare trăi fără mine?

La marginea câmpului său vizual, faţa ei se întoarse; se întoarse şi el; avea o expresie răutăcioasă, curajoasă, şi era aprinsă la faţă. Probabil că băuseră vin la prânz.

— Uşurel – spuse Joan.

Ştia că era o înşelătorie, un gest de bravadă din partea ei; de fapt, implora o amânare. El rămase însă tăcut, refuzând să discute. Aşa avea orgoliul ei de partea lui.

Drumul cu şerpuirile lui se scurgea în viteză, cutiile poştale, copacii, unii deja cu frunzele uscate de schimbarea anotimpului.

Întrebă:

— A fost ideea ta sau a lui?

— A mea. Mi-a venit în tren. Tot ceea ce a spus Andy a fost că tot timpul pare că mi-l petrec dându-ţi de mâncare.

Din vara aceea când îşi făcuseră vacanţele separat, în săptămânile care se scurseseră de atunci, Richard dormise aproape în fiecare noapte într-o baracă pe plajă, închiriată, la două mile depărtare de casă; a încercat să doarmă acolo., dar, în fiecare seară, odată cu nopţile mai lungi., părea mai uşor şi mai bine pentru copii să mănânce ceea ce gătea Joan. Se obişnuise cu felul ei de a găti; de fapt, fiecare celulă din trupul lui era compusă din hrana pregătită de ea. După cină urma un pahar, în timp ce copiii (doi dintre ei învăţau în alt oraş, doi încă mai stăteau acasă) se chinuiau cu lecţiile sau căscau gura la televizor, iar la un pahar discutau, îşi făceau confidenţe, se certau, vărsau lacrimi sentimentale şi urma, ocazional şi concesiv, o prăbuşire verticală în pat. Avea dreptate; nu era

nici sănătos, nici constructiv. Se făcuseră deja douăzeci de ani de când ar fi fost potrivit să se iubească.

A găsit apartamentul din Boston după două zile de căutări. Agentul imobiliar avea părul roşu, fundul rotund şi o mască de machiaj, aplicat ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă tinereţea. Richard se simţea fericit şi speriat în timp ce urca şi cobora scările în spatele ei. Mai plictisită ea de el decât el de ea, ea întoarse cheia în broască, cu nerăbdare, deschise uşa cu umărul şi îi arătă interiorul cu un gest neputincios al braţului larg deschis. Podeaua nu era nici din linoleum şi nici din parchet, era din mozaic alb şi negru ca cea dintr-un tablou de Vermeer; se uită spre fereastră, văzu zgârie-norul şi atunci ştiu că acesta era apartamentul care-i trebuia. Zgârie-norul, de ani de zile suspendat într-o faimoasă stare de neîmplinire, era un dezastru frumos, faimos pentru că era dezastru (oglinzi căzeau încontinuu) şi dezastruos pentru că era frumos; arhitectul avusese o viziune. Visase o clădire invizibilă şi totuşi imensă, oglinzile trebuiau să reflecte cerul şi conturul Boston-ului şi să se topească în cer. Geamurile din oglinzi căzeau în stradă şi erau înlocuite cu bucăţi opace de placaj negru. Totuşi rămăsese o suprafaţă reflectantă suficientă pentru a da încă impresia, prin vechea fereastră tremurătoare a acestui apartament găsit în pripă, a unei imensităţi de albastru, ruda verticală a

imensităţii orizontale de albastru al mării, pe care Richard o avea în faţa ochilor când se trezea în fiecare dimineaţă, în frigul care intra până la os în baraca sa neîncălzită. Îi spuse roşcatei, „excelent”, iar sprâncenele ei de culoarea cărbunelui se ridicară. Mâinile lui tremurau în timp ce semna contractul de închiriere, după ce scrisese „despărţit” la rubrica pentru starea civilă. Telefonă dintr-o drogherie pentru a da vestea, nu soţiei sale pe care ar fi întristat-o, ci amantei, care se afla la fel de departe.

— Ei bine, – îi spuse pe un ton acuzator – am găsit o locuinţă. Am semnat contractul. De necrezut. În mijlocul anunţului pentru închirierea apartamentului era această simplă propoziţie: „Nu se vor folosi saltele cu apă”.

— Îţi tremură glasul.

— Parcă aş fi zămislit o temniţă.

— N-o face, dacă nu vrei s-o faci.

După pauza şi scăderea intensităţii din vocea lui Ruth, îşi imagină că se întindea după o ţigară sau o scrumieră, pregătindu-se pentru o şedinţă de mângâiere a fiinţei iubite.

— Vreau s-o fac. Şi ea vrea s-o fac. Toţi vrem s-o fac. Chiar şi copiii o vor. Sau numai se prefac.

Ea trecu peste „se prefac”.

— Descrie-mi locuinţa.

Tot ce şi-a putut aminti a fost podeaua şi imaginea

dezastrului albastru, cu norii care i se reflectau în faţadă, şi femeia roşcovană. Îi spusese de unde să-şi cumpere alimente, unde să-şi dea rufele la spălat. Oare avea spălătorie?

— Pare drăguț – a fost răspunsul depărtat al lui Ruth, când a terminat ce a avut de spus. Doi inși, unul era un poștaș negru care asuda, așteptau în fața cabinei telefonice. Începu deja să urască orașul, aglomerația lui, foamea lui.

— Ce pare atât de drăguț? – se răsti el.

— Ești chiar așa de deprimat? N-o face, dacă nu vrei s-o faci.

— Nu mai tot spune asta.

Era o formalitate plicticoasă căreia i se conformau amândoi, această pretenție de a fi liber să facă fiecare ce vrea în căsnicia lui, jocul era evitarea sentimentului de vinovăție, iar Ruth era o adevărată expertă. De multe ori, cuvintele ei păreau ireale, monede calpe, fraze de etichetă, ziduri de labirint. În timp ce cuvintele soției sale aveau întotdeauna deschidere către o semnificație transparentă.

— Ce altceva pot să spun, – întrebă Ruth – decât că te iubesc?

Și la celălalt capăt, îndepărtat, telefonul suspină prompt. Își imagină gestul; îşi întorsese fața de la receptor și trăsese cu putere aer în piept, cum avea obiceiul, arătând disperare chiar și atunci când n-o simțea, expirând și stingând, concomitent, în mână, o țigară fumată nici pe jumătate, care i se strivea între degete ca o insectă luptându-se cu disperare să

supravieţuiască. Risipa ei ostentativă de emoție îl durea. Îl durea orice pierdere. A fost tentat, un moment, să pună brusc receptorul în furcă, dar și asta i s-a părut un gest irosit și inutil, așa că rămase pe fir.

Odată singur în apartamentul său, se descoperi a fi o menajeră ordonată și chibzuită. După ce pleca vreo femeie de la el, Richard avea grijă să-și refacă ordinea de celibatar, golind scrumierele care, dacă vizitatoarea era Ruth, se umpleau ochi cu trupuri lungi și palide stinse prematur, iar dacă era Joan, cu mucuri de țigară atât de scurte, încât erau aproape numai filtru. Îi plăcea să observe că niciuna dintre ele nu ar fi schițat vreun gest de a face curat – patul rămânea într-o dezordine de nedescris, farfuriile murdare, iar fiecare dintre cele trei scrumiere (una de sticlă, una de ceramică şi una improvizată, dintr-un capac de tablă) fusese folosită, Golindu-le, zâmbea la vederea cadavrelor dezordonate ale lui Ruth sau a cuiburilor de filtre ale lui Joan, discrete precum pietricelele albe dintr-un acvariu. Când o dojenea pe Ruth pentru că stingea ţigările prea devreme, bineînţeles că ea argumenta, cu minunata ei încredere nestrămutată în valoarea ei extraordinară, cât de bine era pentru ea, pentru plămânii ei, să stingă ţigara din timp; şi fără îndoială că avea dreptate; era mai bine să-l distrugă pe celălalt decât pe sine. Ruth se întrupa din dragoste

şi din viaţă, iată de ce o iubea. Totuşi, spiritul de economie irezistibil al lui Joan, dorinţa ei ascunsă de moarte îi erau la fel de familiare şi dragi, ca şi scrisul ei mărunt, cenzurat, şi părul pubic creţ şi strâns, aşa încât Richard zâmbea în timp ce golea şi scrumierele ei. Zâmbetul lui era un gest fără public. El, care îşi iniţiase spectacolul în mijlocul părinţilor şi al bunicilor, fraţilor, surorilor şi animalelor dragi din copilărie, care şi-l regizase pentru un public format din colegi de şcoală şi profesori, şi care şi-l rafinase în faţa unei audienţe fermecate iniţial, copiii săi, nu putea să nu-şi continue jocul chiar şi în singurătate. Îşi născocise un fel de partener, un singur spectator măreţ – zgârie-norul albastru. Îl simţea tot timpul aproape.

Albastru, el apărea totuşi mai verde decât cerul. Un timp, Richard a fost nedumerit că norii care se reflectau în el se deplasau în aceeaşi direcţie cu cei din spatele lui. Cu un efort de imaginaţie în spaţiu, şi-a dat seama că o oglindă nu inversează mişcarea, cu toate că fizionomia se modifică în oglindă, gura capătă un rictus, astfel încât chiar faţa unei fiinţe iubite pare străină şi urâtă când e privită în oglindă, aşa cum – ce gând straniu – se vede pe sine. El observă că o oglindă aşezată în mijlocul zgârie-norului nu afecta mişcarea unui pâlc întreg de nori şi, de multe ori, jumătatea unui nor reflectat se potrivea cu jumătatea altui nor de după colţul blocului, făcând

una cu ea, străpuns de dâra unui avion cu reacţie, ca de săgeata lui Cupidon. Dezastrul răspândea lumină în inima oraşului. Noaptea, se vedea ca un şirag palid de luminiţe, precum un vas suplu navigând pe cer, iar în ploaie sau ceaţă dispărea de tot, în timp ce coşurile de cărămidă şi turlele metalice din prim plan prindeau consistenţă într-o culoare întunecată. Richard încercă să descifreze logica înlocuirii geamurilor din jocul de oglinzi şi spaţii libere. Nu detectă nicio logică, numai truda înceată a unor muncitori invizibili, care goleau şi umpleau celulele de sticlă, cu lipsa de raţiune a albinelor. Dacă privea mai mult timp, vedea cum un spaţiu gol devenea sticlos şi reflectant, albastru-verzui, precum condensarea unui strop de rouă. Trecură multe zile până să-şi dea seama că, pe geamul vechi, în ape, al ferestrei sale, chiar sub nasul său, chiriaşi care îl precedaseră, înarmaţi cu diamante, scrijeliseră iniţiale, nume, date, şi, cel mai adânc şi cel mai alb dintre toate, persistase un legământ emoţionant şi comic, incizat în două rânduri pentasilabice:

Cu acest inel
Pe tine te leg

Ce bogăţie transparentă a vieţilor anterioare se aşternea peste bucuria actuală a oraşului? În timp ce hoinărea pe străzi, propria lui fericire îl mira. Se aşteptase să fie trist, vinovat, plictisit. În schimb, zilele-i erau umplute în mod plăcut de

listele pe care le făcea, de incursiunile după hrană şi băutură, de întâlnirile cu problematicele substitute de soţii precum spălătoriile automate, unde studenţii meditau la Hesse şi-şi sprijineau bărbia în palmă, în timp ce hainele se rostogoleau într-o eternă cădere circulară, şi unde gospodinele negrese fredonau încetişor, în timp ce împătureau rufele spălate. Ce plăcere neaşteptată era să meargă noaptea spre casă strângând la piept hainele curate, fierbinţi ca pâinea proaspătă, trecând prin faţa ferestrelor arcuite din cartierul Back Bay, strălucitoare asemenea unor vitrine de lux.

Se simţea lucid şi bine dispus, împăcat cu tot ceea ce făcuse în ziua aceea, la ceasul când, găsindu-se în vreun cartier mărginaş, obosit de drum, se afla la al doilea pahar băut în grabă, înainte de cină. Îi plăcea să aducă acasă mâncare, se bucura de satisfacţia tautologică de a o găti şi de a o consuma pe toată la o masă, în timp ce aparatul de radio îi hrănea auzul cu Bach sau Bechet, iar o carte îl privea senină de pe etajera pe care o cumpărase; savura ciudatul joc disciplinat de a consuma hrana înainte ca alimentele să se altereze şi laptele să se acrească. Îi plăcea hoinăreala avioanelor pe cerul cenuşiu al nopţii, care părea un alt oraş, subţiratic, suspendat peste oraşul lui, şi cântul sirenelor poliţiei anunţând vreun dezastru care-i era străin. Nu putea ţine mult această fericire. Era o stare provizorie, o vacanţă. Dar era o fericire ciudat de curată

şi dreaptă, egală şi demnă, chiar dacă era câteodată întreruptă de goluri de teamă subită şi dezorientare. Trebuia să-şi planifice fiecare ceas al zilei, altfel era pierdut. Se mişca precum un gândac pe apă sau o piatră aruncată în undele unui râu, trecând razant pe suprafaţa lucioasă şi tensionată a vieţii sale. Se ducea peste tot. Odată s-a dus la zgârie-norul său albastru, aproapele şi martorul său. A fost oribil. Corsete grele de placaje şi tunele din plase de sârmă, păzite de poliţişti lătrători, protejau trecătorii de oglinzile care cădeau şi pe proprietarii clădirii de alte multe citaţii la tribunal. Strada era ticsită de postamente şi camioane. Nivelele inferioare erau din placaj rezistent, de un negru întunecat, edificiul, cu trupul său minunat înălţat spre cer, avea rădăcinile murdare şi încâlcite. De-atunci Richard nu mai trecu pe acolo vreodată.

Când îl vizita Ruth, se jucau de-a curăţenia – frecau câte un pătrat alb al podelei Vermeer cu o cârpă de lustruit *Brillo,* până când toate carourile albe erau curate. Treceau peste pătratele negre. Goală, în timp ce freca podeaua, Ruth părea, așa cum stătea pe genunchi, aplecată, o iapă mică și dolofană cu părul ei lung legănându-se și cu sânii mici balansându-se în ritmul mișcărilor energice, circulare. La spate, firele drepte de păr pubic alcătuiau un fel de coamă ciudată. Atât de irezistibil de stranie, rareori apuca să curețe mai mult de un carou de podea. Timpul, planificat atât de atent și precis pentru el, se iuțea

pentru amândoi și zbura. Câteodată, aveau timp să stea de vorbă împreună abia la sfârşit, când ea era deja cu mâna pe clanţă.

— E uluitoare clădirea asta, cu tot apusul oglindit în ea! – exclamă ea.

— O iubesc mult. Şi ea mă iubeşte pe mine.

— Nu-i adevărat. Eu sunt aceea care te iubesc.

— Nu poţi să-mparţi iubirea?

— Nu:

Avea un sentiment puternic de posesiune faţă de apartament; când i-a spus că şi Joan fusese acolo, numai aşa, de „pam-plaisir", se culcase cu el, cu soţul ei legitim, Ruth zbieră în telefon:

— În patul nostru?

— În patul meu – răspunse el cu o fermitate care nu-i stătea în fire.

— În patul tău – cedă ea, cu o voce răguşită de copil somnoros.

Când dialogul s-a încheiat, după ce şi-a împăcat amanta, Richard se duse la fereastră şi îşi anină privirea de prietenul său uriaş, lipsit de viaţă, care îşi întuneca încet culoarea într-o parte, căpătând o tentă mov, încă azuriu pe partea opusă, striat uşor de reflexia unui nor cirus din înălţimi. Şi vorbea, aşa cum numai privirea unei necuvântătoare poate vorbi, despre

frumuseţe şi suferinţă, despre o simplitate sortită pieirii, despre deznădejde. Seara îi topea umbra în noaptea care îi învăluia conturul. Raza vizuală scăzu treptat şi Richard dădu cu ochii de inscripţia de pe geamul ferestrei, pe care o citi cu iritare pentru a o sută oară. Era acelaşi fragment de litanie lipsită de pudoare şi pios tulburătoare, gravată strălucitor de focul muribund al soarelui.

Cu acest inel

Pe tine te leg

De câteva luni bune Ruth nu mai purta verighetă. Venind la el pentru o călătorie de-o noapte, purta pe degetul până atunci gol un inel cu diamant, moştenire de familie, ca o concesie pe care o făcea fără tragere de inimă imposturii. Pe vremea când încă se mai duceau la hotel, Ruth suferise mult pentru că trebuise să-şi piardă numele în presupunerea falsă că l-ar purta pe al lui, cu toate explicaţiile lui că aceasta nu era decât o convenţie. „Dar îmi place să fiu cine sunt acum", protestase ea. Aceasta era, într-adevăr, adevărata ei podoabă, indestructibilă şi luminoasă. Îi plăcea cine era ea. Fiecare avusese drumurile lui de făcut, şi, întoarsă la hotel înaintea lui, ceruse la recepţie cheia după numărul camerei. Recepţionerul a rugat-o atunci să îşi spună numele. Era o strategie. Nu dădea cheia unui număr.

— Şi cum i-ai spus că te numeşti? a întrebat-o Richard când ea s-a oprit din povestit.

În răgazul şi privirea ei fixă, de un albastru intens, el văzu recreată ezitarea ei din momentul provocării recepţionerului. De altfel, înainte de a se căsători, Ruth fusese profesoară de liceu, iar Richard vedea acum felul în care trebuie că apăruse în faţa claselor de copii – formală, exigentă şi dominatoare.

— I-am spus că mă numesc Maple.

Atunci Richard a zâmbit.

— Ai spus ce trebuia.

Când a dus-o pe Joan să ia masa în oraş, i s-a părut că face un gest nelegitim. Ei i-a venit ideea aşa, de „pam-plaisir", la sfârşitul unei duminici petrecute cu copiii acasă. Locuia de două luni la Boston, noi obiceiuri luaseră locul celor vechi şi era tentant să îi lase acasă pe copiii care se plictiseau şi găseau că e mai uşor să te plictisească televizorul decât propriul tău tată, vizitatorul autoritar.

— Nu îmi mai tot spune că te plictiseşti – îl certase pe John, cel mai docil dintre ei şi cel faţă de care se simţea cel mai vinovat. Cincisprezece ani este şi trebuie să fie o vârstă plictisitoare. Când aveam eu cincisprezece ani, lâncezeam citind cărţi de science-fiction. Tu lâncezeşti uitându-te la Kung-Fu. Cel puţin, eu învăţam să citesc.

— Dar e un program bun – protestă copilul cu vocea lui de adolescent, puţin spartă şi de teama de a fi deranjat tocmai în

momentul când privea o figură de *tai chi* filmată cu încetinitorul.

Când locuia încă acasă, Richard văzuse programul destul de des pentru a recunoaşte că era bun, într-un sens al cuvântului, că pasivitatea orientală a eroului, eliberată de izbucniri de violenţă mistică, se insinua în sistemul etic al copilului, aşa cum Richard îşi luase idealurile de comportament din filmele ieftine şi din cărţile comice – sângele rece de la Bogart, nesăbuinţa jovială de la Errol Flynn, dualitatea şi şmecheria de la Superman.

Se lăsă într-un genunchi lângă canapeaua de unde John, cu mustaţa mijind şi sprâncenele lui masculine, întunecate, privea resemnat licărirea transcendentă a televizorului. Însăşi vocea lui Richard sunase aproape spart atunci când întrebă:

— Crezi că te-ai plictisi mai puţin dacă tata ar mai locui încă aici?

— Nuuu...

Răspunsul veni instantaneu şi nerăbdător, ca şi cum întrebarea fusese anticipată. Oare băiatul credea ce spunea? Privirea lui nu alunecă niciun moment într-o parte, poate din teama de a se trăda sau poate numai dintr-un plictis sincer faţă de adulţi şi gesturile lor. Din fericire, la televizor, gesturile ucideau. Richard se ridică din poziţia de implorator, uşurat când o auzi pe Joan coborând scările. Se îmbrăcase de oraş în

veşnica ei rochie neagră cu decolteul festonat şi gulerul de argint mexican. Cel puţin nu se întâmplase să o plictisească vreodată şi, recunoştea el cu ciudă, nici ea pe el. Şi asta era, poate, un semn al fascinantei lor nepotriviri. Era prudent. Trebuia să fie prudent. Totul între ei se consumase. Trebuie că era aşa.

Dar cocktailurile, scoicile şi vinul risipiră prudenţa; se auzi spunând chipului atât de familiar şi totodată străin din faţa sa:

— E minunată, şi ştii că mă iubeşte? (se simţi stânjenit, ca un fiu care şi-a dat seama brusc că mama lui, cu toată atenţia politicoasă pe care i-o acorda, era indiferentă la farmecul unei lupte atletice pe care el i-o descria). Dar explică absolut totul şi vrea să i se explice totul. E ca şi cum aş fi din nou la şcoală. Şi, din nefericire, cu toată această explicitare, cu toată superba experienţă erotică pe care mi-o dă, ea nu este încă aievea pentru mine, aşa cum eşti tu. Şi aici îl lăsă vocea. Mersese prea departe.

Joan îşi puse mâna stângă, la, care încă mai purta verigheta, pe faţa de masă, cu un gest practic şi neutru.

— Va fi – spuse ea. E o chestiune de timp.

Vechea stare de lucruri rămase aceeaşi în ochii lumii. Chelneriţa, care-şi dăduse copiii la şcoala duminicală, îi întâmpină ca şi cum căsnicia lor era aceeaşi; obişnuiau să ia masa la restaurantul acesta de trei-patru ori pe an şi veniseră

la timp. Îl cunoscuseră pe contractorul care construise aripa aceasta de local, imitaţie a stilului clasic, cu vreo doisprezece ani înainte, şi care părăsise apoi oraşul de ruşinea falimentului, dar într-o ciudată stare de optimism. Amintirea lui încă mai stăruia în decorul localului. Un alt cuplu, mai în vârstă decât ei – soţul lucrase odată cu Richard într-un comitet orăşenesc – se îndreptă spre separeul unde luau masa de obicei, drăgăstos, vesel şi radios, aşa cum îi stă bine unei familii de americani. Oare aflaseră de ei doi? Oricum, faptul n-avea nicio importanţă în această ţară de aranjamente temporare. Joan şi Richard răspunseră cu aceeaşi veselie şi reveniră la starea lor iniţială numai după ce perechea cealaltă se îndepărtă. Joan se uită lung în urma lor.

— Stau şi mă-ntreb, oare ce au ei şi noi nu am avut?

— Poate că au avut mai puţin decât noi şi tocmai de asta nici nu s-au aşteptat la mai mult.

— E o explicaţie prea simplă.

Richard simţea în Joan o umbră de rezistenţă la complimentele lui voalate; şi era recunoscător. „Te implor, rezistă mai departe".

O întrebă:

— Cum crezi că se descurcă puştii?

Joan părea absentă.

— Aşa e John, nu te mai lua atâta de el.

— Nu vreau decât să nu se simtă dator s-o facă pe soţiorul tău grijuliu. Ce mare pare acum casa!

— Bine că mi-o spui tu.

— Îmi pare rău.

Şi chiar îi părea rău; îşi aşeză amândouă mâinile pe masă.

— E uimitor cum azi o sticlă de vin nu mai ajunge la două persoane – spuse Joan.

— Să comand alta?

Într-ascuns, se îngrozi în sinea lui: Ce iroseală!

Ea îşi dădu seama şi spuse:

— Nu. Cedează-mi doar jumătate din paharul tău.

— Ia-l pe tot.

Îi turnă vinul în pahar. Ea spuse:

— Deci amorul e superb cu ea!

El se simţi stânjenit şi se temu că remarca ei putea da o turnură de prost gust situaţiei. În timp ce cu Ruth trebuia să afişeze o întreagă etichetă a adulterului, cu Joan trebuia să se respecte un cod al despărţirii.

— De obicei, aşa se întâmplă cu cei care nu sunt căsătoriţi.

— Chiar aşa, omule?

Deja înghiţise vinul lui. Pe Joan începea deja să d umfle râsul.

Se aplecă peste masă atât cât îi permise spaţiul.

— Trebuie să *promiţi* că n-o să mai spui asta niciodată, nimănui, nici măcar lui Ruth. Şi-şi însoţi cuvintele cu un mic

gest de protest, agitându-şi mâinile.

— Poate tu n-ar trebui să-mi spui mie. Da, chiar aşa, nu-mi spune nimic!

El înţelese de ce fusese ea atât de laconică până atunci; tot timpul dorise să-i povestească despre iubitul ei, ocrotindu-l în ea ca pe un prunc. Era pe cale să-l trădeze.

— Te rog, nu! – spuse Richard.

— Termină cu ifosele. Eşti singurul om cu care pot sta de vorbă. Asta n-are absolut nicio importanţă.

— Este exact ceea ce-ai spus şi când te-ai culcat cu mine în apartamentul meu.

— S-a supărat cumva?

— Teribil.

Joan izbucni în râs şi Richard rămase frapat pentru a mia oară de perfecţiunea dinţilor ei rotunjiţi şi albi, dezvăluiţi de buzele ei, ca pentru a scoate la iveală un craniu fără cusur, un suflet imaculat. Veselia ei o purta într-un fel de paradis în timp ce povestea despre ea şi Andy – cum el se certase cu administratoarea unui motel pentru că nu erau prosoape în camera închiriată pentru o după-amiază, cum el dormea exact şapte minute de fiecare dată după ce făceau dragoste. Richard îl cunoştea pe Andy de ani de zile. Era un tip înalt, oacheş, specialist în legislaţia corporaţiilor. El însuşi divorţase, cu toate că prin natura profesiei se ocupa de aranjamentele dificile

legate de fuzionarea concernelor gigant. Era preocupat de cum se îmbrăca, se ducea la biserică, iar în multe ocazii arbora o demnitate nepotrivită şi poate că fusese atras mai mult de răceala de suprafaţă a lui Joan, de firea ei glacială caracteristică celor din New England, decât de demonii ei ascunşi.

— Psihiatrul meu crede că Andy era în simbioză cu tine şi că acum că te-ai dus, el e de prisos.

— Nu e de prisos. E bun, leal, arată bine şi are o situaţie prosperă.

Şi plăteşte. Handicapul lui este că te iubeşte.

— Vrei să zici că te apără de mine. Şi nasturii lui!

— Trebuie să lăsăm o marjă de o jumătate de oră ca să-şi poată încheia toţi iţasturii. Dacă s-ar face costume din patru piese, fii sigur că le-ar purta. Şi se spală, spală totul, de fiecare dată.

— Termină, o imploră Richard. Nu-mi mai spune toate astea.

Dar era deja năucă în vârtejul de oglinzi ale trădărilor ei, cu obrajii în flăcări şi fremătând, încât chelneriţa chicoti înţelegătoare în timp ce le turna cafeaua. Faţa lui Joan era roşie ca un bujor, ochii de un albastru pal ca gheaţa, aproape transparenţi. Richard şi-a dat seama de înţelesul cuvintelor ei – că aceşti iubiţi, oricât de mult i-am iubi, nu sunt noi, nu sunt sacri aşa cum numai realitatea poate fi. Noi suntem realitatea. Noi am făcut copii. Noi ne-am dat trupurile tinere unul altuia.

Noi am promis că vom îmbătrâni alături unul de celălalt. Joan relată un incident petrecut în casa ei, odată a lor, când a venit pe neaşteptate instalatorul. Richard a fost nevoit să râdă cu ea; instalaţiile casei aceleia deveniseră demult obiect de glumă pentru ei, o poveste care nu se mai încheia niciodată.

— S-a auzit soneria la uşa din spate, domnul Kelly a intrat direct în casă; şi ştii ecoul pe care orice zgomot din bucătărie îl are în dormitor, aşa că atâta ne-a fost.

Îl privi ca să se convingă dacă se făcuse înţeleasă. El dădu din cap afirmativ. Ochii ei aruncară scântei. Ea accentuă:

— Chiar în *acel* moment.

Şi cu un gest asemănător celui din maşină, cu un veac în urmă, schiţă cu vârful degetului, în aer, un A, ca şi cum ar fi început să scrie *acel*. Mişcarea a fost avidă, timidă, încântătoare, sfioasă, încrezătoare. El a văzut semnificaţiile ei şi atunci a ştiut că Joan nu va înceta niciodată să facă un mic gest în adâncul fiinţei lui; niciodată; chiar dacă îi va despărţi o sentinţă, ori chiar moartea, micul ei gest va dăinui gravat în sticlă.

(*Traducere: Ruxandra Todiraș*)

Cesare PAVESE

Închisoarea

Stefano ştia că satul acela nu se deosebeşte cu nimic de altele, şi că aici trăiau oameni, tot timpul, că pământul rodea şi că marea e marea, cu o plajă ca oricare alta. Stefano se simţea fericit în vecinătatea mării: când se apropia de ea o socotea cel de al patrulea perete al închisorii sale, un perete imens, viu colorat şi răcoros, în care putea să se cufunde şi să uite de celulă. În primele zile şi-a umplut până şi batista de pietricele şi de scoici, i s-a părut plin de omenie răspunsul şefului de carabinieri care, răsfoindu-i dosarul, i-a spus; „Bineînţeles. Cu condiţia să ştiţi să înotaţi".

Timp de câteva zile Stefano a cercetat gardurile de smochin şi spălăcitul orizont marin ca pe nişte realităţi ciudate, dar i s-a părut foarte firesc ca acestea să fie pereţii invizibili ai celulei sale. Chiar de la venirea lui, Stefano a acceptat fără efort această limitare a orizontului, domiciliul său forţat; pentru el, care ieşea din închisoare, însemna libertatea. Mai mult, ştia că jur-împrejur este un sat, iar privirile curioase şi precaute ale oamenilor îl asigurau de simpatia lor. Străine în schimb i s-au părut în primele zile pământul arid şi vegetaţia, şi marea schimbătoare. Le vedea şi se gândea la ele tot timpul. Dar, pe

măsură ce amintirea adevăratei celule se risipea în vânt, şi aceste prezenţe au devenit un fundal.

Stefano s-a simţit cuprins de o nouă tristeţe chiar pe plajă, într-o zi când, după ce a schimbat câteva vorbe cu un tânăr care stătea la soare, ajunsese înot la o stâncă ce servea de geamandură.

— Astea sunt locuri uitate de lume, spusese celălalt, de aici, de la noi, toţi o şterg spre locuri mai civilizate. Ce să-i faci! Noi trebuie să rămânem.

Era un tânăr brun şi muşchiulos, vameş din Italia centrală. Vorbea cu un accent răspicat care-i plăcea lui Stefano, şi uneori se vedeau la cârciumă.

Aşezat pe stâncă cu bărbia sprijinită de genunchi, Stefano privea cu ochii întredeschişi plaja pustie. Soarele puternic te năucea. Agentul vamal îi spusese că împărtăşeşte aceeaşi soartă cu el, şi umilinţa îl supuse pe Stefano la un chin nebănuit. Stânca aceea, braţul acela de mare nu-i ajungeau ca să evadeze de pe ţărm. Singurătatea trebuia sfărâmată chiar acolo, printre casele acelea scunde, printre oamenii aceia bănuitori, aşezaţi între mare şi munte. Cu atât mai mult cu cât vameşul – după cum credea Stefano – îi vorbise despre civilizaţie numai din politeţe.

Dimineaţa, Stefano străbătea satul – pe drumul ce mergea de-a lungul plajei – şi se uita la acoperişurile scunde şi la cerul

limpede, în vreme ce oamenii din praguri se uitau la el. Unele case aveau două caturi şi faţada decolorată de briza sărată a mării; uneori o frunză dintr-un pom din spatele unui zid îi trezea o amintire. Între o casă şi alta se ivea marea, şi fiecare dintre peticele acelea de apă îl lua pe Stefano prin surprindere, ca un prieten neaşteptat. Găurile întunecate ale uşilor joase, puţinele ferestre larg deschise, chipurile negre, sfiiciunea femeilor, chiar şi când ieşeau în stradă să golească oalele, contrastau într-atât cu strălucirea aerului, încât sporeau singurătatea lui Stefano. Plimbarea se termina la uşa cârciumii, unde Stefano intra şi se aşeza ca să-şi simtă libertatea, până venea ora toridă a băii.

În primele zile Stefano îşi petrecea nopţile în căsuţa lui fără să doarmă, pentru că noaptea îl năpădea nefirescul zilei, neliniştindu-l de parcă-i furnica sângele. Pe întuneric, în simţurile lui murmurul mării devenea un muget, adierea aerului un vânt puternic şi amintirea chinurilor un chin. Noaptea, tot satul se năpustea asupra lui, peste trupul lui întins. Trezindu-se, soarele îi readucea pacea.

Aşezat în faţa soarelui din prag, Stefano îşi asculta libertatea, părându-i-se în fiecare dimineaţă că ieşea din închisoare. În cârciumă intrau clienţi care uneori îl deranjau. La diferite ore trecea pe bicicletă şi şeful postului de carabinieri.

Strada nemişcată, peste care se făcea încet-încet amiază,

trecea singură pe dinaintea lui Stefano: nu era nevoie s-o cerceteze. Stefano avea întotdeauna la el o carte, şi-o ţinea deschisă dinainte şi uneori citea.

Îi făcea plăcere să salute şi să fie salutat de chipuri cunoscute. Vameşul, care bea o cafea la tejghea, îi dădea bună ziua politicos.

— Eşti un bărbat sedentar, îi spunea cu o oarecare ironie. Te văd mereu aşezat la o măsuţă sau pe o stâncă. Pentru dumneata lumea nu e mare.

— Am ajuns şi eu la destinaţie, îi răspundea Stefano, şi vin de departe.

Vameşul râdea.

— Mi-au vorbit de cazul dumitale. Şeful de carabinieri este un om încăpăţânat, dar vede cu cine are de-a face. Te lasă să stai şi la cârciumă, unde nu prea ai avea voie.

Stefano nu era întotdeauna sigur că vameşul glumea, şi în vocea aceea clară ghicea uniforma.

Un tânăr gras, cu ochi vioi, se oprea în uşă şi îi asculta. Spunea pe neaşteptate:

— Petliţe galbene, nu-ţi dai seama că inginerul te compătimeşte şi că-l plictiseşti?

Vameşul, zâmbind întruna, îi arunca o privire lui Stefano.

— Dacă-i aşa, tu ai fi al treilea care-l deranjează.

Toţi trei se priveau, care liniştit, care batjocoritor, zâmbind

în fel şi chip. Stefano se simţea străin de jocul acela şi încerca să le cântărească privirile şi să le priceapă rostul. Ştia că pentru a rupe bariera ce-i despărţea, era de ajuns să cunoască legea capricioasă a impertinenţei lor şi să ia parte la ea. Tot satul îşi vorbea aşa: din priviri şi în zeflemea. Alţi pierde-vară intrau în cârciumă şi întrecerea se mărea.

Tânărul cel gras, care se numea Gaetano Fenoaltea, era cel mai tare şi pentru că locuia vizavi de cârciumă, în magazinul tatălui său, stăpânul tuturor caselor din sat. Pentru el traversarea străzii nu însemna că-şi părăseşte munca.

Aceşti pierde-vară se mirau că Stefano se duce la plajă în fiecare zi. Câte unul dintre ei venea din când în când cu el la plajă, ba chiar ei i-au spus cât de comodă e stânca; dar o făceau doar pentru a-i ţine tovărăşie, sau aşa, într-o doară. Nu înţelegeau acest obicei al lui, şi-l considerau o copilărie; înotau şi cunoşteau curentul mai bine decât el, pentru că se jucaseră aici de copii, dar lor marea nu le spunea nimic, sau era doar un mijloc de a se răcori. Singurul care l-a luat în serios a fost tânărul băcan, care l-a întrebat dacă înainte, mă rog, înainte de-a avea necazuri, se duce vara la Riviera. Şi Stefano, deşi în unele dimineţi ieşea în zori şi umbla singur pe nisipul ud ca să vadă marea, când simţea că nimeni de la cârciumă n-o să vină cu el, începea chiar să se teamă de singurătate şi se ducea pe plajă doar ca să facă o baie şi să stea o jumătate de oră.

Întâlnindu-se în faţa cârciumii, Stefano şi tânărul gras schimbau un simplu semn de salut. Dar Gaetano prefera să se arate când grupul era deja format, şi, fără să vorbească direct cu Stefano, luându-i în zeflemea doar pe cei prezenţi, îl izola într-o sferă aparte.

După primele zile a devenit mai vorbăreţ şi cu el. Îl prindea deodată cu căldură de braţ şi îi spunea:

— Domnule inginer, dă-o-ncolo de carte. Aici n-avem şcoli. Dumneata eşti în concediu, în vilegiatură. Spune-le şi băieţilor ăstora ce înseamnă Italia de nord.

Strângerea aceea de braţ era întotdeauna atât de neaşteptată, încât Stefano se simţea ca în adolescenţă când, cu inima bătând, se apropia de femei pe stradă. Nu era greu să se împotrivească la atâta exuberanţă, cu atât mai mult cu cât îl punea în încurcătură faţă de cei prezenţi. Stefano se simţise privit cu prea multă atenţie în primele zile de ochişorii aceia, ca să le poată accepta acum afecţiunea fără umbră de îndoială. Dar chipul luminos al lui Gaetano voia să reprezinte chipul luminos al întregii cârciumi, şi Gaetano, pe cât de rece îşi scruta interlocutorul, când voia, avea ingenuitatea propriei autorităţi.

Pe el l-a întrebat Stefano dacă nu erau fete în sat şi, dacă erau, de ce nu se arătau pe plajă. Gaetano i-a explicat, oarecum jenat, că se scăldau într-un loc separat, dincolo de torent, şi la

zâmbetul zeflemitor al lui Stefano a recunoscut că ieşeau rareori din casă.

— Dar există totuşi? a insistat Stefano.

— Cum să nu? a spus Gaetano, zâmbind binevoitor. Femeia noastră îmbătrâneşte repede, dar e cu atât mai frumoasă când e tânără. Are o frumuseţe fină, care se trece în soare şi în priviri. Avem femei adevărate aici. Din cauza asta le ţinem încuiate.

— Pe la noi privirile nu ard, a spus Stefano liniştit.

— Voi, acolo, aveţi munca, noi avem dragostea.

Stefano nu a avut curiozitatea să se ducă la torent ca să spioneze femeile care se scăldau. A acceptat legea tacită a separării, cum a acceptat şi restul. Trăia în mijlocul unor pereţi de aer. Dar că tinerii aceia făceau dragoste, nu era convins. Poate în case, în spatele obloanelor întotdeauna încinse, vreunul din paturile acelea ştia ce înseamnă să faci puţină dragoste, unele soţii tinere îşi trăiau viaţa. Dar tinerii, nu. Stefano surprindea doar discuţii despre escapade în oraş – nu numai între burlaci – şi aluzii la câte o slujnică de la ţară, animal bun de muncă atât de dispreţuit, încât puteau vorbi pe faţă despre ea.

Mai ales când se lăsa întunericul se simţea acea sărăcie. Stefano ieşea la colţul căsuţei sale şi se aşeza pe o grămadă de pietre ca să-i privească pe trecători. Întunericul se anima de

lumini şi unele obloane se întredeschideau în răcoarea serii. Oamenii treceau cu foşnete uşoare şi şoptind câte ceva, uneori în pâlcuri, discutând. Unele grupuri, ce se distingeau mai clar, mai izolate, erau formate din fete. Nu se duceau prea departe şi reapăreau imediat, întorcându-se în sat.

Nu se vedeau perechi. Dacă unele grupuri se încrucişau, se auzeau schimburi seci de saluturi. De altfel, rezerva aceea îi plăcea lui Stefano, care după asfinţit nu putea să se îndepărteze de domiciliu şi, mai mult decât pe oameni, căuta noaptea şi uitata singurătate a întunericului. Atât de mult îi uitase dulceaţa, că-i era de ajuns o boare de vânt, ţiuitul unui greier şi un pas, umbra enormă a dealului proiectată pe peretele palid, ca să-şi pună obrazul pe umăr, ca şi când o mână binevoitoare l-ar fi mângâiat. Bezna, închizând orizontul, îi amplifica libertatea şi reda frâu liber gândurilor sale.

La ora aceea era întotdeauna singur, şi singur petrecea cea mai mare parte a după-amiezii. După-masa la cârciumă jucau cărţi şi Stefano, după ce jucase şi el, încetul cu încetul se neliniştea şi simţea nevoia să iasă. Uneori se ducea pe plajă dar, scăldându-se gol şi singur în marea verde din mareea în creştere, era cuprins de spaimă şi se simţea obligat să se îmbrace repede în aerul răcoros.

Atunci ieşea din satul care-i părea prea mic. Căscioarele, stâncile dealului, gardurile vii cărnoase se transformau într-o

vizuină de oameni josnici, cu priviri neîncrezătoare, cu zâmbete duşmănoase. Se îndepărta de sat pe şoseaua care ieşea printre măslini, pe câmpuri care mărgineau marea. Se îndepărta, încordat, sperând ca timpul să treacă şi să se întâmple ceva. I se părea că o să meargă la nesfârşit, aşa cum înainta cu faţa spre platul orizont marin. Satul dispărea în spatele dealului, iar munţii din interiorul ţinutului ţâşneau acoperind cerul.

Stefano nu se ducea departe. Şoseaua era o ridicătură de pământ consolidată care-ţi vira în ochi plaja tristă şi câmpurile pustii. Departe, după ce treceai de deal, se zărea o picătură de verdeaţă, dar pe la mijlocul drumului Stefano începea să se uite în jur. Totul era gri şi neprietenos, în afară de aer şi de înălţimile munţilor. Uneori pe câmp se vedea câte un ţăran. Alteori, la adăpostul şoselei vedea câte un cuib. Stefano, care umbla stăpânit de ranchiună, simţea cum îl cuprinde o împăcare dureroasă, o tristă veselie, şi se oprea şi o lua încet spre casă.

Când intra în sat era aproape voios. Primele case aveau un chip aproape prietenos. Reapăreau adunate sub dealul fierbinte în aerul limpede, şi când ştia că în faţa lor e marea liniştită, se bucura uitându-se la ele la fel ca în prima zi.

Printre primele căsuţe, la intrarea în sat, era şi una izolată, între şosea şi plajă. Stefano avea obiceiul să-i arunce o privire

ori de câte ori trecea. Era o casă cu ziduri de piatră cenuşii, cu o scărişoară exterioară care ducea la o mică logie laterală ce dădea spre mare. Printr-o potriveală de ferestre – deschise larg, cum nu se întâmpla de obicei – casa părea, pentru cel ce o privea de pe şosea, găurită şi inundată de mare. Cadrul luminos al ferestrei se decupa clar şi strălucitor precum cerul pentru un deţinut. Pe pervaz erau muşcate de un roşu aprins şi Stefano se oprea uneori să le privească.

Închipuirea lui s-a tulburat când, într-o dimineaţă, pe scăriţa aceea a văzut o fetişcană. O mai văzuse preumblându-se prin sat – singură – cu un pas elastic şi viguros, un fel de dans neruşinat, ţinându-şi capul brun şi caprin drept deasupra trunchiului cu o siguranţă ce te făcea să zâmbeşti. Era o slujnică, pentru că umbla desculţă şi uneori căra apă.

Stefano îşi închipuise că femeile din acele locuri aveau pielea albă şi că erau cărnoase precum miezul unei pere, şi rămăsese uimit de întâlnirea aceea. Închis în magherniţa lui joasă, visa la femeie cu un simţământ de libertate şi detaşare, descătuşat, prin ciudăţenia însăşi a faptului, de orice dorinţă chinuitoare. Faptul că între fereastra cu muşcate şi fată exista o legătură amplifica jocul uimirii sale, îmbogăţindu-l.

Stefano petrecea orele cele mai fierbinţi ale după-amiezii întins în pat, pe jumătate dezbrăcat din cauza căldurii, şi răsfrângerea albă a soarelui îl făcea să strângă ochii. Se simţea

viu şi treaz în plictisul şi zumzetul acelei încremeniri şi uneori i se întâmpla să-şi pipăie şoldul cu mâna. La fel de slabe şi puternice trebuie să fi fost şoldurile acelei femei.

Afară, dincolo de calea ferată, era marea amiezii, ascunsă de terasament. Stefano avea momente când tăcerea fierbinte îl înfricoşa; şi atunci se scutura şi, numai în chiloţi, sărea din pat. Aşa făcuse şi în închisoare, în îndepărtatele după-amiezi. Încăperea de sub acoperişul-terasă era o straşnică baie de sudoare, şi Stefano, ca să se răcorească, se vâra sub fereastra joasă unde zidul arunca puţină umbră, lângă amfora de pământ. Stefano îi cuprindea cu mâinile pântecul zvelt şi jilav, şi săltând-o o ducea la buze. Odată cu apa i se strecura printre dinţi gustul ei aspru, de pământ, de care Stefano se bucura mai mult decât de apă, părându-i-se că este chiar gustul amforei. Avea un uşor miros de capră, de sălbăticiune şi totodată foarte dulce, amintindu-i de culoarea muşcatelor.

Şi femeia desculţă, la fel ca toţi oamenii din sat, se ducea să scoată apă din fântână, cu o amforă ca aceea. O ducea sprijinită oblic de şold, lăsându-se cu toată greutatea corpului pe glezne. Toate amforele acestea erau dulci şi alungite, de culoare între brun închis şi trandafiriu, unele de o nuanţă mai ştearsă. Cea a lui Stefano era uşor trandafirie, ca un obraz exotic.

Numai pentru amfora aceasta, Stefano îi purta recunoştinţă proprietăresei casei în care locuia. Bătrâna – o femeie grasă,

care se mişca cu greutate – stătea pe scaun într-o prăvălioară de la drum şi uneori îi trimitea un băieţel ca să-i aducă apă. Alteori trimitea pe cineva să-i facă ordine în cameră: mătura, făcea patul, îi spăla câte ceva. Asta se întâmpla dimineaţa, când Stefano era plecat.

Bucuria că are din nou o uşă, pe care s-o închidă şi s-o deschidă, obiecte pe care să le pună la loc, o măsuţă şi un toc – acestea erau toată libertatea de care se bucura – a ţinut vreme îndelungată, ca o convalescenţă, umilă ca o convalescenţă. Curând însă Stefano le-a simţit netemeinicia, când descoperirile au redevenit obiceiuri; dar trăind aproape tot timpul în afara casei, cum obişnuia, şi-a lăsat pentru seară şi noapte sentimentele sale de spaimă.

Seara trecea arareori un carabinier ca să controleze dacă era acasă. După apusul soarelui şi înaintea zorilor, Stefano nu avea voie să iasă din casă. Carabinierul se oprea fără o vorbă în dreptul uşii luminate, schiţa un salut şi plecă. Un tovarăş îl aştepta în întuneric cu puşca în bandulieră. O dată a venit şi şeful de post, cu cizme şi o manta scurtă, aflat în trecere pentru o recunoaştere. A vorbit cu Stefano din prag, cercetând amuzat interiorul încăperii. Lui Stefano i-a fost ruşine de toate ghemotoacele de hârtie aruncate grămadă într-un colţ, de cutiile, dezordinea şi de mirosul urât, gândindu-se la spaţioasa cazarmă din piaţetă, pe care un carabinier o mătura în fiecare

zi, şi la frumoasele balcoane ce dădeau spre mare. La parterul cazărmii erau celulele închisorii, cu ferestrele acoperite în aşa fel încât lumina să se filtreze de sus. În fiecare dimineaţă Stefano trecea pe sub ferestrele ei, şi se gândea că celulele trebuie să fi semănat puţin, în privinţa murdăriei, cu camera lui. Uneori răzbătea murmurul unei voci sau zăngănitul vreunei gamele, şi atunci Stefano ştia că cineva – sătean, borfaş sau vagabond – fusese băgat la răcoare.

Nimeni nu-şi face casă dintr-o celulă şi Stefano simţea cum îl strâng pereţii aceia invizibili. Uneori, jucând cărţi la cârciumă, Stefano se vedea singur şi nesigur printre chipurile prietenoase şi concentrate ale acelor bărbaţi, dureros de izolat de pereţii săi invizibili, printre oamenii aceia ocazionali. Şeful postului de carabinieri, care închidea ochii şi-l lăsa să se ducă la cârciumă, nu ştia că la fiecare amintire, la fiecare neplăcere Stefano îşi repeta că de fapt nu asta era viaţa lui, că oamenii aceia cu glumele lor erau departe de el precum deşertul, şi că el era un exilat, care într-o bună zi o să se întoarcă acasă.

Gaetano îl saluta în fiecare dimineaţă, prefăcut. Ochii aceia vicleni şi gura aceea nătângă se animau când îl vedeau pe Stefano. Gaetano prefera să nu joace cărţi, ci să stea de vorbă cu Stefano, în vreme ce tot grupul stătea agăţat de vorbele ce le ieşeau din gură. Cu doi ani înainte Gaetano fusese în nordul Italiei, ca sergent.

Ceilalţi erau slabi şi bruneţi, gata oricând să se intereseze despre ce este vorba şi să zâmbească aprobator dacă Stefano glumea chiar şi cu o inflexiune a vocii. Printre ei era unul, chel, tânăr, care se lăţea în faţa unui ziar şi-i parcurgea paginile mari de sus şi până jos, trăgând cu ochiul la consumatori şi vorbind încet. Uneori venea o fetiţă a lui să-i aducă comisioane din partea nevestei, care stătea la tejgheaua prăvălioarei lor de coloniale. Tatăl răspundea cu voce iritată; fetiţa ieşea iute; şi Stefano, care la început ascultase surprins, se vedea fixat de bărbatul acela cu un zâmbet care cerea parcă scuze. Ca toate zâmbetele acelor oameni, cel al chelului Vincenzo era discret şi dulce: ieşea din ochii întunecaţi plin de solicitudine.

Se glumea mult pe seama prăvăliei lui Vincenzo. Îl întrebau dacă învăţase în Algeria să-şi pună nevasta să muncească. Vincenzo răspundea că vânzarea obişnuită putea fi făcută foarte bine şi de o femeie: femeile se înţeleg mai bine între ele.

— Măcar de-ai umple prăvălia cu vânzătoare frumoase, spunea Gaetano, făcându-i semne lui Stefano. Cum se face prin alte locuri, nu?

— Depinde de ce marfă se vinde, răspundea Vincenzo, fără să ridice ochii.

Mai era acolo şi un tânăr cu barba cârlionţată care, aşezat într-un colţ, discuta uneori cu vameşul. Nu-l salutase niciodată pe Stefano, şi pleca de cum venea, fără să-i dea timp lui

Gaetano să-l ia în zeflemea. Stefano nu era sigur, dar i se părea acelaşi care, picior peste picior, în faţa prăvăliei bărbierului, privea piaţa pustie, scăldată în soare, în acea după-amiază când el ieşise din mica gară, cu cătuşele la mâini şi cu valiza, şi împreună cu carabinierii intrase la Primărie. Despre venirea lui, Stefano nu reuşea să-şi amintească prea bine: oboseala exasperată, zăpuşeala marină, braţele amorţite, privirile plictisite şi fără chef aruncate oamenilor i se învolburau încă în suflet, amestecând noile chipuri într-o străfulgerare. Şi, apoi, se uitase numaidecât în jur, căutând marea, stâncile, verdeaţa şi străzile; şi nu reuşea să-şi amintească cu precizie care dintre feţele acelea îl văzuseră traversând piaţa. Acum i se părea că totul fusese indiferent şi pustiu, acum i se părea că, precum mulţimea de la bâlci, mulţi se strânseseră sau întorseseră capul la trecerea lui. Era într-o duminică: şi acum ştia că duminica mulţi oameni fără treburi aşteptau trenul.

Tânărul se numea Giannino şi i se părea ostil. Iată că într-o bună zi, cum stătea cu spatele sprijinit de tejghea, şi-a aprins ţigara şi l-a întrebat pe Vincenzo:

— Ce e în ziarul ăla? Ţi-au consumat algerienii săpunul? L-au mâncat ca untul pe pâine?

— Dumneata glumeşti, don Giannino, dar dacă aş mai avea vârsta dumitale m-aş întoarce acolo. Ţară de aur, alba Algerie! şi Vincenzo îşi sărută vârful degetelor.

— De ce albă, când acolo toţi sunt negri? Oi fi spălat-o dumneata? îi răspunse Giannino şi s-a îndepărtat de tejghea, ducându-se spre uşă.

— Vincenzo o să se întoarcă în Algeria, când tu, Giannino, o să te întorci la San Leo, a spus Gaetano.

Giannino zâmbi satisfăcut.

— Mai bine să se ţină după el femeile decât fiscul. Femeile cu cât te cunosc mai mult cu atât te caută mai mult. La fel ca şi fiscul.

Giannino râse strângând din buze şi plecă.

După câteva minute a ieşit şi Stefano în stradă. Se îndrepta spre Primărie, ca să-şi încheie după-amiaza şi ca să-şi ceară poşta, când Giannino i-a ieşit deodată în faţă de la o cotitură.

— O vorbă, domnule inginer.

Stefano, surprins, s-a oprit.

— Am nevoie de ajutorul dumitale. Te pricepi la case? Tata a făcut proiectul unei vilişoare şi a uitat de scări. A prevăzut totul, chiar şi terasa, dar a uitat de scări. Te pricepi la proiecte?

— Eu sunt inginer electronist, şi doar de un an, i-a răspuns Stefano, zâmbind.

— Lasă, lasă, că te pricepi. Vino pe la noi. O să ne dai sfaturi în legătură cu iluminatul. Poţi veni în seara asta?

— Seara nu pot. Stefano zâmbi din nou.

— Aşa e. Dar şeful de post e prietenul meu. Vino...

— Mai bine nu. Vino dumneata la mine.

Toată seara aceea Giannino a zâmbit într-un fel îndatoritor şi ispititor, în întunericul din curte. Nu era nevoie de lumină ca să-i vezi dinţii albi şi să-i auzi vocea amabilă. Se aşezase călare pe scaun şi contrastul cu uşa luminată îl cufunda în întuneric, amestecându-i cuvintele cu şoaptele şi vuietele mării.

— În casă e cald şi miroase, spunea Stefano. Mi-am păstrat obiceiurile din închisoare. Nu poţi îndrăgi o celulă de închisoare. Nu poţi să faci din ea o odaie a ta.

— Lumina aia din tavan îţi distruge ochii: e prea puternică. Ar fi mai nimerită o lumânare.

Pe o ladă din cameră se vedea geamantanul încă nedesfăcut.

— Întotdeauna gata de drum? îl întrebase Giannino din prag.

— Îl ţin acolo ca pe un talisman. Ordinul de transferare poate să sosească şi mâine. E ca şi cum te-ai întoarce de pe o parte pe alta în pat. Puşcărie sau domiciliu forţat nu înseamnă câtuşi de puţin să fii închis, ci să depinzi de o hârtie.

Stând faţă-n faţă, se priveau. Marea şoptea. Stefano a zâmbit.

— La noi se spune despre voi că sunteţi murdari. Cred că sunt mai murdar decât voi.

Giannino râdea şi deodată s-a făcut serios.

— Ba suntem murdari, a spus. Dar pe dumneata te înţeleg, domnule inginer. Şi din acelaşi motiv pentru care dumneata

stai cu geamantanul gata de drum. Suntem oameni neliniştiţi, care se simt bine oriunde, dar nu şi la ei acasă.

— Nu e urât locul ăsta.

— O să te cred când o să-ţi despachetezi lucrurile din geamantan, a spus Giannino, sprijinindu-şi obrazul de braţ.

Casa lui Giannino avea şi ea ferestrele spre mare, dar Stefano s-a dus a doua zi s-o vadă fără plăcere, pentru că după ce se trezise îl cuprinsese din nou obişnuita spaimă. Se trezea mereu în zori, neliniştit, şi zăcea în pat cu ochii pe jumătate închişi, amânând clipa în care avea să se trezească de-a binelea. Dar dulceaţa acestei toropeli nu exista pentru el: lumina şi marea îl chemau, în încăpere pătrundeau zorile, şi îl durea inima, cu o durere fizică, pradă unor frânturi de vise. Sărind din pat, se refăcea. Dar în dimineaţa aceea apăsarea a durat până a ieşit în stradă: liniştea serii trecute se destrămase la gândul că vorbise prea mult despre sine.

Giannino nu era acasă. A venit să-i deschidă mama lui, care nu ştia nimic despre Stefano, şi l-a invitat într-un salon plin de hărţi prăfuite şi cu o pardoseală de cărămizi roşii. Zidurile casei erau groase, ca din stâncă. De la o fereastră mică se vedea un pic de verdeaţă. Giannino plecase în zori. Când a aflat de proiecte, mama a strâns din buze şi a zâmbit.

Apoi a venit şi tatăl: un bărbat uscăţiv, cu mustăţile pleoştite şi îngălbenite, care nu-şi arăta cei şaptezeci de ani ai lui. Auzise

de Stefano, dar a lichidat proiectele cu un zâmbet.

— Aş vrea să vorbiţi despre ele cu fiul meu, a spus el. Partea mea eu mi-am făcut-o.

— Nu cred să vă fiu de vreun folos, a spus Stefano.

Tatăl lui Giannino a deschis larg braţele, mişcându-şi mustăţile în semn de măgulitoare solicitudine.

Mama, care era o femeie robustă, cu o faţă lată, s-a dus să facă cafeaua. A turnat cafea dintr-un ibric de argint în nişte ceşcuţe aurite aşezate pe masă, fără tavă. Tatăl, Catalano, care pornise amuzat să se plimbe de-a lungul peretelui coşcovit, a venit între timp să se aşeze.

Doar Stefano a băut cafeaua. Celelalte ceşcuţe au rămas pe masă, golite numai pe jumătate.

— Cunosc cazul dumitale, domnule inginer, spunea bătrânul, cu mâinile pe genunchi. Nu eşti singur. Ştiu cum sunt vremurile.

— Cum te simţi aici, în sat? l-a întrebat doamna.

Bătrânul a izbucnit:

— Cum vrei să se simtă? În satul ăsta nenorocit! N-ai putea să lucrezi?

Stefano se uita la fotografiile de pe mobile şi la tapetul decolorat şi răspundea liniştit. În salonul acela vechi domnea un frig mineral, care te cuprindea de la picioare în sus. A refuzat a doua ceşcuţă de cafea şi doamna n-a insistat.

— Sper să ai o influenţă bună asupra nenorocitului meu de fiu, a spus pe neaşteptate bătrânul. Privea în jur cu un zâmbet neliniştit şi, când Stefano s-a ridicat să-şi ia rămas-bun, i-a întins amândouă mâinile. Vizita dumitale ne onorează. Să mai vii pe la noi, domnule inginer.

Stefano s-a întors pentru o clipă acasă ca să-şi ia o carte. Se făcuse dimineaţă târziu şi salonul acela răcoros şi scorojit nu-i ieşea din cap. Cu un efort a reuşit să revină la gândul pe care-l avusese cu câteva clipe înainte de salonul acela. Servitoarea desculţă, cu ţinută mândră, din casa cu muşcate, trebuie să fi trăit în încăperi ca salonul acela, târându-şi picioarele pe cărămizile roşii. Sau, poate, casa cenuşie era mai nou construită. Dar ceşcuţele acelea aurite, bibelourile acelea vechi şi prăfuite, covoarele şi mobilele emanau în frigul de piatră sufletul unui trecut. Casele acelea mereu închise erau cele care, altă dată, primitoare şi însorite, cunoscuseră poate o altă viaţă şi o altă căldură. Lui Stefano i se părea că ele seamănă cu vilele din copilăria lui, închise şi pustii, din locurile pe care le păstra în amintire. Pământul uscat şi roşu, cenuşiul măslinilor, gardurile vii de smochin cărnos, totul îmbogăţise aceste case, acum moarte şi tăcute, de n-ar fi fost câte o femeie brună şi uscăţivă care să aibă în ea toată sălbăticia câmpurilor şi a muşcatelor.

În curticică Stefano a găsit-o pe fata nu prea tânără a

stăpânei casei, care mătura, gravă, o grămadă de resturi în şanţ. La ora aceea neobişnuită a văzut mai mulţi copii din apropiere hoinărind şi jucându-se pe terasa acoperişului. Printre ţipetele copiilor, femeia i-a zâmbit firav: aşa făcea întotdeauna când îl întâlnea. Avea o faţă plinuţă şi lipsită de viaţă, se îmbrăca în negru liniştitor. Văduvă sau despărţită de un soţ cu care trăise în vreun oraş îndepărtat, nu vorbea în dialect nici cu copiii. L-a urmat până în uşa încăperii în care făcuse ordine, şi Stefano a trebuit să se întoarcă să-i mulţumească. Femeia nemişcată, lăsând mătura jos, nu-şi lua privirea de la el. Patul făcut şi cearşafurile netezite înveseleau toată încăperea.

— Într-o bună zi o să plecaţi de-aici, a spus femeia cu vocea ei adâncă. O să vă mai amintiţi de noi?

Stefano a văzut o farfurie cu smochine pe măsuţă. A făcut mutra cea mai îndatoritoare pe care ar fi putut s-o facă şi i-a răspuns ceva.

— Nu vă vedem aproape niciodată, a spus femeia.

— Căutam o carte.

— Citiţi prea mult pentru că sunteţi singur, i-a spus femeia, fără să se mişte.

În după-amiezile în care venea să-i aducă ceva se purta întotdeauna aşa. Urmau tăceri lungi, pe care femeia le umplea cu priviri, şi Stefano se simţea măgulit şi încurcat. Femeia se

înroşea cu o îndelungă insistenţă şi vocea ei adâncă tăcea, căutând în linişte puţină tandreţe. Stefano asista cu un sentiment de jenă.

— Nu, nu sunt deloc singur, a spus tare în dimineaţa aceea, şi s-a dus la uşă, i-a cuprins obrajii în palme, trăgându-i lângă faţa lui: sărutul a nimerit pe ceafa femeii.

Pe acoperiş se auzeau bufniturile repezite ale copiilor. Confuzia şi îndrăzneala l-au făcut să o strângă la piept. Femeia nu fugea, se lipea de trupul lui, dar nu se lăsa sărutată.

Pe Stefano l-a cuprins deodată o dorinţă chinuitoare, din acelea din zori, de nestăpânit. Femeia a început să-i mângâie părul, copilăreşte. Stefano nu ştia ce să spună. Când i-a strâns sânii, femeia s-a îndepărtat de el şi l-a privit grav, zâmbind.

Avea o faţă îmbujorată şi înlăcrimată. Era aproape frumoasă. A început să şoptească:

— Nu acum. Dacă o să mă iubeşti cu adevărat o să mă întorc. Trebuie să fim atenţi. Toţi stau la pândă. Şi eu sunt singură ca tine... Nu: dacă o să mă iubeşti. Trebuie să se întoarcă Vincenzino... Acum, lasă-mă.

A venit Vincenzino, un băieţaş negru, cu amfora plină. Stefano l-a ajutat s-o pună pe pervaz şi căuta un bănuţ. Dar Elena, femeia, şi-a luat nepoţelul de mână şi a ieşit fără să mai privească înapoi.

Stefano s-a aruncat pe pat, zâmbind. Vedea ochii femeii

aţintiţi asupra lui. L-a cuprins din nou dorinţa şi a sărit jos din pat. A zâmbit gândindu-se că la acea oră mai era încă acasă, ca şi cum ar fi putut îndrăzni orice. Ieşind din casă, s-a dus pe plajă, ca să n-o întâlnească pe femeie.

Marea, privită în timp ce se gândea la altceva, era frumoasă ca în primele zile. Valurile mici se repezeau până la picioarele lui, cu buze de spumă. Nisipul neted strălucea ca marmura. Când s-a reîntors spre case, pe lângă un gard viu, plin de praf, Stefano s-a gândit cum ar fi fost dacă în locul Elenei ar fi îmbrăţişat-o şi sărutat-o pe fata desculţă de la geamul cu muşcate. „Ar fi grozav s-o întâlnesc – a şoptit ca să-şi audă propria voce tulburată – asta e ziua întâmplărilor".

Şi-a închipuit-o veselă şi jucăuşă, cu faţa uimită sub fruntea îngustă, îndrăgostită nebuneşte de el. Şi-a reamintit, tulburat, de petele brune ale sânilor ei.

La cârciumă l-a găsit pe Vincenzo care citea ziarul. S-au salutat.

— Azi parc-ar fi duminică, a spus Stefano.

— Te-ai scăldat, domnule inginer? Pentru dumneata e mereu duminică.

Stefano s-a aşezat, ştergându-şi fruntea.

— Bei o cafea, Vincenzo?

Vincenzo a închis ziarul şi a ridicat capul. Din cauza frunţii chele părea că zâmbeşte uluit.

— Mulţumesc, domnule inginer.

Capul fără pic de păr părea al unui copil. Deşi tânăr, dacă din întâmplare îşi strâmba buzele îmbufnat, nu era plăcut să-l priveşti. Un cap ca un fes roşu.

— Pentru mine e mereu duminică! a zis Stefano. Dumneata, care ai trăit la oraş, ştii cât de plictisitoare este duminica.

— Dar atunci eram tânăr.

— Şi acum eşti bătrân?

Vincenzo a strâmbat din nas.

— Dacă te întorci acasă, eşti bătrân. Viaţa mea a fost undeva, în lume.

Le-a adus cafeaua şi au început să soarbă încet din ea.

— Ce mâncăm azi, domnule inginer? a întrebat pe neaşteptate Vincenzo, uitându-se după bătrâna cârciumăreasă.

— Spaghete.

— Pe urmă vine şi ceva prăjit, a spus Vincenzo. Azi-dimineaţă vindeau peşte din cel care trăieşte pe sub stânci, pescuit noaptea, pe lună. A cumpărat şi nevastă-mea din el. E solzos, dar fin.

— Vezi că pentru mine nu e duminică. Mă opresc la spaghete.

— Doar atât? Eşti tânăr, ce dracu'! Aici nu eşti la închisoare.

— Dar sunt pe jantă. Nu mi-au dat încă banii.

— Pe dracu', dar e dreptul dumitale. O să ţi-i dea, cu

siguranţă.

— Nu mă îndoiesc. În aşteptare mănânc măsline.

— Şi de ce te ruinezi cu cafeaua?

— Nu făceau tot aşa şi arabii dumitale? E mai bună cafeaua decât un prânz.

— Îmi pare rău, domnule inginer. Spaghete şi măsline! Data viitoare te invit eu.

— Iartă-mă, dar măslinele le mănânc seara. Sunt bune cu pâine.

Vincenzo era roşu la faţă şi supărat. A împăturit ziarul şi l-a aruncat, spunând:

— Ăsta e câştigul dumitale. Iartă-mă, domnule inginer, dar ai fost un naiv. Nu te pui cu guvernul.

Stefano l-a privit fără niciun fel de expresie. O mină impasibilă îi reda liniştea sufletească: cum încordezi muşchii în aşteptarea unei lovituri. Dar Vincenzo tăcea şi Stefano a prins să zâmbească după ce încordarea trecuse. În dimineaţa aceea zâmbetul lui era adevărat, deşi îşi strângea buzele. Era ca şi privirea pe care o aruncase mării. Strâmbătura era mecanică, dar caldă şi neprevăzută.

În ziua aceea Stefano n-a mâncat la cârciumă. S-a întors acasă cu un pacheţel de pâine, ocolind prăvălia mamei Elenei, privind ferestrele casei lui Giannino: spera să nu-şi petreacă după-amiaza în singurătate.

Dar n-a venit nimeni şi Stefano s-a aruncat pe pat, după ce a mâncat puţină carne şi pâine înmuiată în ulei, hotărât să se trezească numai dacă cineva îl trăgea de mânecă.

Dar nu putea sta locului, în tăcerea toridă, şi din când în când se dădea jos din pat ca să bea apă, fără să-i fie sete, cum făcuse la închisoare. Dar celula aceea voită era mai rea decât cealaltă. Puţin câte puţin Stefano a început să se urască pe el însuşi că nu avea curajul să se îndepărteze de casă.

Mai târziu s-a dus să facă baia pe care n-o făcuse de dimineaţă şi apa liniştită din amurg l-a împăcat oarecum cu sine, înfierbântându-i pielea deja înnegrită de soare. Era în apă când a auzit că-l strigă cineva. Pe plajă, Giannino Catalano îi făcea semne cu mâna.

După ce s-a îmbrăcat, s-au aşezat amândoi pe nisip. Giannino de-abia coborâse din tren: fusese la oraş; îl văzuse de la fereastra vagonului cum se îndrepta spre plajă. Zâmbind, Stefano i-a spus că trecuse dimineaţa pe le ai lui.

— Oh, a spus, te-au pus la curent că sunt un pierde-vară. De când am lăsat şcoala pentru barba asta nu pot crede altceva despre mine.

Stefano privea liniştit faţa osoasă şi bărbuţa aspră a tovarăşului său. În lumina liniştită şi proaspătă i se părea că-i surprinde din nou imaginea din acea duminică îndepărtată, când stătea aşezat picior peste picior, plictisit.

Giannino a scos o pipă din buzunar.

— Am făcut armata şi am văzut câte ceva din lumea asta, a spus, aranjându-şi pipa. Apoi am renunţat, pentru că semăna prea mult cu şcoala.

— Şi acum ce faci?

— Ce faci şi dumneata. Îmi petrec timpul. Şi-l ţin sub observaţie pe tatăl meu, pentru ca zidarii să nu-l ducă de nas.

— Şi tatăl dumitale te ţine pe dumneata sub observaţie, a precizat Stefano.

— E cineva care ne ţine sub observaţie pe toţi, a spus Giannino făcându-i cu ochiul. Aşa e viaţa.

În vreme ce-şi aprindea pipa, rotocolul de fum a trecut prin faţa mării. Stefano îl urmărea cu privirea şi fraza lui Giannino i s-a părut o şoaptă.

— Suntem nişte bieţi înşelaţi. Puţina libertate pe care ne-o îngăduie guvernul o lăsăm pradă femeilor.

— Mai bine că le-o lăsăm lor, a spus Stefano râzând.

Glasul lui Giannino a devenit serios.

— Aţi găsit?

— Ce să găsesc?

— O... femeie, ce Dumnezeu?!

Stefano îl privi, batjocoritor.

— Nu e uşor aici. Şi apoi o interzice regulamentul. „Să nu se frecventeze femei în scopuri uşuratice sau pentru alte...”

Giannino a sărit în picioare. Stefano l-a urmărit, privindu-l cu toată atenţia.

— Oare glumeşti, domnule inginer? Dumneata nu ai voie să trăieşti cu o femeie?

— Pot să mă însor, asta da.

— Ei, atunci ajunge doar să te logodeşti.

Stefano zâmbi, Giannino se potoli şi se aşeză din nou.

Fumul albastru care a început din nou să se ridice unea orizontul cu cerul, şi îţi dădea iluzia că este dâra de fum a unui vapor.

— Nu trece nimic pe-aici? a întrebat Stefano, arătând cu mâna spre larg.

— Suntem în afara oricărei rute, a spus Giannino. Şi vapoarele care trec ne ocolesc de departe. E un promontoriu cu stânci descoperite. Mă mir că trece şi trenul.

— Noaptea trenul te sperie, a spus Stefano. Îl aud şi-n somn cum fluieră. Ziua cine se mai gândeşte la el? Dar noaptea ai impresia că se prăbuşeşte tavanul peste tine, că aleargă printr-un sat pustiu din care abia aşteaptă să scape. E la fel ca tramvaiele pe care le auzi, din celulă, sunând din clopot. Noroc că vine dimineaţa.

— Ar trebui să doarmă cineva lângă dumneata, a spus Giannino cu voce înceată.

— Ar fi o femeie uşoară.

— Poveşti, i-a spus Giannino. Şeful postului de carabinieri are două. Orice bărbat are dreptul să aibă o femeie.

— Noi, cei din Nord, avem munca noastră şi voi aveţi dragostea, îmi spunea don Gaetano Fenoaltea.

— Fenoaltea? Ăla e un dobitoc. Îi papă toţi banii lui taică-su cu târfele. Şi a lăsat gravidă o servitorică de treisprezece ani.

Stefano şi-a reţinut un zâmbet şi a sărit în picioare în faţa mării decolorate. Zâmbetul acela era strivit de amărăciune pentru că în primele zile crezuse în nevinovăţia locului; şi mai era şi dezgustul că descoperea porcăriile pe care le făceau ceilalţi. Şi mai mult decât faptul în sine îl supăra tonul zeflemitor al celui care povestea. Îl împiedica să-i iubească firesc pe ceilalţi oameni ca pe nişte lucruri simple.

Înainte de a se despărţi de el Giannino i-a simţit neliniştea şi a tăcut. Şi-au luat rămas-bun la uşa cârciumii.

Întorcându-se acasă, Stefano se simţea sigur de el. Şi-a găsit o haină de pijama aşezată pe pat, aşteptându-l.

După ce s-a întunecat şi cizmarul din curticică a stins lumina, Elena a apărut în uşa pe care a tras-o după ea, a închis şi obloanele, sprijinindu-se de ele, neagră de parcă era în doliu. S-a lăsat strânsă în braţe şi sărutată, şoptindu-i să nu facă zgomot.

Avea ochii umezi pe faţa înspăimântată: Stefano a înţeles că nu era nevoie de cuvinte şi a tras-o spre el. Încăperea închisă şi

luminată era înăbuşitoare.

Stefano s-a dat jos din pat şi s-a dus până la fereastră. Femeia, aşezată în capul oaselor, acoperindu-şi sânii cu mâinile, a scos un ţipăt răguşit din pat.

— Ce-i? a întrebat încet Stefano.

— Nu deschide, ne văd.

Avea părul ciufulit şi broboane de sudoare pe buze. A început să se îmbrace în grabă, dându-se lângă perete. Picioarele albe au dispărut sub fusta neagră.

— Pot să-l deschid acum? a mormăit Stefano.

Cu degetul pe buze, Elena s-a apropiat de Stefano, clipind mărunt, alintându-se. L-a privit zâmbitoare şi îmbufnată, şi i-a mângâiat pieptul gol.

— Mă duc, a spus încet.

— Mai rămâi. De atâta timp n-am mai îmbrăţişat o femeie.

Elena a zâmbit.

— Vezi, roagă-mă aşa. Îmi place. Nu m-ai rugat.

Apoi ochii au început să-i strălucească, i-a luat o mână şi şi-a apăsat-o pe un sân. Şi în vreme ce plângea în braţele lui Stefano, îi şoptea:

— Vorbeşte aşa. Îmi place când vorbeşti. Ia-mă în braţe. Da, sunt femeie. Da, sunt femeie. Sunt mămicuţa ta.

Bluza neagră peste sânul moale îl punea în încurcătură pe Stefano, care i-a spus cu blândeţe:

— Am putea uneori să ne ducem pe plajă.

Elena îi sorbea din ochi cuvintele.

— Nu pe plajă. Mă iubeşti cu adevărat? Mi-a fost aşa de teamă că nu vrei decât trupul meu. Nu vrei oare decât trupul meu?

— Te iubesc, dar îţi doresc şi trupul.

Elena şi-a ascuns faţa la pieptul lui.

— Îmbracă-te, domnule inginer. Acum mă duc. Stefano a dormit adânc şi s-a trezit în răcoarea zorilor şi era mulţumit că e singur. În vreme ce se pregătea să iasă, se gândea că data viitoare o să stingă lumina ca să nu mai fie nevoit să zâmbească şi ca să-şi poată imagina că o are în pat pe tânăra cea desculţă. „Numai de nu s-ar îndrăgosti – a bombănit el –, numai de nu s-ar îndrăgosti şi nu s-ar lăuda prin sat".

În zilele următoare Stefano a văzut-o pe Elena o singură dată, şi a înspăimântat-o cu poveşti în legătură cu şeful de post şi cu controlul pe care i-l fac; dar de fiecare dată, când se întorcea acasă, găsea urmele prezenţei ei umile şi îndrăzneţe. Patul era întotdeauna făcut, apa proaspătă, batistele spălate. A găsit pe masă chiar şi un şerveţel de hârtie brodată.

Elena a fost mulţumită că Stefano stingea lumina, şi cum nu ştia altceva decât să-l strângă la pieptul ei, totul a devenit foarte simplu şi nu mai era nevoie să-şi vorbească. Stefano ştia că dimineaţa Elena îl pândea când trecea prin faţa prăvălioarei;

dar n-a intrat niciodată, ca să nu se simtă încurcat faţă de mama ei. Un lucru o deosebea pe Elena de prietenele din sat: aşa cum nu vorbea în dialect, tot aşa pe sub rochie era mereu curată şi avea pielea albă şi plăcută. Asta îl făcea pe Stefano să se gândească la vremurile când femeia trăise în Liguria, ca soţie a unui militar de care apoi se despărţise.

— Şi tu o să pleci, îi spunea pe întuneric. Aici nu te simţi bine şi o să pleci.

— Poate din nou la închisoare.

— Să nu mai spui asta niciodată, băiete. Elena îi închidea gura. Dacă spui asemenea lucruri, se împlinesc.

— Geamantanul e pregătit, de fapt. Cum aş putea să fiu sigur de ziua de mâine?

— Nu-i aşa; tu o să pleci acasă şi o să mă laşi aici.

În zilele acelea Stefano a stat mult la cârciumă, şi rareori se ducea până la plajă sau pe drumul dintre livezile cu măslini care se furişa până la poalele dealului. Era foarte obosit şi, de cum ajungea înot la stânca obişnuită, se şi întindea pe ea, sub cerul senin, şi simţea cum i se scurg picăturile de apă peste porii trupului său bronzat, şi cu pielea întărită, odihnit şi mulţumit. În lumina ce tremura se mai uita din nou la ţărmul cu casele cenuşii, roşietice şi albăstrui şi, în spatele lor, la dealul înalt, cu vârful alb, vechea vatră a ţinutului. Chiar şi însingurarea lui se schimbase, şi pereţii aceia invizibili

făcuseră trup cu trupul lui. Până şi oboseala era plăcută, şi în unele dimineţi, uscându-şi trupul slab la soare, simţea cum îi urcă până în gâtlej o veselie fără margini pe care o exprima în strigăte înăbuşite.

Tot satul şi viaţa aceea i se păreau un joc, un joc ale cărui reguli le cunoştea şi-i urmărea desfăşurarea fără să ia parte la el, stăpân cum era pe sine însuşi şi pe propria-i soartă ciudată. Însăşi neliniştea izolării dădea culori de aventură vieţii sale. Se arăta nepăsător când se ducea la Primărie să vadă dacă are poştă, şi secretarul care-i întindea plicul timbrat nu bănuia că prin intermediul acelei hârtii deschidea porţi largi imaginaţiei ce-l punea în legătură cu o existenţă îndepărtată, de nepătruns chiar şi pentru el care se regăsea în ea. De fiecare dată figura consternată a secretarului părea şi mai uluită.

— Domnule inginer, nu este nevoie să vii în fiecare zi. Ştim că nu vrei să fugi de-aici.

Făcea gesturi de înţelegere, privindu-l cu ochi mari.

— Atunci, îmi trimiteţi scrisorile acasă? a întrebat Stefano.

Secretarul a deschis larg braţele, în semn de neputinţă.

Pe străduţa aceea plină de pietre, de la biserică până la Primărie, dădea adeseori de şeful de post. Stefano îl saluta, trecând mai departe, dar uneori se oprea şi stăteau de vorbă. Treceau pe lângă ei ţărani bruni şi arşi de soare, cu ciorapi albicioşi, şi îşi scoteau pălăria privind în pământ. Stefano le

răspundea făcând semn cu mâna. Capul creţ al şefului de post se decupa nemişcat pe fondul marin.

— Şi nu vă pricepeţi la grădinărit? îl întreba după un timp.

Stefano dădea din cap că nu.

— ... Îmi mor piersicii ăia.

— Aveţi mulţi?

Şeful de post privea în jur.

— Tot spalierul din spatele cazarmei. Deţinutul care mă sfătuia cum să-i îngrijesc şi-a ispăşit pedeapsa. Domnule inginer, te poţi duce la vânătoare cu Giannino Catalano. Ştii să tragi?

— Nu, a spus Stefano.

Existenţa lui Giannino îl făcea să nu se simtă sclavul Elenei, şi dădea un rost aşteptărilor lui din cârciumă şi pălăvrăgelii cu ceilalţi. Când ieşea din casă ştia că pe stradă se putea petrece ceva imprevizibil, că existau neînţelegeri şi prietenii prin care tot satul se făcea mai concret şi căpăta o perspectivă, iar persoanele mai puţin importante cădeau la fund, cum s-a întâmplat cu câmpia şi cu marea după primele zile. Dar foarte curând Stefano şi-a dat seama că jocul acelui fel de viaţă putea să ia sfârşit precum o amăgire, cum de fapt şi era.

Gaetano Fenoaltea privise cu suspiciune vădită tovărăşia pe care Giannino i-o ţinea lui Stefano, şi trebuie să fi înţeles că se întâmplase un lucru care-i fusese ascuns. Stefano s-a convins

de asta a doua zi când au urcat amândoi până la vechea vatră a ţinutului.

Gaetano îl luase de braţ şi îi spusese că în septembrie se sărbătoreşte Naşterea Sfintei Fecioare şi şeful de carabinieri îi îngăduie să participe.

— O să vină tot satul şi dumneata o să vii cu mine. Pe acolo pe sus o să vezi şi femei frumoase.

Dealul era un adevărat Munte al Măslinilor, cenuşiu şi sterp. După ce a ajuns în vârf, Stefano a privit marea şi casele îndepărtate. Din toată plimbarea s-a ales în mod deosebit cu iluzia că odăiţa lui şi trupul Elenei şi plaja de fiecare zi erau o lume atât de neînsemnată şi de absurdă, încât era de ajuns să ducă degetul mare în dreptul ochilor ca s-o acopere cu totul. Deşi lumea aceea ciudată, văzută dintr-un loc şi mai ciudat, îl cuprindea şi pe el.

A doua zi, aşezat să fumeze o ţigară, Stefano se bucura de neobişnuita oboseală pe care i-o dăduse coborârea nocturnă de pe munte şi care mai persista plăcut în trupul lui. De atâta vreme nu mai străbătuse câmpia sub cerul înstelat. La ora aceea, tot muntele era cutreierat de grupuri vesele care se recunoşteau după glas, strigau sau se rostogoleau în noapte până la mărăciniş. În faţa sau în urma lor, coborau femeile care râdeau sau vorbeau. Câte unul încerca să cânte. La cotituri se opreau şi treceau dintr-un grup în altul.

La cârciumă erau Vincenzo, Gaetano şi ceilalţi, care făcuseră parte din grup. Se glumea pe socoteala vameşului care, neobişnuit cu vinul acela, se purtase ca un animal şi poate că mai dormea şi acum într-un şanţ.

— Sunteţi ruşinoşi, a spus Stefano. Pe la noi se îmbată toată lumea.

— Te-ai distrat, domnule inginer? l-a întrebat cineva cu voce tare.

— Nu se distrează pentru că nu-i plac femeile, a spus Gaetano.

Stefano a zâmbit.

— Femei? N-am prea văzut. Doar dacă nu le spuneţi femei la fustele acelea care dansau între ele, sub ochii parohului. Cu bărbaţii nu dansează niciodată?

— Dar nu erau la nuntă, a spus Gaetano.

— Nu v-a plăcut niciuna? l-a întrebat Vincenzo cel chel.

— Da, ia s-auzim; care era cea mai frumoasă? l-a întrebat Gaetano, interesat.

Se uitau cu toţii la Stefano. Ochii adânci şi maliţioşi ai câtorva îl îndemnau să spună. Stefano şi-a rotit privirea în jur şi a lăsat ţigara.

— Cum să vă spun, n-aş vrea lovituri de cuţit, a spus încet şi cu un gest curtenitor, dar cea mai frumoasă n-a fost acolo. Aveţi o frumuseţe autentică şi n-a fost...

Nu voia să vorbească şi vorbea. Frenezia celorlalţi i se urcase la cap şi-l făcea să vorbească. Simţea că se contopeşte cu ei, că se prosteşte ca ei. A zâmbit.

— N-a fost...

— Dar cine e?

— N-o cunosc. Cu permisiunea dumneavoastră, cred că este slujnică. E frumoasă ca o capră. Ceva între statuie şi capră.

A tăcut sub întrebările ce se încrucişau. Au încercat să-i spună tot felul de nume. A răspuns că nu ştia nimic despre ea, dar din descrierile pe care i le-au făcut avea impresia că se numea Concia. I-au spus că, dacă era ea, venea din munţi şi că era chiar o capră, gata să se iubească cu toţi ţapii. Dar nu vedeau unde era frumuseţea.

— Când par femei, nu-ţi plac? l-a întrebat Vincenzo. Şi toţi au început să râdă.

— Dar Concia a fost la sărbătoare, a spus un tânăr brunet, am văzut-o învârtindu-se prin spatele bisericii, cu doi, trei puşti. Domnule inginer, frumoasa dumitale umblă cu băieţandri.

— Cine s-o vrea? L-a mulţumit şi pe bătrânul Spanò, cât a fost servitoare la el, a spus Gaetano, privindu-l pe Stefano.

Stefano a lăsat baltă discuţia. Sentimentul acela de însingurare fizică pe care-l avusese toată ziua în mijlocul gloatei în sărbătoare sub cerul acela ciudat, de-acolo de sus, îi revenea. În tot restul zilei se izolase ca în afara timpului,

oprindu-se să privească străduţele deschise spre cer. De ce oare Giannino îi spusese, râzând: „Du-te, du-te cu Fenoaltea. O să te distrezi?”

Stefano ar fi putut să se piardă printre ceilalţi şi să uite de după-amiaza limpede de afară, cântând şi strigând în încăperea aceea cu boltă joasă de lemn, unde urcioarele de vin erau agăţate de pervazul ferestrei ca să se mai răcorească. Aşa făcuse Pierino, vameşul. Sau s-o caute pe Concia prin mulţimea pestriţă, îndrăzneţ şi punând totul pe seama vinului. Stefano însă se închisese printre ceilalţi şi se lăsase prins în vârtejul lor, dar detaşat de ei, ca să poată surprinde acel ceva pe care tărăboiul şi hohotele de râs şi muzica proastă îl tulburau doar pentru o zi trecătoare. Fereastra aceea joasă, deschisă spre golul norului albastru al mării, îi apăruse ca o uşiţă strâmtă, seculară, în închisoarea acelei vieţi. Acolo sus, între zidurile acelea decolorate şi coşcovite, erau femei şi bătrâni care nu trecuseră niciodată de piaţa liniştită şi de străduţele satului. Pentru ei iluzia că tot orizontul ar putea să dispară punând doar o palmă în faţa ochiului era o realitate.

De după evantaiul de cărţi Stefano studia feţele tinerilor care încetaseră să mai vorbească. Unii dintre ei se născuseră acolo sus. Familiile tuturor coborau de-acolo de sus. Ochii aceia vioi, cu gene lungi şi dese, slăbiciunea întunecată a unora, păreau să se însufleţească de toate dorinţele pătimaşe ce i-au

chinuit în vizuina aceea şi în închisoarea aceea singuratică şi izolată în cer. Privirea şi zâmbetul lor îndatoritor par nişte ferestruici deschise.

— Mi-a plăcut vechea vatră a satului, a spus Stefano, jucând o carte. Seamănă cu nişte castele care le întrec pe ale noastre.

— Ai locui acolo, domnule inginer, l-a întrebat tânărul brunet zâmbind.

— Se trăieşte oriunde, chiar şi în închisoare, a precizat Fenoaltea.

— Acolo sus m-aş simţi bine cu caprele, a spus Stefano.

Asta era, aşadar, greutatea care-i stătea pe inimă. Iubita lui era Concia, amanta unui bătrân destrăbălat şi obiectul de plăcere al băieţandrilor. Dar ar fi vrut-o altfel? Concia venea din locuri şi mai îndepărtate şi singuratice decât satul de sus. Cu o zi mai înainte, contemplând un balcon cu glastre de muşcate, Stefano i le dăruise inspirând cu plăcere aerul limpede şi tare care îi amintea de pasul zvelt al femeii. Până şi camerele murdare şi scunde cu dulapurile seculare împodobite cu hârtie roşie sau verde, şi cu rosăturile carilor, brânză în coşuleţe de pănuşi şi staule de vite din ramuri de măslin, presupuneau chipul ei de capră şi fruntea ei îngustă, şi o apăsătoare şi veche intimitate.

— L-ai văzut pe don Giannino Catalano? l-a întrebat Fenoaltea, strângând cărţile. E rândul dumitale să le faci,

domnule inginer.

— N-a venit pentru că avea de făcut o vizită, a spus Stefano.

— Are întotdeauna de făcut câte o vizită în timpul sărbătorilor, a spus grav Vincenzo. Să-l întrebaţi pe Camobreco ce gândeşte despre vizitele astea ale lui.

— Camobreco e bătrânul bijutier, i-a explicat Gaetano, care anul trecut a tras un foc de revolver de la fereastra dormitorului său. În vreme ce bătrânul număra banii, don Giannino Catalano profita de nevasta lui. Au dres-o, după aia, spunând că era întuneric şi i se păruse că fusese un hoţ.

— Sau dumneata crezi că a fost un hoţ? a spus cineva.

— Nimeni nu crede asta, dar Camobreco, ca să aibă linişte, a vrut să fie un hoţ. Domnule inginer, înainte de-a pleca vreau să-ţi spun o vorbă.

Gaetano l-a însoţit până la plajă. În soarele care te făcea lac de transpiraţie Stefano încerca să ajungă cât mai repede ca să se dezbrace, în vreme ce însoţitorul lui îl ţinea de braţ.

— Hai să faci baie, Fenoaltea, a spus Stefano.

Gaetano s-a oprit între două case care făceau umbră.

— Dumneata ai obiceiul să te scalzi în mare, dar la iarnă ce-o să faci? l-a întrebat.

— Ne obişnuim cu atâtea. Suntem singurii noştri prieteni.

— Dar femeile, domnule inginer, cum de poţi trăi fără ele? Obiceiul ăsta nu-l ai?

Stefano a zâmbit. Gaetano, sprijinit de zid, îi pipăia gulerul cămăşii cu degetele mâinii drepte.

— Te las să te duci, domnule inginer, să-ţi faci baia. Dar voiam să-ţi atrag atenţia asupra unui lucru. Sunt patru luni, nu-i aşa?, de când ai plecat de-acasă. Eşti bărbat?

— E de ajuns să nu mă gândesc la asta.

— Scuză-mă, dar ăsta nu e un răspuns. Voiam să te previn. Nu te încrede în don Giannino Catalano. Dacă ai nevoie de o femeie, spune-mi mie.

— Ce legătură are cu el?

Gaetano a pornit-o prin nisipul străduţei, reluându-l pe Stefano de braţ, şi la cotitură a apărut marea.

— Îţi place, într-adevăr, slujnica aia, domnule inginer?

— Care?

— Aia, Concia, care ţi se pare o capră. Da...?

Stefano s-a oprit în aerul nemişcat. A spus pe neaşteptate:

— Fenoaltea...

— Nu te agita, domnule inginer, şi mâna lui grăsuţă i-a alunecat de-a lungul braţului ca să-i mângâie mâna. Voiam să te previn că în casa unde slujeşte fata obişnuieşte să se ducă şi don Giannino Catalano, bărbat care nu-şi împarte femeile cu un altul. Mai ales cu dumneata, care nu eşti de prin părţile noastre.

În ziua aceea intrase în mare o bandă de băieţandri; doi

dintre ei mai ales se jucau lângă stâncă şi-o stropeau. Aşezat pe nisip, Stefano se uita la ei fără plăcere. Ţipau în dialectul lor, goi şi bruni ca nişte fructe ale mării; şi dincolo de spuma apei toată marea îi apărea lui Stefano ca un peisaj sticlos, zgomotos şi pustiu, în faţa căruia toate simţurile se retrăgeau, precum umbra sub genunchii lui.

A închis ochii şi prin faţă i-a trecut norişorul pipei lui Giannino. Încordarea devenea atât de dureroasă, încât Stefano s-a ridicat să plece. Un băiat i-a strigat ceva. Fără să se întoarcă, Stefano a plecat de pe plajă.

Stefano se temea că Elena va veni pe la el în după-amiaza aceea. Dimineaţa, când se trezise, o dorise atât de mult, şi trupeşte, iar acum nici nu mai voia să ştie de ea. Ar fi vrut să fie singur, într-o vizuină. Prin jurul lui dansau feţele celorlalţi, râzând incerte, gălăgioase, tâmpe, la fel ca la petrecerea din ajun; atente şi ostile ca în primele zile, ca acum o oră. I se încreţea pielea pe el amintindu-şi de privirile acelea viclene, de degetele acelea insinuante. De parcă cineva străin ar fi pus stăpânire pe fiinţa lui. Elena aceea care-l tutuia şi care avea dreptul să-i facă reproşuri din priviri; adâncul sufletului lui etalat prosteşte la cârciumă; spaimele nopţii apărând în plin soare. Stefano închidea ochii şi i se crispau muşchii feţei.

A umblat aşa, aproape alergând, de-a lungul dealului. A trecut prin faţa casei Conciei, fără să se întoarcă. Când a ajuns

departe, în faţa cerului gol, ştia că în spatele lui dealul urca drept şi şi-a dat seama că fuge.

În dreapta era marea monotonă. S-a oprit cu capul în piept, şi gândul că i-a fost frică l-a liniştit. A înţeles numaidecât absurditatea. A înţeles că Gaetano vorbise doar din invidie ca să-i ia locul lui Giannino. A devenit atât de lucid, încât s-a întrebat de ce atâta spaimă dacă înţelesese acest lucru chiar de când îi vorbise Gaetano. Răspunsul era unul singur, şi l-a făcut să zâmbească: pereţii invizibili, obişnuinţa celulei, care-l împiedicau să comunice cu oamenii. Acestea erau spaimele din timpul nopţii.

Sus de tot, peste dealul cu vârful alb, trecea un norişor. Primul nor de septembrie. Văzându-l, s-a bucurat ca de o întâlnire. Poate că vremea o să se schimbe, poate o să plouă şi o să-i placă să se aşeze în faţa uşii, privind aerul rece şi ascultând cum se linişteşte satul. Singur sau cu Giannino, trăgând din pipă. Sau poate fără Giannino. Să stea singur, ca la fereastra închisorii. Uneori cu Elena, dar fără să vorbească.

Elena nu vorbea mult. Dar îl privea pe Stefano încercând să-i zâmbească, având în ochi o căldură pe care vârsta i-o făcea maternă. Stefano ar fi vrut să vină dimineaţa şi să i se bage în pat ca o nevastă, dar să plece ca un vis, care nu cere cuvinte şi compromisuri. Micile amânări ale Elenei, ezitarea din voce, simpla ei prezenţă îl făceau să se simtă prost şi vinovat.

Discuţiile erau scurte în încăperea închisă.

Într-o seară, îndată după venirea Elenei, când Stefano, care voia să fie singur, mai târziu, ca să fumeze în curticică, i-a spus că peste o oră s-ar putea să treacă cineva – Elena, speriată şi îmbufnată, voia să plece numaidecât şi Stefano o reţinea cu mângâieri –, s-au auzit paşi şi o respiraţie în spatele obloanelor închise şi cineva l-a strigat.

— Şeful de post, a spus Elena.

— Nu cred. Să-i lăsăm să ne vadă, ce-i rău în asta?

— Nu, a spus Elena, îngrozită.

— Cine e? a strigat Stefano.

Era Giannino.

— Un moment, a spus Stefano.

— Lasă, domnule inginer. Mâine mă duc la vânătoare, vii cu mine?

După ce a plecat Giannino, Stefano s-a întors spre odaie. Elena, în picioare, stătea între pat şi zid, cu ochii pierduţi în lumina crudă.

— Stinge lumina, a şoptit.

— A plecat...

— Stinge lumina!

Stefano a stins lumina şi s-a apropiat de ea.

— Plec, a spus Elena, şi n-o să mai vin niciodată.

Stefano a simţit cum i se strânge inima.

— De ce? a şoptit. Nu mă iubeşti? A ajuns la ea trecând prin pat şi a luat-o de mână.

Elena şi-a retras degetele, strângându-i apoi mâna cu deznădejde.

— Voiai să deschizi, a şoptit, voiai să deschizi. Nu mă iubeşti.

Stefano a prins-o de braţ şi a aşezat-o pe pat. S-au sărutat.

De data asta aproape că n-a mai fost nevoie să se îmbrace din nou. S-au apropiat înlănţuiţi de uşă şi Stefano îi şoptea la ureche.

— Ai să mai vii, Elena, nu-i aşa? O să facem aşa, vii numai dacă trec pe la prăvălie să-ţi spun bună ziua... Mai bine, Elena, vino dimineaţa devreme, când nu e nicio mişcare. Aşa o să fim siguri că nu te mai vede nimeni. Dacă vine cineva, dar n-o să vină, ne putem preface că dereticai prin odaie... E bine aşa? Vino pentru o clipă, când mai sunt încă în pat, şi pe urmă pleci imediat. Îţi place şi ţie să vii, da?

Elena zâmbea, desigur. La un moment dat Stefano a auzit la ureche vocea aceea puţin nătângă dar caldă:

— O să fii mulţumit dacă vin numai o clipă? Nu ţi-ar plăcea să stai cu mine o noapte întreagă?

— Sunt sălbatic, ştii doar, i-a spus numaidecât Stefano, şi e frumos şi aşa. Nu veni noaptea. Aşa te iubesc.

Puţin după aceea, singur pe întuneric, plimbându-se şi fumând, Stefano s-a gândit la ziua care avea să vină şi la vocea

ironică a lui Giannino. După clipele petrecute cu Elena rămânea prostit de oboseală, sătul, de parcă şi sângele i s-ar fi oprit şi totul, pe întuneric, s-ar fi petrecut în vis. Dar îi era ciudă că-i vorbise, că o rugase, că-i arătase, chiar dacă se prefăcuse, puţină sinceritate, puţină duioşie. S-a simţit laş şi a zâmbit. „Sunt un tip sălbatic". Dar trebuia să-i spună, şi ar fi fost chiar nevinovat, că după fiecare întâlnire a lor simţea această oboseală, această saturaţie. „Ca să nu mai creadă că face pe mama cu mine".

Se gândea la vocea lui Giannino care avea să-l strige în zori. Era adevărat ce i se spusese despre Concia? S-a gândit că în locul Elenei ar fi putut-o avea în cameră pe Concia. Dar sângele lui potolit n-a tresărit. „Ar fi la fel. Nici ea nu e sălbatică, ar vrea să fie iubită, şi atunci ar trebui să mă păzesc şi de Giannino". Cine ştie câtă cruzime se ascundea în spatele amabilităţii lui don Giannnino? Nu era şi el din locurile acelea? Stefano prefera să aibă încredere în el şi să ştie că a doua zi o să-l vadă, că o să-i vorbească şi că o să colinde cine ştie pe unde

A doua zi însă, înainte de revărsatul zorilor, în vreme ce se plimba pe ţărm, Stefano s-a gândit mult la Concia şi şi-a închipuit-o sălbatică, de neatins, dispusă să cedeze o dată şi apoi să fugă; în vreme ce unui bărbat ca Giannino – cartuşieră şi dinţi albi în întuneric – îi era poate supusă şi credincioasă, ca amanta unui bandit.

Giannino i-a spus râzând că îşi cere scuze că îl deranjase cu o seară înainte.

— De ce? s-a mirat Stefano.

— Nu-i vorba de dumneata, domnule inginer, dar ştiu că în situaţii din astea femeile fac ca toţi dracii şi ameninţă că pleacă. N-aş vrea să te fi deranjat.

Dinspre mare adia o boare călduţă, care învăluia cuvintele şi aducea cu sine o împăcare neştiută. Totul era nedefinit şi plăcut, şi Stefano, zâmbind la gândul că la ora aceea îl cuprindeau neliniştile, a spus:

— Nu m-ai deranjat.

Au trecut pe lângă casa Conciei, prin partea ce dădea spre mare. Casa era gălbuie şi zăvorâtă, în aşteptarea zilei, care avea poate s-o trezească prima dintre toate casele de pe ţărm. Fără să se oprească, Giannino a făcut brusc la dreapta.

— O s-o luăm pe drum. O să urcăm prin albia torentului. Vrei?

Sus pe drum tremurau fire de iarbă. Stefano a început să desluşească haina cenuşie de vânătoare a lui Giannino, aşa cum îi apăruse pentru o clipă în pragul camerei luminate. Cătărându-se în urma lui, i-a ghicit până şi încălţările prinse la jumătatea piciorului, unde erau vârâţi pantalonii.

— M-am îmbrăcat cu jacheta, cum eram şi ieri, a spus după o vreme.

— Important e să nu ne murdărim.

La primele licăriri ale zorilor încă mai mergeau spre inima ţinutului, pe sub sălciile de pe marginea prundişului. Puşca, de-a curmezişul pe spatele lui Giannino, se legăna la fiecare pas. Deasupra lor se învălmăşeau puzderie de nori şi de flăcări roşii.

— Urâtă vreme pentru vânătoare, a spus Giannino fără să se întoarcă. Nu mai e vară şi nu e încă toamnă. O să găsim nişte mierloi şi nişte prepeliţe.

— Pentru mine e acelaşi lucru. O să mă uit la dumneata.

Erau între două dealuri unde Stefano nu mai fusese niciodată. Vegetaţia săracă şi cele câteva tufişuri începeau să iasă din umbră. Vârful golaş al unui deal se contura pe un cer senin.

— E încă vară, a spus Stefano.

— Aş prefera să plouă şi să bată vântul. Ar aduce potârnichi.

Stefano ar fi vrut să se aşeze şi să lase zorile să răsară din nemişcare: să vadă cerul, ramurile, coasta însăşi cum se îngălbenesc şi apoi se roşesc. Mergând, scena se schimba; şi nu mai erau zorile care răsăreau din lucruri, ci lucrurile care ieşeau unele după altele. Lui Stefano îi plăcea aerul liber numai de la o fereastră sau din pragul casei.

— Catalano, hai să fumăm o ţigară.

În vreme ce Stefano îşi aprindea ţigara, Giannino examina

vârfurile copacilor. Un ciripit singuratic se auzea în desiş.

Stefano i-a spus:

— Catalano, eşti sigur că eram cu o femeie?

Giannino i-a întors faţa încordată, cu degetul la gură. Apoi a zâmbit drept răspuns. Stefano a aruncat chibritul în iarba udă şi a căutat un loc în care să se aşeze. În cele din urmă, Giannino a tras. A tras fulgerător în cerul, în dimineaţa, în întunericul ce se risipea, şi liniştea care a urmat părea solară: liniştea înaltă a amiezii transparente. Peste câmpia încremenită.

— Au ieşit din luminiş, şi Stefano mergea acum înaintea lui Giannino, cu urechea încordată.

— Să mergem pe colină, a spus Giannino, poate găsim vreo prepeliţă.

Au urcat coasta golaşă, cu mirişte gălbuie. Era plină de pietre, şi vârful rotund era mai degrabă îndepărtat decât înalt. Stefano vedea pe marginea colinei nişte tulpine lungi, viorii, ce se clătinau.

— N-ai mai fost niciodată pe aici pe sus? l-a întrebat Giannino. Asta e pământul nostru. Nu dă nici măcar sălbăticiuni.

— Aveţi marea care vă dă peşte.

— Avem prepeliţe care, dezbrăcate, sunt frumoase. Aia e: singura vânătoare care mă pasionează.

— Poate din cauza asta nu faceţi altceva, a răspuns Stefano

gâfâind.

— Vrei să tragi? Uite acolo, în spatele stâncii, e o prepeliţă: trage.

Nesigur, Stefano nu vedea unde, dar Giannino i-a pus puşca în mână şi i-a fixat ţinta, apropiindu-şi obrazul de al lui.

Ceva a zburat, totuşi, după împuşcătură.

— Nu e meseria mea, a spus Stefano.

Giannino i-a luat puşca şi a mai tras o dată.

— Am lovit-o, a spus. O alungaseşi din cuib.

În timp ce căutau prin mirişte, au auzit de departe ecoul unei împuşcături seci.

— Altul care se distrează, a spus Giannino. Uite-o aici, am rănit-o doar.

O piatră brună ca şi celelalte se zbătea pe pământ. Giannino s-a repezit la ea, a înşfăcat-o, a lovit cu ea de pământ ca şi când ar fi dat cu biciul. Apoi a ridicat-o şi i-a întins-o lui Stefano.

— Eşti crud, a spus Stefano.

— Spune că e cald, a răspuns Giannino, ştergându-şi gâtul.

O adiere se simţea totuşi, pentru că trunchiurile copacilor de pe deal se mişcau. Stefano şi-a mutat privirea şi a văzut în depărtare soarele deasupra mării.

— Să mergem, a spus Giannino, băgându-şi pasărea în buzunar.

Nu au mai găsit altceva şi au coborât povârnişul pietros,

transpiraţi şi obosiţi. Toată vegetaţia era trează şi-şi arunca umbra pe pământ.

— Acum putem fuma, a spus Giannino, aşezându-se.

Raze de soare se strecurau pieziş şi s-au umplut de fum ca o mătase brodată. Giannino întredeschidea uşor buzele, şi fumul albastru ieşea încet, gata să se condenseze în răcoarea aerului: mirosea a salcie amară.

— Ştii ce înseamnă la noi prepeliţa? l-a întrebat Giannino, făcând ochii mici.

Stefano l-a privit câteva clipe.

— Mă duc şi eu la vânătoarea asta, a răspuns netulburat.

Giannino a zâmbit răutăcios şi s-a scotocit în buzunar.

— Ia-o, domnule inginer, dumneata ai ucis-o.

— Nu.

— De ce? O s-o pui pe stăpâna casei să ţi-o gătească. Mă rog, pe fiica ei, aşa o să poată spune că ţi-a servit prepeliţa.

Drept răspuns Stefano i-a spus:

— Ba e pentru dumneata, Catalano. N-ai nicio femeie care să-ţi poată servi prepeliţă?

Giannino a râs încet.

— Ia-o, domnule inginer, după indigestia de prepeliţă care ţi se citeşte pe faţă, o să-ţi facă bine. Dar asta are nevoie de piper, pentru că are miros de sălbăticiune.

— Aş avea impresia că-ţi pun coarne, a spus Stefano,

respingându-i mâna.

Giannino a râs în bărbuţă, tulburând ramificaţia razelor de soare.

— Dacă-ţi place, de ce nu? Nimeni n-ar putea să te împiedice.

Stefano s-a simţit deodată fericit. S-a simţit eliberat de trupul Elenei, a înţeles că va face ce-o să-i placă şi că e în stare s-o primească sau s-o alunge cu un simplu gest. Gândul acela uşuratic că orice femeie e doar o prepeliţă l-a umplut de veselie. S-a agăţat de acest gând ca să şi-l întipărească în minte, deşi ştia bine că era de-ajuns un lucru neînsemnat ca să-i risipească această bucurie, care se închegase din nimic. Ora neobişnuită, oprirea timpului, dimineaţa cu baia ei în mare şi cu pauza ei la cârciumă, totul care, văzut de departe, depindea de un gest, îi dădeau această bucurie. Îi ajungea Giannino, îi ajungeau zorile, îi ajungea să se gândească la Concia. Dar numai la gândul că-i era de ajuns să repete împrejurarea ca să se simtă fericit – aşa se nasc viciile – miracolul se spulbera. „Şi Concia e o prepeliţă, şi Concia e o prepeliţă", repeta neliniştit şi fericit.

În timp ce se întorceau străbătând câmpul cu soarele înălţat pe cer, Stefano ştia că luminişul răcoros nu se va desprinde niciodată, în inima lui, de ideea aceea prostească; după cum scăpărătoarea vorbă din gluma lui Giannino se înfipsese pentru totdeauna în trupul Conciei. A simţit că-i îndrăgeşte pe

oamenii aceia şi pământul acela, numai pentru asemenea vorbă.

— Scuză-mă, Catalano... dar l-a întrerupt un câine de vânătoare care a ţâşnit pe potecă şi s-a repezit la Giannino.

— Ia uite-l pe Pierino! a strigat Giannino apucând câinele de zgarda, fără să se uite la el.

Undeva, în faţa lor, s-a auzit un glas.

Acolo unde poteca se unea cu drumul ce cobora de pe munte, l-au găsit pe vameş, stând înţepenit, la pândă, cu puşcă şi jachetă. Câinele l-a întâmpinat sărind bucuros.

Au pornit împreună pe drumul de întoarcere.

— Şi dumneata eşti vânător, domnule inginer? l-a întrebat tânărul.

Stefano şi l-a amintit, în seara aceea de sărbătoare, recalcitrant şi înfierbântat la faţă. Acum privirea îi era oarecare, ca şi petliţele de la jachetă.

— Fericit cel ce te poate vedea din nou, i-a spus.

Pierino a închis pe jumătate un ochi şi s-a întors spre Giannino.

— Cred că pe unul din voi l-am văzut singur. Când?

Stefano s-a gândit la urletele acelea răguşite şi sonore pe care tânărul le scotea sub cerul înstelat, înainte de a se prăbuşi în şanţ, încât nu numai grupul de fete condus de preot, dar şi Vincenzo şi alţii, care cântaseră mai înainte, s-au lăsat să

lunece pe coastă la vale ca să scape de orice învinuire de complicitate. Şi Stefano se îndepărtase de el, dar bucurându-se, pe întuneric, de o neaşteptată amintire de demult, din copilărie, când beţivii coborau de pe colină şi treceau pe lângă vilă, ţipând.

— Tocmai îl întrebam pe Catalano de ce nu a venit la sărbătoare, a spus Stefano. Dumneata te-ai distrat, se pare.

— Catalano lucrează pe ascuns, a spus Pierino.

Stefano a spus:

— Natural. Cine bea în satul ăsta?

— E prea cald aici.

— Noi suntem mai nevinovaţi, a spus Stefano, din două preferăm un pic de vin.

Giannino tăcea, cu o figură vicleană. Pierino a zâmbit satisfăcut.

— E un vin care te îmbolnăveşte de reumatism. Pe cuvânt, nu credeam c-o să-mi fie atât de cald la culcare şi atât de frig când mă scol.

— Vina e a dumitale, a spus Stefano. Trebuia să iei cu dumneata în şanţ pe una din fetele preotului.

— Dumneata ai fi făcut asta?

— Eu? Nu... Eu am stat să te ascult cum spuneai că eşti în Maremma şi că aduni bivolii.

Giannino râdea. Pierino a râs şi el, în silă, şi a strigat câinele.

— E un sat trist, a bombănit el după un timp, unde dacă vrei să te distrezi trebuie să te porţi ca animalele.

În după-amiaza aceea, după ce a rămas singur în odaie, Stefano s-a întins numaidecât pe pat, şi nu numai din cauza plictiselii. Şi neînsemnatele sale cărţi de pe măsuţă nu i-au spus nimic. Era atât de departe de meseria lui: mai avea timp pentru asta. S-a gândit la dimineaţa care trecuse şi la bucuria pe care o avusese, din care nu-i rămânea decât un miros de trup de femeie, pe care va putea să şi-l amintească în clipe de tristeţe. Dacă Elena nu venea în după-amiaza aceea asta însemna că a învins-o, că se înţeleseseră, că n-o să-i mai facă scenele acelea de groază şi că accepta să-i dăruiască trupul fără să-i ceară nimic. S-a trezit spre seară înconjurat de un aer încremenit care l-a trezit pentru că era proaspăt. A regăsit mai întâi satul în loc să se regăsească pe sine, ca şi cum el continua să mai doarmă, şi o viaţă liniştită cu copii, femei şi câini s-ar fi desfăşurat sub oblăduirea brizei de seară. Se simţea iresponsabil şi uşor, ca zbârnâitul unui ţânţar. Piaţeta, pe care marea o făcea transparentă, trebuie să fi fost galbenă în asfinţit. În faţa cârciumii se adunaseră toţi, gata să joace cărţi şi să stea de vorbă cu plăcere. Nu s-a clintit, ca să oprească în loc clipa aceea, în timp ce lăsa ca din adâncul sufletului să i se ridice o certitudine şi mai frumoasă: că nu mai dormea şi că pacea aceea era reală, că închisoarea era acum atât de

îndepărtată, încât putea să-şi reia liniştit dormitarea.

Ochii întunecaţi şi supăraţi ca şi vocea Elenei – pe care în întunericul şi în satisfacerea întâlnirilor lor de seară aproape că îi şi uitase – Stefano i-a revăzut a doua zi dimineaţă. Seara, neliniştit, trecuse pe la prăvălioara mamei ei, pe care înainte o evita, ca să-i arate Elenei că îşi aminteşte de ea. Dar Elena nu era acolo, iar cu bătrâna înfofolită şi înţepenită, care vorbea un dialect din inima ţinutului, se înţelegea cu greu. Stefano lăsase ulcica de lapte, mai mult ca un gând decât ca un pretext pentru ca Elena să i-o aducă a doua zi. Până atunci Stefano ceruse laptele păstorului de capre care trecea dimineaţa devreme.

Elena a venit în zori, când Stefano mesteca o bucată de pâine uscată. S-a oprit timidă în uşă, cu ulcica în mână, şi Stefano a înţeles că şovăia din cauză că mai era în pat.

Stefano i-a zâmbit şi i-a spus să intre, luându-i ulcica din mâini, cu o mângâiere uşoară, care trebuia să-i arate că în dimineaţa aceea nu era cazul să închidă obloanele. Elena i-a zâmbit şi ea.

— Mă mai iubeşti? a întrebat-o Stefano.

Elena şi-a lăsat ochii în jos, încurcată. Stefano i-a spus apoi că era mulţumit că poate sta puţin de vorbă cu ea fără s-o sărute, mai ales că ea crede că numai aşa ceva doreşte. Şi trebuia să-l ierte că e puţin repezit şi sălbatic, dar trăieşte singur de-atâta vreme, încât uneori îi urăşte pe toţi.

Elena îl privea cu ochi întunecaţi şi înduioşaţi, şi i-a spus:

— Vreţi să fac curat?

Stefano i-a luat mâna şi i-a spus râzând:

— De ce îmi vorbeşti cu dumneavoastră? şi-a îmbrăţişat-o şi a sărutat-o, în timp ce Elena se zbătea, pentru că uşa era deschisă.

Apoi Elena l-a întrebat:

— Vrei să-ţi încălzesc laptele? şi Stefano i-a spus că asta e o treabă de soţie.

— Am făcut-o de atâtea ori, a spus Elena necăjită, pentru cine n-a fost nici măcar recunoscător.

Aşezat lângă pat, Stefano îşi aprinsese ţigara şi asculta. Era ciudat că vorbele îndurerate ieşeau din corpul acela acoperit de fusta neagră. În timp ce vedea de ulcica de pe plită, Elena se plângea de bărbatul pe care îl avusese, dar Stefano nu izbutea să lege vocea şi privirile nesigure de amintirea trupului alb în intimitate. În parfumul dulce al laptelui de capră, ce se ridica de pe plită, Elena era tolerabilă, devenea o femeie oarecare, dar bună, o prezenţă plăcută şi resemnată ca a găinilor, ca a unei mături sau a unei slujnice. Şi Stefano, amăgindu-se că între ei doi nu e nimic decât descărcarea aceea modestă de simţuri, reuşea să participe la discuţie şi să se bucure în adâncul inimii de o linişte nesperată.

Elena a început să facă ordine în cameră, mutându-l pe

Stefano de la marginea patului. Stefano a băut laptele şi apoi a început să-şi înfăşoare chiloţii de baie într-un prosop. Elena ajunsese cu măturatul lângă lada pe care stătea geamantanul cu lucruri şi a măturat în jurul ei; a ridicat ochii şi a spus pe neaşteptate:

— Ai nevoie de un dulap în care să-ţi aşezi lenjeria. Trebuie să desfaci geamantanul.

Stefano a rămas surprins că nu avea nimic de obiectat. Atâta timp îl ţinuse acolo sus, gata oricând să-l încuie şi să plece din nou la drum: dar unde? Aşa îi spusese şi lui Giannino, gândindu-se la închisoare, la hârtia aceea care putea să sosească; şi apoi să-i pună din nou cătuşele la mâini şi să-l arunce iar cine ştie unde. Acum nu mai gândea aşa.

— Vreau să stea acolo unde e.

Elena s-a uitat la el în felul ei grijuliu şi îmbufnat.

Stefano simţea că nu putea să plece aşa, că trebuia să încheie dimineaţa cu puţină dragoste; dar nu voia, nu accepta să-i facă un obicei, stătea nehotărât în prag.

— Du-te, du-te, i-a spus Elena, împurpurându-se, du-te să te scalzi. Stai ca pe ghimpi.

— Vezi bine că dimineaţa suntem singuri, a murmurat Stefano. O să vii mereu dimineaţa?

Elena a fluturat din mână în semn de răspuns şi Stefano a plecat.

Zilele erau încă atât de lungi, că era de ajuns să te opreşti o clipă şi să priveşti în jur, ca să te simţi izolat ca în afara timpului. Stefano descoperise că deasupra mării cerul era mai curat şi mai sticlos, de parcă ar fi întinerit. Dacă umblai desculţ pe nisip, ţi se părea că mergi prin iarbă. Aceasta s-a întâmplat după câteva nopţi de furtună care i-au inundat camera. S-a înseninat din nou, dar numai pe la jumătatea dimineţii – acum se ducea mai devreme la plajă, pentru că mulţi dintre cei mai credincioşi clienţi ai cârciumii îl plictiseau, iar Giannino şi alţii treceau numai pe la prânz – incendiul, scăpărătoarea dezolare a caniculei erau acum lucruri îndepărtate. În unele dimineţi Stefano vedea cum nişte bărci mari de pescuit, trase pe uscatul nisipos şi învelite cu pânză, fuseseră împinse noaptea în mare; şi nu rareori pescarii, pe care nu-i mai văzuse niciodată până atunci, îi apăreau scoţând peşti din năvodul încă umed.

La ora aceea timpurie venea adesea pe la el Pierino, vameşul. Când îi vedea picioarele şi braţele musculoase de tânăr ce nu avea mai mult de douăzeci de ani, Stefano se gândea cu invidie la sângele negru ce le hrănea şi se întreba dacă tăuraşul toscan nu avea şi el o femeie. Darul vorbirii nu-i lipsea. Corpul acela era într-adevăr făcut pentru Concia. Într-o zi, când îi treceau asemenea gânduri prin cap, şi-a dat seama că Giannino nu intrase niciodată în mare cu ei. Până şi Gaetano, blond şi cărnos, venise; Giannino niciodată. Era desigur păros şi slab, îşi

spunea în gând Stefano, răsucit şi noduros, cum le place femeilor. Poate că femeile nu se uitau la muşchi.

Stefano glumea şi pălăvrăgea, stând cu Pierino pe stâncă.

— Şi dumneata eşti un sedentar, i-a spus într-o dimineaţă cu un anumit scop.

Dar celălalt n-a înţeles.

— Ne mai rămâne puţină vreme pentru excursii, a spus din nou, arătând cu barba în direcţia unui puf alburiu de pe cer, în dreptul dealului. Mi-au spus că aici iarna e fioroasă.

— Da' de unde, în ianuarie am intrat în mare.

— Dumneata ai alt sânge, i-a spus Stefano.

— Dar dumneata, ce, ai friguri?

— Nu încă, dar o să mă îmbolnăvesc în nopţile astea.

— Grozav sat, priveşte! a spus Pierino, cu o figură batjocoritoare, deschizând braţele spre ţărm.

Stefano a zâmbit.

— Dacă-l cunoşti bine, e un sat ca oricare altul. Sunt aici de patru luni şi mi se pare suportabil. Aici suntem în vacanţă.

Pierino tăcea, cu capul plecat, se gândea la altceva. Stefano s-a uitat la spuma apei de sub tălpi, în marea întunecată de nişte nori care treceau.

— Priveşte ce sat mai e şi ăsta, a spus din nou Pierino, şi i-a arătat nişte puncte negre risipite în mare, într-o zonă luminată de soare, sub ultima limbă de plajă. Vezi, acolo e locul unde

stau femeile.

— Poate sunt nişte copii, a şoptit Stefano.

— Ei, aş, aia e plaja pentru femei, a spus Pierino ridicându-se. Ce cred ele, femeile astea, c-o să poarte în burtă? Dacă nu le atinge nimeni, n-o să fie niciodată femei.

— Te asigur că cineva le atinge totuşi, i-a răspuns Stefano. Câte case sunt în sat, atâtea trupuri care se ating. Sunt lucruri care se întâmplă. Întreabă-l pe Catalano.

— Dumitale îţi plac femeile de aici? l-a întrebat Pierino, pregătindu-se să sară în apă.

Stefano s-a strâmbat.

— Se văd prea puţine...

— Parcă ar fi nişte capre, a spus celălalt, şi s-a aruncat în apă.

În timp ce se îmbrăcau, pe ţărm, Stefano a spus râzând:

— E una, mai capră decât celelalte, care stă în casa cenuşie de la marginea satului, dincolo de pod. O ştii?

— Casa Spanò? l-a întrebat Pierino, oprindu-se.

— Aceea cu muşcate la fereastră.

— Aia e. Dar, scuză-mă, nu înţeleg comparaţia. E o femeie de sânge ales şi cu trăsături plăcute. Cum de-o cunoşti?

— Am văzut-o cu cana la fântână.

Pierino a început să râdă.

— Ai văzut-o pe slujnică.

— De fapt...

— Cum de fapt? E vorba de Carmela Spanò şi pot să-ţi mai spun că este logodită cu Giannino Catalano.

— Concia...?

Când au ajuns la cârciumă totul era clar, şi Stefano ştia de ce îngâmfarea lui din dimineaţa aceea de după sărbătoare fusese primită de cei din cârciumă cu atâtea zâmbete şi ironii. Toţi făcuseră în mintea lor comparaţia dintre slujnică, pe seama căreia aruncase vorbe goale, şi necunoscuta stăpână a casei; şi numele lui Giannino venise să mărească încurcătura maliţioasă.

— Pe Concia asta am văzut-o o dată, a spus Pierino, şi nu mi s-a părut atât de îngălată ca ţie. Aş zice mai degrabă că seamănă cu o ţigancă.

Chiar atunci s-a ivit în prag Gaetano şi probabil că i-a auzit vorbind, fiindcă i-a privit cu atenţie. Stefano a intrat nepăsător.

În timp ce se uita din picioare la ziarul mototolit de pe masă, a venit bătrâna cârciumăreasă şi i-a spus că trecuse şeful de post ceva mai înainte şi întrebase de el.

— De ce?

— Nu părea să fie grăbit.

Stefano a zâmbit, dar i-au tremurat picioarele. O mână i-a strâns umărul.

— Curaj, domnule inginer. Dumneata eşti nevinovat.

Gaetano era cel care râdea.

— De fapt, a venit sau n-a venit?

Alţi doi clienţi din grup, care-şi beau cafeaua într-un colţ, au ridicat capul. Unul a spus:

— Ai grijă, domnule inginer, şeful de post are cătuşe electrice.

— N-a lăsat nicio vorbă? a întrebat Stefano serios

Stăpâna a dat din cap că nu.

Partida de cărţi din dimineaţa aceea a fost exasperantă. Stefano stătea ca pe ghimpi, dar nu îndrăznea să renunţe. Când a intrat Giannino, Stefano l-a salutat dând din cap şi i s-a părut că-l priveşte cu ochi neprietenoşi; era neplăcerea că nu-i spusese nimic despre logodnă. Dar ştia de fapt că de vină era neplăcerea celuilalt secret, al acelei foi de hârtie pe care şeful de post o ţinea poate în mână, şi avea, fără putinţă de scăpare, să-l ducă înapoi la închisoare. Şi în frământarea acestui gând, şi cel la Concia a început să-l chinuiască: dacă într-adevăr Giannino nu avusese ochi pentru ea, nu mai avea scuze şi trebuia să încerce. Spera cu disperare să nu fie adevărat; îşi spunea că Giannino a sedus-o, că o îmbrăţişase măcar sub o scară, în timp ce-o vizita pe cealaltă. Şi dacă într-adevăr n-o dorise nimeni, niciodată, fanteziile sale din trecut erau nişte copilării, şi meritase ironiile celorlalţi.

Giannino, aplecat peste cărţile lui Gaetano, îi spunea ceva.

Stefano a aruncat cărţile şi a spus tare:

— Vrei să treci în locul meu, Catalano? Mi-e teamă că o să plouă şi am lăsat casa deschisă.

A ieşit din cârciumă urmărit de privirile celorlalţi. Afară bătea un vânt plin de praf şi strada era pustie. Într-o clipă a ajuns în faţa cazărmii, atât de mult îl nelinişteau gândurile.

Sub fereastra acoperită a unei celule, stătea o bătrână cu o tigaie în mână, de parcă atunci ar fi întrerupt o discuţie. Avea picioarele goale şi noduroase. La un balcon de la primul etaj a apărut un carabinier şi a spus ceva cu voce tare. Stefano a ridicat mâna şi carabinierul i-a spus să aştepte.

A venit să-i deschidă uşa, îmbrăcat numai în cămaşă, cu părul creţ şi gâfâind, şi i-a spus politicos că şeful nu e acolo. Stefano şi-a rotit privirea prin coridorul gol şi mare care, în fund, sub prima platformă a scării, avea o ferestruică, acoperită de frunze verzi.

— M-a căutat, a spus Stefano.

Carabinierul a vorbit cu bătrâna care se proptise de uşa ce scârţâia din pricina vântului, şi aproape că i-a închis uşa în nas, apoi s-a întors spre Stefano.

— Dumneata nu ştii...? a spus Stefano.

În acel moment s-a auzit vocea apoi a apărut faţa şefului, la cotitura scării. Carabinierul a alergat repede la el, roşu la faţă,

bâlbâind că se dusese să închidă uşa.

— Intră, domnule inginer, intră, poftim, a spus şeful, aplecându-se.

În biroul de la etaj i-a întins o hârtie.

— Trebuie s-o semnezi, domnule inginer. Este înştiinţarea despre denunţul făcut la Comisia Provincială. Nu înţeleg cum de au putut să te trimită aici fără hârtia asta.

Stefano a semnat cu o mână nesigură.

— Asta-i tot?

— Tot.

S-au privit o clipă în tăcerea ce s-a lăsat în birou.

— Nimic altceva? a întrebat Stefano.

— Nimic, a bombănit şeful, privindu-l pe sub gene, doar că până acum ai stat aici fără să ştii. Dar acum ştii că eşti aici.

Stefano s-a dus acasă fără să simtă vântul. În momentul în care faţa şefului de carabinieri s-a aplecat peste scară, i-a fulgerat speranţa că temuta foaie de hârtie i-ar fi putut aduce libertatea. A străbătut curtea interioară cu inima care-i mai bătea încă, a închis uşa în urma lui şi s-a plimbat prin cameră ca printr-o celulă de închisoare.

Lângă perete, în fund, alături de pat, era un dulăpior vopsit în alb şi, deasupra, geamantanul lui. Stefano a priceput că acesta era gol şi că toate lucrurile lui erau puse în dulap. Dar a continuat să umble, fără să se mai mire, închizând ochii,

strângând gura, încercând să prindă un singur gând, să uite totul şi să-şi fixeze în minte doar gândul acela. De atâtea ori se gândise la el, şi strădania lui era doar să-l izoleze, să-l ridice ca pe un bastion, în deşert. Gândul acela era că trebuie să fie neiertător, singur, să-şi păzească sufletul cu nepăsare de orice cuvânt, de orice ispită, oricât de vicleană ar fi ea.

S-a oprit gâfâind, cu piciorul pe un scaun şi cu bărbia în pumn, şi privirea i-a căzut pe dulapul Elenei, dar fără să-l vadă. Mai târziu avea să se gândească la el. Orice duioşie, orice legătură, orice visare aveau să fie ferecate în inima lui ca într-o închisoare şi supravegheate ca nişte vicii, şi nimic din ce gândea nu trebuia să se mai vadă, nimic nu trebuia să mai ajungă până la conştiinţă. Niciodată, în niciun fel, nu trebuia să mai depindă de ceea ce-l înconjura: nici lucrurile, nici oamenii nu trebuiau să mai aibă vreo putere.

Stefano şi-a încleştat gura într-o grimasă, pentru că simţea puterea crescând înăuntrul său, amară şi roditoare. Nu trebuia să mai creadă în nicio speranţă, ci să preîntâmpine orice durere acceptând-o şi devorându-şi-o în singurătate. Trebuia să se creadă mereu în închisoare. Şi-a dat jos de pe scaun piciorul amorţit şi a început din nou să se plimbe, râzându-şi de sine că trebuise să se găsească într-o astfel de situaţie ca să-şi recapete forţele.

Dulăpiorul Elenei era acolo. Iată puţinele lui lucruri aşezate

cu dragoste pe foi de ziar întinse. Stefano şi-a amintit de seara în care îi spusese lui Giannino că nu trebuie să-şi desfacă geamantanul, simţindu-se doar în trecere. Imaginea lui Giannino, a Conciei, a celorlalţi, imaginea mării şi a pereţilor invizibili avea să le ferece în inimă şi să se bucure de ele, în tăcere. Elena însă nu era o simplă imagine, Elena era un trup: un trup viu, pe care avea să-l vadă zilnic, care nu putea fi suprimat, ca al lui.

Stefano ar fi trebuit acum să-i mulţumească pentru tandreţea posesivă a acelui gând. Dar lui Stefano nu-i plăcea să vorbească cu Elena, tristeţea aceea surdă care se înfiripa din intimitatea lor îl făcea s-o urască şi să se gândească la ea amintindu-şi doar gesturile urâte. Dacă Elena avea să îndrăznească într-o zi să arate printr-un gest, printr-un cuvânt că-l vrea numai pentru ea, Stefano avea s-o îndepărteze de el. Şi chiar plăcerea aceea care se năştea între ei în fiecare dimineaţă, şi pe care Elena o considera uşuratică, deşi se bucura de ea ca de un lucru meritat, îl epuiza şi îl lega prea strâns de celula lui. Trebuia s-o izoleze şi să-i smulgă orice bucurie.

Dulăpiorul era frumos şi se simţea că stătuse într-o casă şi Stefano l-a mângâiat ca să se achite faţă de Elena, căutând cuvintele pe care trebuia să i le spună.

Înainte de toate astea, într-una din întâlnirile lor matinale,

Stefano îi spusese:

— Ştii că într-o zi am să plec. Ar trebui să fii precaută şi să nu te îndrăgosteşti prea mult.

— Nu ştiu, nu ştiu de ce mă port aşa, spusese Elena, frământându-se, dar apoi, revenindu-şi şi privindu-l cu atenţie, îi spusese: Ai să fii mulţumit.

Când era mai mâhnită Elena avea o voce profund stridentă, rustică şi casnică precum fusta de pânză aruncată pe scaun. Avea câteva firişoare de păr deasupra buzei şi părul căzut pe spate în dezordine ca de gospodină care în revărsatul zorilor se învârteşte prin bucătărie, în cămaşă.

Dar Stefano nu era omul care să poată fi mulţumit. Mai mult decât stridenţa acelei voci, îl supăra zâmbetul senzual şi fericit, care, pentru câteva clipe, apărea pe buzele ei şi pe pleoapele închise strâns pe pernă.

— Nu trebuie să mă priveşti a şoptit Elena o dată.

— Trebuie să ne privim ca să ne cunoaştem.

Dimineaţa, prin obloane se furişau umbre.

— E de ajuns să ne iubim, a spus Elena în tăcere, iar eu te respect de parcă am fi de acelaşi sânge. Tu ştii mult mai multe lucruri decât mine – nu am pretenţii –, dar aş vrea să fiu mama ta. Stai aşa, nu spune nimic, fii cuminte. Când vrei să fii tandru, izbuteşti.

Stefano stătea întins cu ochii închişi şi punea cuvintele

acelea domoale pe buzele Conciei, şi mângâind braţul Elenei se gândea la cel brun al Conciei.

Asta se întâmpla când afară mai era încă vară. Dar în seara zilei cu dulapul începuse să plouă, în vreme ce Stefano îl aştepta pe Giannino la cârciumă. Gaetano îl întrebase, cu ţigara în gură:

— N-ai lăsat nimic deschis, domnule inginer?

Apoi priviseră ploaia, din prag, şi Giannino venise cu barba plină de stropi. Toată strada se întunecase şi se murdărise; şuvoaiele de apă dezgropau pietrele; umezeala îi pătrundea până-n oase. Vara se sfârşise.

— Aici e frig, a spus Stefano. O să ningă în iarna asta?

— O să ningă în munţi, a spus Giannino.

— Aici nu suntem în Nordul Italiei, a spus Gaetano. O să poţi deschide fereastra şi la Crăciun.

— Cu toate astea folosiţi vasul acela numit *braciere*. Ce e, de fapt, un *braciere*?

— Îl folosesc femeile, au spus Gaetano şi Giannino.

Giannino a mai spus:

— Este un lighean de aramă plin de cenuşă şi jar, care se vântură şi se lasă în încăpere. Apoi se aşază peste el şi se încălzesc, înlătură umezeala, a spus râzând.

— Dar un condamnat ca dumneata nu are nevoie de asta, a spus din nou Gaetano. Tot mai faci baie?

— Dacă continuă să plouă, va trebui să renunţ.

— Dar aici e soare şi iarna. Parcă am fi pe Riviera.

Giannino a vorbit din nou.

— E de ajuns să faci puţină mişcare ca să nu-ţi dai seama că e iarnă. Păcat că nu eşti vânător. O plimbare dimineaţa te încălzeşte pentru toată ziua.

— Pe mine seara mă omoară, a spus Stefano, seara când stau în casă şi nu am nimic de făcut. În iarna asta trebuie să fiu acasă la şapte seara. Nu pot să mă culc chiar la ora asta.

Gaetano i-a spus:

— O să te culci, dacă o să vrei un *braciere* pe care-l folosesc numai bărbaţii. Pentru asta sunt făcute serile de iarnă.

Stefano şi Giannino au ieşit pe stradă, în lumina amurgului ce se stingea.

— Când plouă, satul se face mic, a spus Stefano. Nu-ţi mai vine să ieşi din casă.

Zidurile caselor erau murdare şi acoperite de muşchi, şi pragurile de piatră şi obloanele roase păreau neputincioase în faţa neîndurătoarei umezeli. Lumina exterioară, pe care vara o scotea din case şi din aer, se stinsese.

— Cum e marea iarna? a întrebat Stefano.

— Apă murdară. Scuză-mă, mă abat puţin din drum să spun cuiva o vorbă. Vii şi dumneata?

Erau sus pe drum, opriţi în orizontul nemişcat şi nesigur, şi

jos, la câţiva paşi mai în vale, era casa cu muşcate.

— Te duci acolo?

— Unde ai vrea să mă duc?

Au coborât pe nişte trepte de pământ. Ferestrele erau închise, mica logie era plină de cearşafuri întinse, sub un acoperiş. Pietrişul ud a scrâşnit sub picioarele lor. Uşa era întredeschisă.

— Vino şi dumneata, a mormăit Giannino. Dacă eşti şi dumneata cu mine, n-o să mă ţină mult.

Stefano a auzit bufnitura resacului în spatele casei.

— Ascultă, numai dumneata...

Dar Giannino apucase să intre, şi pipăia o uşă ascunsă în întuneric, şi zdrăngănea de clanţă. S-a auzit atunci o şuşoteală ca o melodie, dintr-o odaie despre care bănuiai numaidecât că dă spre mare. Uşa s-a deschis şi, împreună cu vălul de lumină amestecată cu vânt, şi-a făcut apariţia o fetiţă desculţă.

O voce limpede de femeie a strigat ceva în timp ce vântul vuia; şi au auzit cum se trânteşte o fereastră cu furie. Fetiţa striga, agăţată de uşă: „Carmela, Carmela", şi Giannino a luat-o pe scări în sus, închizându-i gura. În faţa ferestrei, în rochia ei cu dungi de murdărie, stătea, dreaptă, Concia.

— Să nu scoateţi o vorbă, voi, a spus Giannino, intrând în bucătărie şi aşezând fetiţa pe masă. Apoi a spus: Toschina, o să vină preotul şi-o să te mănânce. Trebuie să-i spui doamnă, nu

Carmela.

Concia a râs liniştită, întredeschizând buzele şi aruncându-şi părul pe spate, cu mâna. Negreşit, gura ei era cărnoasă şi voluptuoasă, de parcă ar fi stat pe o pernă.

— Ascultă, Concia, mâine o să spui că mama mea a trimis vorbă că va veni să-şi facă datoria. O să spui că a vorbit cu tine.

Fetiţa se uita pe furiş la Stefano, zbătându-se în vreme ce cobora dintr-o săritură de pe masă. Şi Concia îl iscodea cu privirea pe Stefano, în vreme ce îi spunea lui Giannino cuvinte iuţi şi guturale:

— O să-i spun, sărăcuţa, dar a plâns azi toată ziua.

Gâtul ei brun zvâcnea la fiecare cuvânt, la fel ca buzele şi ochii, dar fără delicateţe. Atât de îngustă îi era fruntea, încât ochii ei păreau diformi. Nemişcate, şoldurile înalte nu mai aveau nici chemare, nici graţie.

În clipa aceea, fetiţa, care ajunsese la uşă, a deschis-o iute şi a fugit ţipând. Giannino s-a repezit după ea s-o prindă şi a dispărut urmărit de hohotul puternic de râs al Conciei.

În amurgul cenuşiu al mării, Concia a străbătut bucătăria cu pasul ei dintotdeauna: era desculţă. Stefano a văzut într-un colţ obişnuita amforă. Concia învârtea ceva pe plita încinsă şi deodată aerul s-a umplut de arome şi de un miros de oţet.

Undeva, în casă, se vorbea tare. Concia s-a întors, nestânjenită, în felul ei precipitat: lumina era atât de slabă,

încât tonurile brune şi trandafirii se ştergeau de pe chipul ei. Stefano continua s-o privească.

Glasurile din odaia de sus au tăcut. Trebuia să spună ceva. Buzele Conciei erau întredeschise, gata să izbucnească în râs.

Dar Stefano s-a uitat la fereastră. Şi-a plimbat privirea de-a lungul peretelui. Era scund şi afumat, şi lumina albăstruie mirosea a mangal.

— Aici, vara, trebuie să fie răcoare, a spus în cele din urmă.

Concia tăcea, aplecată peste plită, ca şi cum nu-l auzise.

— Nu vă e teamă de hoţi?

Concia s-a întors dintr-odată:

— Dumneata eşti hoţ? Râdea.

— Sunt hoţ, ca Giannino, a spus Stefano încet.

Concia a dat din umeri.

Stefano a întrebat-o:

— Nu-l iubeşti pe Giannino?

— Iubesc pe cine mă iubeşte.

A străbătut bucătăria cu un zâmbet de mulţumire dispreţuitoare şi a luat un castron de pe raft. S-a întors lângă maşina de gătit şi a apucat cana, sprijinind-o de şold, şi a vărsat pe jos puţină apă. Mişcându-se, a călcat în ea.

În cadrul uşii a apărut năstruşnica fetiţă. În spatele ei, în umbră, era Giannino. Concia s-a întors uşor spre ei când Giannino i-a spus:

— Pe fetiţa asta a ta o s-o închidem cu găinile; şi a râs, bombănind ceva.

Stefano a ghicit o figură în spatele lui Giannino, care s-a retras de îndată ce l-a auzit pe acesta spunând: Vii, domnule inginer?

Au ieşit fără să mai spună un cuvânt în aerul încă luminos. Ajunşi sus pe drum, Stefano s-a întors să privească la casă şi a văzut o fereastră luminată. În faţa mării stinse, părea o barcă cu lumina aprinsă, gata să iasă în larg.

Pentru că Giannino tăcea alături de el, Stefano, care era încă transpirat, se gândea la zvâcnirile sângelui care de-atâtea ori îl împinseseră să umble pe câmpul pustiu şi să caute să-şi uite izolarea. După-amiezile acelea încremenite de august îi păreau un timp rămas cu mult în urmă, un timp nevinovat, din copilărie, dacă se gândea la precauţiile reci care îl însoţeau acum.

I-a spus lui Giannino, care tăcea:

— Fetiţa aia care a fugit...

— E fata Conciei, a răspuns sec Giannino.

Firesc. Şi Giannino vorbea liniştit, şi se gândea la cu totul altceva, uitându-se la case. Stefano a început să zâmbească.

— Catalano, e ceva ce nu merge?

Giannino nu i-a răspuns imediat. În ochii lui senini nu s-a petrecut nimic, doar că se gândea la altceva.

— Prostii, a spus încet.

— Prostii, a repetat Stefano.

S-au despărţit în faţa cârciumii, la lumina firavă a primului felinar, pe strada goală de copii. De câteva seri, Stefano se întorcea acasă la căderea întunericului.

În cameră, în faţa patului rânduit şi netet, Stefano se gândea la picioarele goale ale Conciei, care murdăreau peste tot pe unde călcau. După ce a mâncat puţină pâine, măsline şi smochine, a stins lumina şi, călare pe scaun, privea cadrul întunecat al ferestrei. În curte se ridicau aburi de umezeală şi stăvilarul pe unde trecea calea ferată era negru de parcă în spatele lui n-ar fi fost o plajă. Erau atâtea gânduri care aşteptau să vină, încât, obişnuită, seara părea scurtă. În camera întunecată, Stefano se uita la uşă.

După puţin timp şi-a dat seama că rătăceşte cu gândul la vara ce trecuse, la după-amiezile pline de linişte din încăperea înăbuşitoare, la briza mării, la rotunjimea aspră a amforei: când era singur, bâzâitul unei muşte umplea spaţiul dintre cer şi pământ. Amintirea aceea era atât de vie, încât Stefano nu se simţea în stare să se adune şi să se gândească la lucrurile care îl tulburaseră în acea zi, când a auzit un trosnet, iar în spatele ferestrei a apărut chipul aspru al lui Giannino.

— Stai pe întuneric? l-a întrebat Giannino.

— Ca să mai fac şi altceva, a răspuns Stefano.

Giannino n-a vrut să aprindă lumina şi s-au aşezat ca mai înainte. Giannino şi-a aprins şi el o ţigară.

— Eşti singur, i-a spus.

— Mă gândeam că în vara asta clipele cele mai frumoase le-am petrecut aici înăuntru, singur ca într-o celulă. Soarta cea mai cruntă devine o plăcere: cu condiţia să ne-o fi ales noi.

— Astea sunt feste pe care ţi le joacă memoria, a bombănit Giannino. Şi-a sprijinit obrazul de rezemătoarea scaunului, uitându-se tot timpul la Stefano. Trăim printre oameni, dar numai când rămânem singuri ne gândim la ale noastre. Apoi a râs nervos: ...Poate că-n seara asta aşteptai pe cineva... Să nu-mi spui că dumneata ai vrut să vii aici, la noi. Nu ne alegem noi destinul.

— E de ajuns să-l vrei, înainte de-a fi obligat să i te supui, a spus Stefano. Nu există destin, ci numai limite. Soarta cea mai rea e să le suporţi. Aşa că trebuie să renunţi.

Giannino spusese ceva, dar Stefano nu-l auzise. S-a oprit şi a aşteptat. Giannino tăcea.

— Ce spuneai dumneata?

— Nimic. Acum ştiu că nu aştepţi pe nimeni.

— Bineînţeles. De ce?

— Pentru că eşti prea pornit.

— Ţi se pare.

— Spui nişte lucruri pe care eu nu le-aş spune decât dacă aş

fi tatăl meu.

În clipa aceea, în spatele geamului s-a ivit jucăuş un chip întunecat. Stefano l-a apucat de braţ pe Giannino şi a ascuns ţigara, lăsând-o cu capătul aprins în jos. Giannino nu s-a mişcat.

Chipul concentrat a trecut pe lângă geamuri ca o umbră peste apă. Uşa s-a întredeschis şi, pentru că şovăia, Stefano a recunoscut-o pe Elena. Încuia cu cheia în fiecare noapte, şi ea ştia. Poate că îl credea plecat.

Prin crăpătura uşii a pătruns răcoarea de-afară. Chipul a mai şovăit puţin, descumpănit şi nefiresc, apoi uşa s-a închis, scârţâind.

Giannino a mişcat braţul şi Stefano a şoptit:

— Sst! A plecat.

— Ţi-am stricat seara, a spus Giannino în tăcerea care a urmat.

— E pentru dulap: a venit să-i mulţumesc.

Pe întuneric conturul dulapului se vedea clar. Giannino a întors şi el capul, o clipă, apoi a spus:

— Nu stai prea rău cu destinul.

— De un lucru poţi fi sigur, Catalano, nu mi-ai stricat seara.

— Crezi? O femeie care nu intră când găseşte uşa deschisă e preţioasă. A aruncat ţigara şi s-a ridicat în picioare. E un lucru rar, domnule inginer. Şi-ţi face patul şi îţi dăruieşte dulapuri.

Stai mai bine decât dacă ai fi însurat.

— Oarecum la fel ca dumneata, Catalano.

Credea că Giannino o să aprindă lumina, dar n-a aprins-o. L-a auzit cum se mişcă puţin, cum umblă şi apoi l-a văzut cum se duce la uşă, sprijinindu-se de ea, oglindindu-şi profilul în geam.

— Te-am plictisit tare mult azi? a întrebat cu voce neutră. Nu înţeleg de ce te-am dus în casa aia.

Stefano a şovăit.

— Ba îţi mulţumesc că m-ai dus. Dar cred că dumneata te-ai plictisit.

— Nu trebuia să te duc, a repetat Giannino.

— Eşti gelos?

Giannino n-a zâmbit.

— Sunt plictisit. De orice femeie trebuie să-ţi fie ruşine. E un destin.

— Scuză-mă, Catalano, a spus Stefano împăcat, dar nu ştiu nimic despre femei şi despre dumneata. Sunt atâtea în casa aia, încât m-am simţit mai degrabă stânjenit neştiind cum să mă port. Dacă vrei să te simţi ruşinat, explică-mi mai întâi motivul.

Profilul lui Giannino a dispărut, pentru că s-a întors brusc.

— Pentru mine, a continuat Stefano, chiar şi micuţa Toschina e fata dumitale. Nu ştiu nimic despre asta.

Giannino a râs în felul lui nervos.

— Nu e fata mea, a spus printre dinţi, dar o să fie într-un fel cumnata mea. E fata bătrânului Spanò, nu ştiai?

— Nu-l cunosc pe bătrânul ăsta. Nu ştiu nimic.

— Bătrânul a murit, a spus Giannino, şi a râs cu sinceritate. Un bărbat puternic, care făcea copii la şaptezeci de ani. Era un prieten de-al tatălui meu şi ştia ce vrea. Când a murit, femeile le-au luat la ele pe fată şi pe fiica ei, pentru ca oamenii să nu le bârfească, ca să-şi apere neamul, din mândrie. Le ştii pe femei.

— Deloc, a spus Stefano.

— Cealaltă fiică a lui Spanò, care are treizeci de ani, îmi revine de soţie. Tatăl meu ţine foarte mult să-mi fie soţie.

— Carmela Spanò?

— Vezi că eşti la curent?

— Atât de puţin, încât credeam, scuză-mă, că între dumneata şi Concia e ceva.

Giannino a rămas o vreme tăcut, întors spre fereastră.

— E o fată ca oricare alta, a spus în cele din urmă. Dar e prea neştiutoare. Bătrânul a luat-o de la cărbunărie. Bătrâna Spanò s-a lăsat greu până s-o ia în casă.

— E arogantă?

— E o servitoare.

— Oricum, e bine făcută, în afară de bot.

— Bine zici, a spus Giannino, gânditor. A stat atât de mult prin grajduri şi-a păzit atâta oile, încât are ceva de animal în

figura ei. Eram copii când mă duceam cu bătrânul Spanò pe munte, şi ea îşi ridica fusta şi se aşeza cu pielea goală pe iarbă, ca un câine. E prima femeie de care m-am atins. Pe fese avea bătături şi o scoarţă de jeg.

— Oricum, a spus Stefano, ceva tot aţi făcut.

— Prostii, a spus Giannino.

— Şi acum mai are bătăturile alea?

Giannino a plecat capul, îmbufnat:

— O fi având altele.

Stefano a zâmbit.

— Nu înţeleg, a spus după o lungă tăcere, de ce trebuie să-ţi fie ruşine. Logodnica dumitale nu are nimic de împărţit cu ea.

— Desigur, a spus Giannino brusc, nu-i aşa? Nici nu m-aş uita înapoi, dacă n-ar fi aşa. Ne cunoaşteţi, doar, nu-i aşa? a râs în felul lui. Nici nu mă gândesc la slujnica asta.

— Şi atunci?

— Atunci mă plictiseşte să fiu tratat ca o logodnică.

— Cunosc destul de bine femeile ca să-mi ştiu datoria, şi când trebuie să mă duc sau să nu mă duc să le văd. O soţie nu e o amantă şi, oricum, e o femeie, şi ar trebui să înţeleagă acest lucru.

— Totuşi nu prea te-ai arătat mărinimos, a spus Stefano.

— Ce vrei să spui? Că nu voiam să mă vadă? Oricum, nu se cuvenea s-o pună pe cumnată s-o anunţe de sosirea mea.

— Cumnata ar fi Toschina?

— Toschina.

După o vreme, Stefano a început să râdă, un râs supărător, printre dinţi, pentru care, ca să şi-l ascundă, şi-a muşcat buzele. O vedea pe Concia, ghemuită pe pietre, goală şi brună; şi de asemenea pe Carmela, ghemuită pe pietre, foarte albă şi strâmbându-se de silă. Şi-a dat seama că Giannino îl priveşte şi a spus la întâmplare:

— Dacă fetiţa te plictiseşte, de ce nu-i spui logodnicei dumitale că, în copilărie, i-ai văzut fesele Conciei? Ar alunga-o din casă.

— Dumneata nu ne cunoşti, a spus Giannino. Respectul faţă de bătrânul Spanò ţine casa unită. Suntem cu toţii grijulii cu Concia.

Lui Stefano i s-a părut din nou că îl aşteptau multe gânduri, că atâtea lucruri neînsemnate i se întâmplaseră, dar nu ştia cum să facă să se gândească la ele, şi a privit ţintă uşa. Paşii lui Giannino au foşnit în curte, apoi s-au stins pe poteca ce urca, pe lângă casă, până la drum. Prin cadrul umed al uşii a pătruns răbufnirea mării.

Giannino îi lăsase în cameră o duhoare albăstrie de pipă, ca şi cum ar fi tot înfundat în coşul ei, ca să fumeze, propria sa bărbuţă. Amestecat cu răcoarea nopţii, fumul acela împrăştiat prin cameră amintea de vara care trecuse, împlinită, de

zăpuşeala din amurg şi de sudoare. Tutunul era brun ca şi gâtul Conciei.

Avea să se întoarcă Elena? Uşa era deschisă. Şi asta îi amintea de celulă: cine se apropia de uşă putea să intre şi să stea de vorbă cu el: Elena, păstorul de capre, băiatul cu apa, şi chiar Giannino, puteau să intre, la fel ca toţi paznicii, la fel ca şeful de carabinieri, care avea însă încredere şi nu se mai arăta de luni de zile. Stefano era uimit de atâta monotonie într-o existenţă atât de ciudată. Vara nemişcată se scursese într-o leneşă tăcere, ca o singură după-amiază de ameţeală. Din atâtea chipuri, din atâtea gânduri, din atâta spaimă şi atâta pace, nu rămâneau decât nişte linii tremurate ca reflexele apei dintr-un lighean proiectate pe tavan. Şi chiar câmpul liniştit, cu puţinele lui tufişuri cărnoase, cu trunchiurile şi cu pietrele stâncilor aspre, decolorat de mare ca un perete ros, fusese mic şi ireal, precum chipul Elenei de dincolo de fereastră. Amăgirea şi mirosul întregii veri se furişaseră pe tăcute în sângele şi în odaia lui Stefano, după cum i se furişase şi Concia, fără ca picioarele ei brune să-i fi trecut pragul casei.

Nici Giannino nu făcea parte dintre paznici, ci era mai degrabă un tovarăş, pentru că ştia să tacă, şi lui Stefano îi plăcea să rămână singur şi să contemple lucrurile pe care nu şi le spuneau. Prezenţa lui Giannino avea ceva deosebit, încât de fiecare dată te făcea să te minunezi ca de o apariţie liniştitoare.

Se asemăna cu întâlnirile de pe stradă pe care o atmosferă încremenită ţi le întipăreşte apoi în minte. Pe drumul încins care ieşea din sat, prin spatele casei, printre măslinii care nu aruncau umbră, Stefano întâlnise într-o zi un cerşetor desculţ care înainta ţopăind, ca şi cum ierburile i-ar fi ars tălpile picioarelor. Era pe jumătate gol şi acoperit de coji de culoarea scrumului, cum îi era şi barba; şi sărituriile acelea de pasăre rănită se complicau cu un baston care, încrucişându-se printre picioare, sporea dificultăţile. Stefano şi-l amintea – era de-ajuns să se gândească la soarele arzător, şi se cutremura iar de spaimă; dar adevărata spaimă e făcută din plictiseală şi amintirea aceea nu-l putea plictisi. Printre zdrenţele de pânză, carnea dezgolită apărea şi reapărea fără apărare şi obscenă, ca şi carnea unei plăgi; adevăratul trup al acelui bătrân erau zdrenţele şi murdăria, traistele şi crustele; şi dacă sub toate acestea mai zăreai şi carnea dezgolită, te cutremurai. Poate că numai dacă l-ar mai fi întâlnit pe bătrân şi l-ar fi cultivat – cunoscându-i nenorocirea şi ascultându-i lamentările monotone – ar fi ajuns la plictiseală şi la iritare. Dar imaginaţia lui Stefano îl transforma şi, pe drumul acela ars de soare, făcea încetul cu încetul din el un obiect exotic, oarecum monstruos, ceva care semăna cu o tulpină rahitică şi noduroasă de smochin, dar omenească şi plină de bube uscate, cu membre în loc de frunze. Erau înspăimântătoare gardurile acelea vii cu

frunze grase, ca nişte cărnuri. Îngrămădite, de parcă pământul acela sterp n-ar fi cunoscut altă verdeaţă, şi smochinele acelea gălbui, care încoronau frunzele, ar fi fost nişte bucăţi de carne.

Stefano îşi închipuise adesea că inima acelui pământ nu se putea hrăni decât cu un astfel de suc, şi că-n firea tainică a tuturor se ascundea grămăjoara aceea verzulie. Şi într-a lui Giannino. Şi tovărăşia lui discretă şi tăcută îi plăcea ca o prudenţă bărbătească. Numai Giannino era cel care ştia să umple cu lucruri nespuse singurătatea lui Stefano. De aceea, între ei exista de fiecare dată acea bogată imobilitate a primei întâlniri.

La vremea potrivită îi vorbise şi de cerşetor, şi Giannino îi răspunsese făcând ochii mici:

— Îmi închipui că asemenea cerşetori n-ai mai văzut.

— Acum înţeleg ce-i un cerşetor.

— Avem mulţi dintr-ăştia, îi spuse Giannino. Aici la noi sunt la fel de mulţi ca rădăcinile. E de-ajuns să-i bată prea mult soarele în cap, şi-şi lasă casa şi trăiesc aşa. Uniforma nu-i costă.

— La noi se fac călugări.

— E acelaşi lucru, îi spusese Giannino, zâmbind. E acelaşi lucru. Mănăstirea noastră e închisoarea.

Dar apoi, zilele luminoase ducându-se şi marea întunecându-se, Stefano se gândise la cărnurile livide, la ferestrele dinspre care bătea vântul şi la plaja galbenă şi

inundată. În sat apăruse un cerşetor mai puţin zdrenţăros, care-şi vâra capul în cârciumă şi cerea o ţigară. Era un omuleţ uscat şi sprinten, înfăşurat cu totul într-o manta militară prea lungă şi întotdeauna plină de noroi pe poale, de sub care ieşeau două picioare legate cu pânză de sac. O ţigară şi un pahar de vin îi erau de ajuns: ciorba o găsea în altă parte, sau se mulţumea cu măsline. Râdea batjocoritor cu dinţii galbeni în barba creaţă, şi apoi cerea.

Barbariccia (Barbăcreaţă) fusese şi el bătut în cap de soare, şi un preot îl internase, dar el pornise pe drumuri, cum îi spusese instinctul. Deşi prostănac şi de la munte, nu-i lipseau replicile, şi ştia să dea titlul de *cavaliere* celui care-i refuza un fum de ţigară, prins de partida de cărţi. Unora le cerea doar un chibrit. În faţa chelului Vincenzo îşi scotea şapca, atingându-şi capul cu mâna şi înclinându-se. În general îl primeau cu bunăvoinţă şi se spunea că suferă din cauza nopţilor umede.

Apăruse şi el într-o dimineaţă de furtună, în pragul casei lui Stefano, scoţându-şi şapca şi râzând şi ducându-şi degetele la buze ca într-un salut musulman. Ca să scape de el şi să nu-l ţină în ploaie, Stefano îi întinsese o ţigară, dar Barbariccia insistase să-i dea chiştoace şi Stefano a fost nevoit să le caute, aplecându-se pe jos, prin colţuri şi prin resturile adunate cu mătura, în vreme ce celălalt stătea liniştit şi răbdător în ploaie.

— Intră, i-a spus, înciudat.

— Nu intru, *cavaliere*. Poate vă lipseşte ceva, şi eu nu sunt hoţ.

Răspândea o duhoare de câine plouat. Lumina slabă a dimineţii îţi dădea impresia că plouă şi în cameră şi că era îngheţată, mică, neîncăpătoare între cei patru pereţi şi mobilierul nepotrivit.

Apoi Stefano ieşise prin ploaie şi noroi să vadă marea. Şi întorcându-se acasă o găsise pe Elena care, după ce lăsase mătura jos, aranja patul. Închisese în spatele lui obloanele de lemn, înaintase, o îmbrăţişase şi o întinsese pe pat. Deşi Elena se împotrivise pentru că pantofii plini de noroi murdăreau covoraşul din faţa patului, în ziua aceea o mângâiase mult chiar şi cu vorbe frumoase şi fusese foarte tandru. Şi discutaseră între ei, fără mânie.

— De ce ai ieşit să te murdăreşti?

Stefano a mormăit, cu ochii închişi:

— Ploaia spală.

— Te-ai dus din nou la vânătoare cu prietenul tău? a şoptit ea.

— Ce prieten?

— Don Giannino...

— Un preot?

Elena i-a pus mâna la gură.

— El te învaţă toate astea.

— Am ieşit ca să fac pe cerşetorul.

— Pe cel fugit de-acasă. Vocea răguşită a Elenei era veselă.

— Chiar Catalano mi-a spus că pe la voi, pe aici, toţi fug de-acasă. E o meserie...

— Catalano e cam nebun. Nu da crezare lucrurilor pe care ţi le spune. A făcut-o pe mama lui s-o treacă toate sudorile. E un prost-crescut. Nu ştii ce a făcut...

— Ce a făcut? a întrebat-o Stefano, interesat.

— ... E un tip periculos... să nu crezi.

Stefano asculta în întuneric vocea pătimaşă şi şoptită, aproape maternă, a Elenei. Şi-a amintit, amuzat, de întrebarea pusă atunci: „Te-a jignit, cumva, fiindcă nu s-a uitat la tine? Sau s-a uitat prea mult?" şi a simţit deodată cum i se face ruşine că, aşa, fără noimă, fusese grosolan. Gândul acesta, că putea să fie grosolan chiar şi cu Elena, l-a supărat şi l-a surprins, cu atât mai mult cu cât în aceste situaţii grosolănia era o forţă, singura forţă care să poată ştirbi periculoasa impunitate cu care o femeie se lasă călcată în picioare.

Şi acum venise dulapul. Apoi venise Elena, şi plecase fără să spună nimic. În această umilinţă, a gândit Stefano, stă toată forţa ei, în această umilită supunere care face apel la duioşia şi mila celui mai puternic. Era mai bine să fii cum era Concia, cu capul sus, fără roşeli şi fără gingăşie; mai bine să ai o privire neruşinată ca a ei. Dar poate că şi Concia ştia să arunce priviri

de câine.

Stefano s-a răsucit în întuneric, dezgustat că se întorcea la vechile lui gânduri şovăielnice. A dorit totuşi să se întoarcă Elena. Însingurarea lui batjocoritoare începuse să cedeze. Şi dacă ceda în seara aceea plină de atâtea fapte noi şi de atâtea gânduri neaşteptate, cum avea să mai reziste mâine? Stefano a înţeles că fără luptă nu poţi sta singur; dar a sta singur înseamnă a nu mai vrea să lupţi. Iată cel puţin un gând care putea să-i ţină tovărăşie, o tovărăşie sărăcăcioasă, care avea să piară în curând.

Stefano s-a ridicat să aprindă lumina şi l-au durut ochii. Când i-a deschis din nou Elena, era lângă uşă, şi închidea cu spatele obloanele.

Fără să-i vorbească despre dulap, a întrebat-o dacă vrea să rămână toată noaptea. Elena l-a privit neîncrezătoare şi uluită, şi Stefano s-a apropiat de ea fără să-i zâmbească.

În patul mic abia aveau loc, şi Stefano s-a gândit că nu avea să doarmă până-n zori. Înghesuit lângă trupul acela moale, se uita la tavanul întunecat care abia se desluşea. Era noaptea târziu şi respiraţia uşoară a Elenei îi mângâia umărul. Era din nou singur.

— Dragul meu, amândoi nu putem sta aici. O să plec, spusese, dar tot nu se mişcase.

Poate că aţipise. Stefano a căutat ţigările, bâjbâind. Elena l-a

ajutat să se mişte lăsându-se moale, şi atunci Stefano s-a aşezat în capul oaselor, şi-a dus ţigara la gură şi a privit în întuneric, nehotărât dacă să aprindă sau nu. Când a aprins chibritul, pleoapele închise au tremurat odată cu umbrele mari din cameră; Elena nu s-a trezit, pentru că nu dormea.

Fumând, Stefano a simţit cum îl priveşte cu ochii întredeschişi, de parcă s-ar fi jucat.

— Astă seară Catalano ţi-a văzut dulapul.

Elena nu s-a mişcat.

— Te-a văzut venind, stăteam aici în întuneric.

Elena l-a apucat de braţ.

— De ce-ai făcut asta?

— Ca să nu te compromit.

Se trezise de-a binelea. A dat cearşaful la o parte, s-a ghemuit, şi s-a aşezat lângă el. Stefano şi-a retras braţul.

— Credeam că dormi.

— De ce-ai făcut asta?

— N-am făcut nimic. I-am arătat dulapul. Apoi a vorbit iar, cu o voce aspră. Dracul te împinge să faci multe. Nu-mi place să fiu ipocrit. Sunt mulţumit că te-a văzut. Nu ştiu dacă a priceput că între noi e ceva, dar toate tainele sfârşesc aşa.

Şi-a închipuit că i se măriseră ochii de spaimă şi i-a căutat obrazul cu mâna. S-a simţit apucat cu furie, şi sărutat, şi frământat. S-a simţit sărutat pe ochi, pe dinţi, şi i-a scăpat

ţigara. Era ceva copilăresc în descătuşarea Elenei. Ţigara căzuse pe jos. În cele din urmă Stefano a sărit din pat, târând-o pe Elena după el. În picioare, a încercat s-o sărute mai liniştit, dar Elena s-a lipit cu tot trupul ei răcoros de el. Apoi s-a desprins şi a început să se îmbrace.

— Nu aprinde lumina, a spus. Nu vreau să mă vezi cum sunt acum.

În vreme ce Elena îşi punea ciorapii gâfâind, Stefano, sprijinit de pat, tăcea. Îi era frig, dar era inutil să se mai îmbrace.

— De ce-ai făcut asta? a şoptit din nou Elena.

— Cum...

— Ştiu, nu voiai să-mi fii obligat, l-a întrerupt Elena, în picioare, cu vocea gâtuită de bluză. Tu nu vrei nimic de la mine. Nici măcar s-o fac pe mama cu tine. Te înţeleg. Nu poţi iubi cu forţa pe cineva care nu te iubeşte. Vocea-i devenise mai limpede şi mai sigură, eliberându-se. Aprinde.

Stefano, gol şi încurcat, a privit-o. Era puţin roşie şi zbârlită, şi îşi punea fusta la nimereală, de parcă ar fi fost un şorţ de bucătărie. După ce a terminat cu îmbrăcatul, şi-a ridicat privirea întunecată, aproape zâmbitoare.

Stefano a şoptit:

— Pleci?

Elena s-a apropiat de el. Avea ochii încercănaţi şi umflaţi:

era ca întotdeauna.

Stefano i-a spus:

— Acuma fugi, şi pe urmă te pui pe plâns.

Elena şi-a reţinut o strâmbătură şi s-a uitat pieziş la el.

— Tu nu plângi, bietul de tine.

Stefano i-a cuprins talia, dar Elena s-a desprins din strânsoare.

— Du-te în pat.

Din pat i-a spus:

— Mă simt ca atunci când eram copil.

Dar Elena nu s-a aplecat şi nu i-a ridicat nici păturile. I-a spus doar:

— O să vin să mătur, ca la început. Dacă o să ai nevoie de ceva, să mă chemi. O să pun să ia dulapul...

— Proasto, i-a spus Stefano.

Elena a zâmbit uşor, a stins lumina şi a plecat.

În ultimele clipe, după ce aprinsese lumina, vocea Elenei fusese aspră, gâtuită, ca a celui ce se apără. Stefano, gol, nu i-a răspuns. Ar fi vrut s-o vadă hohotind de plâns, dar care femeie, îmbrăcată şi acoperită până la gât, plânge în faţa unui bărbat gol? Clipa trecuse şi în întuneric trupul acela se îmbrăcase atât de grăbit, încât Stefano ar mai fi dorit să-l mângâie din nou, să-l vadă, să nu-l fi pierdut. Stefano se întreba dacă Elena îi dăruise sărutările acelea furioase, îmbrăţişarea aceea în

picioare, lângă pat, ca să se răzbune, ca să trezească în el o dorinţă pe care n-avea s-o mai poată potoli. În cazul acesta, şi Stefano a zâmbit, Elena îşi făcuse socotelile fără să ţină cont de setea lui de singurătate. Apoi, cum era întuneric, n-a mai zâmbit şi a strâns pumnii.

În aţipirea lui tulburată, Stefano se gândea la cu totul altceva: dar nu izbutea să-şi dea seama la ce. Răsucindu-se în patul răvăşit, s-a temut că insomnia o să dureze: acesta era un coşmar mai adevărat decât cele vechi. Şi-a băgat obrazul adânc în pernă şi a întrevăzut geamurile întunecate. A şoptit înduioşat: „Te compătimesc, mămico", şi s-a simţit foarte bun, şi a fost fericit că e singur.

Şi-atunci şi-a dat seama la ce se gândea: poţi să rămâi singur atâta timp cât cineva suferă că nu eşti lângă el, în vreme ce adevărata singurătate este o închisoare de nesuportat. *Te compătimesc, mămico.* Îi era de ajuns să repete asta, şi noaptea era dulce.

Apoi a sosit trenul cu şuieratul lui sălbatic, trenul din fiecare noapte, care l-a surprins cu ochii întredeschişi, ca un uragan. Fulgerele din ferestre au ţinut o clipă; după ce tăcerea s-a lăsat din nou, Stefano a savurat pe îndelete chinul bătrânei şi vechii nostalgii, care se răsfrângea ca un halou în jurul singurătăţii lui. De fapt, sângele lui alerga împreună cu trenul acela, urcând coasta pe care el o coborâse cu cătuşele la mâini, cu mult timp

în urmă.

Ferestrele erau din nou întunecate. Acum, că o alungase, putea să se înduioşeze gândindu-se la ea. Putea chiar s-o deplângă, atâta timp cât sângele său vlăguit era liniştit, s-a gândit alene.

Printre ploi şi razele de soare, strada îşi pierdea din încremenire şi uneori, dimineaţa, era plăcut să stai rezemat de un colţ de casă sau de zidul din piaţă şi să urmăreşti cum trec căruţele – cu ierburi uscate şi cu vrejuri –, căruţe cu conducători de catâri, ţărani pe spinarea măgarilor, tropăit de porci. Stefano adulmeca mirosul umed şi îmbibat de ploi şi de iz de pivniţă; şi în spatele gării era marea. Umbra gării răcorea piaţa la acea oră din zi, în afară de fâşia unde soarele răsfrânt de ferestrele interzise cădea peste liniile ferate fierbinţi şi goale. Peronul era un salt în gol. Şeful gării trăia, ca şi Stefano, deasupra acelui gol, şi umbla încolo şi-ncoace pe acea margine a despărţirilor, în echilibrul instabil al peretelui invizibil. Trenuri negre, de parcă le-ar fi ars canicula ce trecuse, alergau de-a lungul mării, spre îndepărtate şi mereu egale depărtări.

Şeful acela de gară era un uriaş îmbătrânit, cam neruşinat şi cu părul creţ, care pălăvrăgea întruna cu hamalii şi izbucnea în hohote de râs aflat mereu în mijlocul unui grup. Când străbătea piaţa, de unul singur, era greoi ca un bou înjugat singur. De la el a avut Stefano prima veste.

Stătea proţăpit în piaţetă, între Gaetano şi doi bătrânei. Unul dintre bătrâni fuma pipă. Ascultând, Gaetano i-a făcut semn lui Stefano, care se oprise, să se apropie. Stefano a zâmbit şi în clipa aceea vocea şefului de gară a bombănit sonor:

— Catalano o să spună că sunt tot atâtea târfe, câte şi femei!

— Ce i s-a întâmplat? l-a întrebat Stefano pe Gaetano, căruia îi râdeau ochii.

— Îl cunoşti şi dumneata? a spus şeful gării, întorcându-se roşu la faţă. I s-a întâmplat că a rămas însărcinat şi nici nu vrea să ştie.

A zâmbit şi Stefano, apoi s-a uitat întrebător la Gaetano.

Îngrijorat, Gaetano avea o figură ca la început, când nu se cunoşteau încă. L-a scrutat pe Stefano cu o privire grăbită şi i-a spus confidenţial:

— În dimineaţa asta şeful de post l-a chemat la garnizoană şi l-a arestat...

— Cum aşa?

— Se pare că au primit un denunţ de la San Leo. În care e acuzat de siluire.

Unul dintre bătrâni a intervenit:

— O să vedeţi că o să aducă şi copilul.

— Şeful de post ne este prieten, a continuat Gaetano, şi i-a vorbit cu respect. L-a oprit la cazarmă sub stare de arest ca să n-o sperie pe mama lui. Apoi l-a chemat pe doctor ca s-o

anunţe el...

Adia o boare uşoară care mirosea a proaspăt şi a mare. Pământul din piaţă era negricios, cu nuanţe roşcate, şi strălucea de apă.

Stefano a spus vesel:

— O să iasă curând. Doar n-o să-l ţină la închisoare pentru asemenea prostii.

Toţi patru l-au privit cu ostilitate, chiar şi şeful gării.

Bătrânelul care mai vorbise a dat din cap, şi amândoi au zâmbit dispreţuitor.

— Dumneata nu ştii ce-i aia închisoare, i-a spus Gaetano lui Stefano.

— E o sacristie mare din care se trece pe la Primărie, i-a explicat şeful gării holbându-se la el.

Gaetano l-a luat pe Stefano de braţ şi s-au îndepărtat spre cârciumă.

— S-a întâmplat, totuşi, un lucru grav? l-a întrebat Stefano, în şoaptă.

— Cum să-ţi spun, i-a răspuns Gaetano, par hotărâţi să-l dea în judecată. Dacă fata nu e însărcinată, asta înseamnă că scopul lor este căsătoria. Altfel ar fi aşteptat să se căsătorească Giannino ca să obţină mai mult, lăsând să se nască copilul.

Apropiindu-se de cârciumă, Stefano avea un sentiment ciudat de uşurare, de consternată şi uluită veselie. A văzut

chipurile cunoscute, şi le-a privit jucând cărţi, incapabil de a lua hotărârea să se aşeze, nerăbdător să-i audă vorbind despre Giannino. Dar nu vorbeau despre el, şi în schimb au glumit după vechiul lor obicei. Numai el simţea un gol, o apăsare zadarnică şi îi compara pe oamenii aceia cu lumea îndepărtată din care dispăruse într-o zi. Din asta era zidită închisoarea: din tăcerea lumii.

Dar poate că şi Giannino râdea în celula murdară şi cu ferestrele acoperite. Sau poate, ca prieten al şefului de carabinieri, dormea într-o încăpere cu balcoane sau se plimba în grădină. Gaetano, grav ca întotdeauna, urmărea partida şi din când în când întâlnea privirea lui Stefano şi îi zâmbea încurajator.

În cele din urmă Stefano s-a temut, cum se teme cel ce are febră, că este în pericol. O dezamăgise şi o respinsese pe Elena ca un bărbat care comite un viol. Dar şi-a spus şi s-a gândit, pentru a câta oară?, că Elena nu era o fetiţă, că era căsătorită şi mai expusă decât el, că fusese sinceră când se arătase speriată de scandal, şi apoi era simplă şi bună. I se dăduse de bunăvoie. Şi nu era nici însărcinată.

Gândurile acestea îi pironiseră, poate, privirea, pentru că unul dintre cei de faţă – un mecanic, o rudă de-a lui Gaetano – i-a spus la un moment dat:

— Domnule inginer, în dimineaţa asta te gândeşti la satul

dumitale. Curaj, domnule inginer.

— Şi eu mă gândesc, domnule inginer, a intervenit şi Gaetano. Pe cuvânt că anul trecut a fost frumos la Fossano. Ai mai fost vreodată la Fossano, domnule inginer? Când mă gândesc că am ajuns acolo iarna, când era zăpadă, îmi venea aproape să plâng...

— Mureai de dor? l-a întrebat cineva.

— Am găsit repede un căpitan care m-a scos din regiment. Şi acum ne mai scriem.

— Pe tatăl dumitale l-a costat mult zahăr căpitanul ăsta.

Stefano a adăugat:

— Fossano e un sat sălbatic rău. Dumitale ţi s-a părut un oraş?

Apoi au sosit împreună Vincenzo şi Pierino, care i s-au părut cam întunecaţi la faţă. Dar Vincenzo avea întotdeauna ochii aceia goi sub fruntea cheală. Pierino, nepăsător, în uniforma care-i venea ca turnată, a spus:

— Beppe, o să faci o cursă.

— Nu ia trenul? a întrebat mecanicul.

— Şeful de post mi-a spus: „Dacă pleacă din gară trebuie să-i pun cătuşele. Ascultă-mă, Beppe; dacă bătrânul Catalano vrea să plătească cursa pentru fiul său, pentru doi soldaţi şi chiar pentru el, îl expediez cu maşina şi nu-l vede nimeni".

— Când?

— Când o să-l ceară tribunalul, a intervenit şi Gaetano. Poate peste o lună. Cum a fost şi cu Bruno Fava.

— O clipă, a spus Vincenzo. Nu depinde încă de tribunal. Chestura o să facă denunţul...

Stefano se uita la petliţele galbene ale lui Pierino. Pierino i-a spus, făcând cu ochiul:

— Te miră, domnule inginer? Aici toţi sunt avocaţi. Au toţi o rudă la închisoare.

— De ce, cu tine nu e aşa?

— Nu e aşa.

Stefano a privit feţele acelea, toate încremenite, unele batjocoritoare, încordate şi îngâmfate. S-a gândit că avea şi el o figură identică, când a spus calm:

— Dar Catalano nu trebuia să-şi ia nevastă?

Vocea lui a răsunat într-un gol surd şi duşmănos.

— Ce legătură are asta cu ce s-a întâmplat? au spus împreună vocea lui Gaetano şi ochii celor din grup. Logodnica nu poate fi în niciun chip dezonorată.

Pierino, sprijinit de tejghea, privea pardoseala.

— Domnule inginer, nu mai spune nimic, taci, a spus deodată cu îndărătnicie, fără să ridice ochii.

Vincenzo, care se aşezase, a strâns pachetul de cărţi risipite şi a început să le amestece din nou.

— Don Giannino Catalano a fost imprudent, a spus la un

moment dat. Fata are şaisprezece ani, şi le-a povestit şi bătrânelor. O să vină la proces cu copilul în braţe.

— Dacă o să fie un copil, a spus Gaetano, rar. Ăia din San Leo o să susţină că a fost un viol.

— O să aibă timp să nască. Ce credeţi dumneavoastră, că o să-l ţină doar un pic la închisoare? Ciceio Carmelo a stat închis preventiv un an...

Stefano s-a dus pe plaja luminată de un strop de soare şi monotonă. Se simţea bine aşezat pe un trunchi, cu ochii pe jumătate închişi, lăsând timpul să se scurgă. În spatele umerilor să-i uşor încălziţi erau zidurile coşcovite, clopotniţa, acoperişurile scunde, vreun chip ieşit la fereastră, cineva care trecea pe stradă, străzile pustii ca şi câmpurile; apoi ameţeala dealului brun-violaceu sub cer, şi norii. Stefano nu se mai temea, şi privea marea aproape ascunsă sub ţărm, şi zâmbea la gândul spaimei pe care o avusese mai înainte. Privea clar în rătăcirea lui. De Elena ştia numai Giannino, care în acel moment se gândea la altceva. A înţeles însă că momentul de uşurare, pe care-l gustase în dimineaţa aceea, venea de la plictiseala pe care o întrerupea noua aventură, şi de la presentimentul că odată cu Giannino dispărea şi ultimul obstacol ce stătea în calea adevăratei lui singurătăţi.

Stefano ştia că este trist şi împietrit, şi s-a gândit la starea lui cu atâta simplitate, încât i-au dat lacrimile. Au fost ca nişte

picături stoarse dintr-o rufă, şi Stefano, cuprins de duioşie, a şoptit lăsându-se în voia ei: „Te compătimesc, mămico”.

Marea, care îi jucase pe dinaintea ochilor, i-a apărut atât de liniştită printre lacrimile acelea absurde, încât a avut din nou senzaţia din timpul verii, a valului sărat care i se sparge în ochi. Atunci a închis ochii şi a înţeles că spaima nu-i trecuse.

Stefano a străbătut din nou plaja şi a tras un picior unei tulpini de smochin, şi a hotărât să se îndepărteze de mare pentru că poate din pricina ei îi clocoteau sângele şi nervii. S-a gândit că poate de luni de zile mirosul sărat, smochinii şi sucurile pământului îi agitau sângele, trăgându-l de partea lor.

A luat-o pe drumul stăvilarului, ce mergea pe lângă mare, unde era şi casa Conciei. S-a oprit aproape imediat pentru că drumul acela îl străbătuse de prea multe ori în timpul chinurilor sale cele mai crâncene, ca să mai aibă curajul să-l străbată şi acum. S-a întors şi a luat-o pe drumul care o cotea pe sub deal, spre inima satului, îndepărtându-se de mare. Acolo măcar mai erau nişte copaci.

De fapt Stefano nu avea la ce să se gândească, nicio durere adevărată sau vreo nelinişte. Dar mergând pe drumul plin de pietre, se simţea nemulţumit, frământat pentru că nu putea fi îngăduitor, în vreme ce starea sa era totuşi omenească şi lipsită de griji. Într-adevăr Giannino era în situaţia omului care suferă, şi poate că Giannino nu se dădea de ceasul morţii ca el.

Privind umbrele norilor aruncate peste câmpuri, Stefano a înţeles pentru prima oară că Giannino era la închisoare. A avut o amintire aproape fizică, precisă, a unui ordin răstit şi a unei uşi trântite în nas, apoi o voce, a unuia care trecea în locul lui pe coridor. Era o zi ca aceasta, plină de nori albi, care, singurii pe care îi vedea pe cer, dincolo de zăbrele, l-au făcut să viseze la umbrele lor pe pământul care nu se vedea. Şi-a rotit privirea peste câmpuri, peste copacii arşi din depărtare, ca să-şi simtă libertatea.

Poate Giannino se gândea la câmpurile acelea, la acelaşi orizont, şi ar fi dat cine ştie cât să fie în locul lui, să se plimbe sub cerul liber ca şi el. Dar era doar prima zi, şi Giannino poate că râdea şi celula nu era o celulă, pentru că dintr-o clipă în alta se putea descoperi că a fost o greşeală, şi o să-i deschidă uşa, şi o să-i spună să plece. Sau poate Giannino avea să râdă şi peste un an, în spatele aceloraşi zăbrele: era tipul de om în stare s-o facă.

Pe o limbă de pământ luminată de soare înainta un omuleţ cu pas şovăielnic. Cobora din satul străvechi, se sprijinea într-un baston: era Barbariccia. Stefano şi-a încleştat maxilarele, hotărât să treacă mai departe fără să-l asculte; dar pe măsură ce se apropiau, i s-a făcut milă de pasul acela, de cârpele acelea murdare ce se târau pe jos, de acele mâini osoase ce se împreunau pe baston.

Barbariccia nu s-a oprit. Şi Stefano a fost acela care i-a spus ceva, scotocindu-se prin buzunare după o ţigară, şi Barbariccia, care trecuse de el, i-a răspuns binevoitor: „Ce porunciţi?”, dar Stefano, confuz, a fluturat mâna în semn de salut şi a trecut mai departe.

Mila aceea care s-a născut în sufletul lui l-a făcut să privească până departe, peste câmpurile înclinate, unde rarele poteci sau creste de acoperiş arătau că, în spatele unei coaste, sau a unui pâlc de copaci, se ridică o căsuţă. Niciun ţăran nu se vedea pe mirişte. Alteori, când întâlnea oameni îmbrăcaţi cu haine asemănătoare cu cele ale lui Barbariccia, căţăraţi în spinarea unui măgar, gata să te salute cu mâna la pălărie, sau femei înfofolite, negricioase, ducând coşuri, urmate de capre sau de ţânci, simţise şi îşi închipuise o viaţă plină de greutăţi şi cea mai înspăimântătoare dintre însingurări: aceea a unei întregi familii pe un pământ sterp.

Într-o zi, spusese în prăvălia lui Fenoaltea:

— Satul acela vechi cocoţat acolo sus pare o închisoare, aşezată în aşa fel încât s-o vadă toată lumea.

— Multora de pe aici, de pe la noi, le-ar ajuta, răspunsese bătrânul Fenoaltea.

Acum, stând pe loc, Stefano se uita la casele cenuşii de acolo de sus. Se gândea oare şi Giannino la ele, visând la cerul nesfârşit? I-a trecut prin minte gândul că nu-l întrebase dacă el

fusese bărbatul din acea îndepărtată duminică a sosirii lui, care stătea nepăsător, călare pe scaun, în piaţă, şi care-l văzuse trecând cu cătuşe la mâini, amorţit şi buimăcit de drum. Giannino avea acum să facă şi el drumul acela, nu spre pereţii invizibili ai unui sat îndepărtat, ci la oraş, spre adevărata închisoare. S-a lăsat pe neaşteptate prins de gândul că în fiecare zi cineva intră la închisoare, tot aşa cum în fiecare zi cineva moare. Oare ştiau asta, oare se duceau să-l vadă femeile, Carmela aceea albă la faţă, mama, oamenii lui Giannino, Concia şi cealaltă, violata, şi bătrânele ei, şi toţi ceilalţi? În fiecare zi cineva intră la închisoare, în fiecare zi cei patru pereţi închid pe cineva care începe viaţa străveche şi plină de spaime a însingurării. Stefano s-a hotărât ca în felul acesta să se gândească la Giannino. Capete înfierbântate ca al lui, zdrenţe murdare ca ale ţăranilor acelora intrau în fiecare zi să umple cu carne chinuită şi gânduri fără de somn nemărginitele ziduri.

Stefano s-a întrebat, cu o umbră de zâmbet, ce avea atât de esenţial un cer, un chip omenesc sau o stradă ce se pierde printre măslini, de-l face pe întemniţat să se piardă cu firea în spatele zăbrelelor? „Oare eu trăiesc altfel?” s-a întrebat, cu o strâmbătură, dar ştiind că minte a strâns din dinţi şi a tras aer în piept.

În ziua aceea, în vreme ce mânca la măsuţa din cârciumă, şi-a dat seama că nu-şi mai amintea când îl văzuse pe Giannino

ultima oară. Poate ieri, pe stradă? sau la cârciumă? sau cu o zi înainte? Voia să ştie pentru că presimţea că Giannino n-avea să mai trăiască alături de el decât ca o amintire; provizoriu şi patetic ca toate amintirile, ca aceea din duminica îndepărtată, în care fusese poate altcineva în locul lui. Acum avea să fie într-adevăr singur, şi lucrul acesta aproape că i-a plăcut, şi l-a cuprins amărăciunea plajei.

Bătrâna cârciumăreasă îi aducea o farfurie, şi i-a spus că avea fructe, portocale, primele care apăruseră. După ciorbă Stefano a luat o portocală, două portocale, şi le-a mâncat cu o bucată de pâine, pentru că rupând pâinea şi mestecând-o, privind în gol, îşi amintea de închisoare şi de umilinţa însingurării din celulă. Poate Giannino mânca o portocală în momentul acela. Sau poate mai făcea parte din lumea de aici, şi sta la masă cu şeful de post.

În timpul după-amiezii Stefano s-a dus până la cazarmă ca să întrebe dacă i se dă voie să-l vadă pe Giannino, sperând, că n-o să i se îngăduie. Şi asta pentru că se gândea la Giannino ca la un alt eu al său: Giannino nu era închis de prea multă vreme ca să aibă nevoie să fie încurajat, şi în orgoliul lui de a fi singur, Stefano refuzase să i se aducă vreo alinare. S-a dus totuşi la cazarmă pentru că fusese şi Pierino.

Nu s-a oprit în faţa ferestrelor acoperite, pentru că nu ştia în care e Giannino. A venit să-i deschidă şeful de post.

De data asta a zâmbit apatic.

— L-am urcat în maşină acum o jumătate de oră, a zis binevoitor. Asta nu era închisoare pentru el.

— L-au şi transferat?

— Chiar aşa.

Stefano a lăsat ochii în jos. Apoi a spus:

— E treabă încurcată?

Şeful de post a făcut ochii mici.

— Pentru dumneata era un prieten potrivit. Dar mai bine aşa. Nu-ţi rămâne decât să stai retras.

Stefano a dat să plece, dar şeful de post tot îl mai privea. Atunci a spus:

— Îmi pare rău.

— Întotdeauna ne pare rău, a spus şeful de post.

— Era singura persoană cumsecade şi pe aia o bagă la închisoare.

Şeful de post, care tăcea, a spus după un timp:

— Nu ştiu cu cine o să poţi să te duci la vânătoare.

— Nu-mi pasă câtuşi de puţin de vânătoare.

— Mai bine să stai deoparte, i-a spus şeful de post.

Pe stradă nu era prea frig, dar dimineaţa şi seara îngheţai în odăiţa joasă şi trebuia să-ţi pui o manta, cea pe care Stefano încă din primăvară o purtase sub braţ. Uneori lumina era cenuşie, sau pâcloasă, iar rafalele de vânt o curăţau.

După-amiezile era soare cu dinţi.

Stefano avea un lighean plin cu cenuşă, în care ardea cărbuni ca să facă jar, lângă care se aşeza seara, moleşit. Era foarte obositor să încingi cărbunii şi să-i transformi în cenuşă, pentru că trebuia să stai afară în frig, să faci vânt la o flăcăruie de vreascuri şi să stai aplecat mult timp, ca să se poată risipi gazul din cărbuni, în vânt şi în ploaie. Când se întorcea în casă cu ligheanul, Stefano era frânt de oboseală şi degerat, asudat, vânăt de frig; şi adesea în jăratic mai rămânea o flăcăruie albăstruie care-l obliga să deschidă larg uşa ca să înlăture pericolul. Atunci, la picioarele lui aplecate spre lighean, ca să se încălzească, ajungea suflarea de gheaţă a mării. După lăsarea întunericului, nu putea să se mai îndepărteze de casă şi nici să-şi mai încălzească odaia. Nici Giannino, se gândea în acele clipe, nu putea să se îndepărteze, şi el nu avea un vas plin cu jar.

Într-o dimineaţă, când curtea era o mocirlă, Stefano s-a lungit să ciugulească dintr-o bucată de pâine şi-o portocală, ale cărei coji le arunca în cenuşa stinsă, cum făcea şi pe seară pe jăratic, ca să înlăture izul pereţilor uzi. Soarele nu se arăta şi mocirla era mare. A apărut, în schimb, Elena, cu o basma pe cap, şi băiatul cu amfora. Din noaptea aceea cu dulapul n-o mai văzuse, dar, deşi îi luase dulapul, şi îi aşezase din nou hainele în geamantan, Elena a mai venit din când în când, în absenţa lui,

ca să facă ordine în odaie. A apărut dincolo de fereastră, cu faţa ei îmbufnată dintotdeauna, şi lui Stefano i se păruse absurd c-o avusese în patul lui. Iat-o nemişcată, palidă.

Stefano era secătuit de puteri: puţinii paşi pe care-i mai făcea mergeau acum până la o limită, nu se mai ducea niciodată decât pe plajă şi la cârciumă. Noaptea dormea puţin; o apăsare şi o nelinişte permanentă îl făceau să sară în picioare de cum începea să se lumineze, în aerul rece. În dimineaţa aceea, ca să facă totuşi ceva, se sculase chiar înainte de a se face ziuă. Ieşise înfofolit în curte, unde, sub un cer liniştitor de negru, aprinsese o pipă scurtă, cum era cea a lui Giannino. Era o vreme aspră, dar, prin întuneric, urca dinspre mare un fel de adiere care însoţea pâlpâitul stelelor, imense. Stefano se gândise la dimineaţa aceea cu vânătoarea, când nu se întâmplase încă nimic, când Giannino fuma şi casa Conciei, spălăcită şi ferecată, aştepta. Dar adevărata amintire era alta, mai tăinuită, era un punct în care întreaga viaţă a lui Stefano ardea liniştit, şi când a regăsit-o a fost atât de puternică lovitura, încât i s-a tăiat respiraţia. În ultima noapte pe care o petrecuse în închisoare, Stefano nu dormise; şi apoi ultimele minute, după ce-şi închisese geamantanul şi îi semnaseră hârtiile, le aşteptase trecând printr-o sală necunoscută, cu zidurile înalte, coşcovite şi umede, cu ferestrele mari şi deschise spre cerul liber, unde vara îndulcea tăcerea şi

străluceau, calde, stelele, pe care Stefano le crezuse licurici. De luni de zile nu mai vedea decât pereţii încinşi din spatele gratiilor. Înţelesese dintr-odată că acela era cerul nopţii şi că ochiul ajungea până acolo sus, şi că ziua avea să fie într-un tren, să străbată o câmpie estivă, liber să privească până în zare, spre invizibilii pereţi umani şi pentru totdeauna. Aceea era limita, şi toată închisoarea, cu tăcerea ei, se cufunda în nimic. În noapte.

Acum, în pacea tihnită a curţii, Stefano aşteptase ziua, fumând ca Giannino şi ascultând vuietul monoton al mării. Aşteptase ca cerul să se lumineze puţin şi ca norii să prindă culoare, ridicând capul spre ei ca un copil. Dar în adâncul inimii îl durea cealaltă amintire, acea dorinţă extatică de singurătatea care avea să se sfârşească. Ce făcuse el cu acea moarte şi apoi cu acea reînviere? Trăia acum oare altfel decât Giannino? îşi strânsese buzele, cu urechea aţintită la vuietul mării, mereu acelaşi în zori. Putea să ia amfora şi să urce pe drum şi s-o umple la fântâna rece şi răguşită. Putea să se întoarcă din nou acasă şi să se bage în pat. Norii, acoperişurile, ferestrele închise, totul în clipa aceea era dulce şi preţios, toate acestea erau la fel ca şi ieşirea lui din închisoare. Dar apoi? Mai bine să rămâi în celulă ca să visezi că scapi din ea, decât să nu scapi cu adevărat.

Elena privea, nemişcată în spatele ferestrei, ţinându-l pe

Vincenzino de mână. Stefano i-a făcut semn să intre, apoi s-a uitat provocator la colţul gol unde fusese dulapul. Elena a ridicat din umeri şi a început să măture.

Cât timp a stat şi băiatul, Stefano i-a privit în tăcere: ea măturа, el ţinea făraşul. Elena nu părea încurcată: cu ochii plecaţi, cerceta odaia, fără să-i ocolească privirea. Nu era îmbujorată, ci palidă.

L-a trimis pe băiat afară să arunce gunoiul şi Stefano n-a făcut nicio mişcare. Scurta absenţă a băiatului s-a scurs într-o tăcere încordată.

Stefano se gândea să-i spună ceva, dar Vincenzino s-a întors. După ce a ajutat-o să facă patul, a ieşit în cele din urmă cu amfora.

Stefano şi-a dat seama că aştepta el un cuvânt de la Elena şi că Elena, întorcându-i spatele, încerca să îndoaie o pătură care atârna. Nu era nimic de spus. La ora aceea Stefano ar fi trebuit să fie departe.

Clipa trecea. Voia oare să-l provoace, stând aşa aplecată şi cu fruntea ascunsă în păr? I se părea că stă cu braţele nemişcate pe pătură, şi cu corpul mult întins înainte, de parcă se aştepta să fie îmbrâncită.

Stefano a tras aer în piept dar s-a abţinut. Vincenzino avea să se întoarcă într-o clipă. Stefano a vorbit fără să se mişte de lângă uşa de care se sprijinea.

— Eu n-aş face un pat în care nu dorm. Apoi a mai spus, grăbit, părându-i-se că-l aude pe băiat: Ar fi frumos să facem dragoste dimineaţa, dar nu trebuie, pentru că după asta vine seara, şi a doua zi, şi ziua următoare...

Elena se întorsese spre el, sfidându-l, sprijinindu-se de pat cu pumnii duşi în spate. A spus cu voce joasă:

— Nu avem nevoie de oameni ca dumneavoastră. Nu mă chinuiţi.

Îi tremura gâtul, şi cutele de la ochi i se înroşiseră.

Stefano a zâmbit.

— Suntem pe lume ca să ne chinuim.

Băiatul a izbit uşa, ţinând amfora cu amândouă mâinile. Stefano s-a aplecat, i-a luat-o fără să-i vorbească şi a dus-o sub fereastră. Apoi a căutat prin buzunare un bănuţ.

— Nu, a spus Elena, nu, nu. Nu are voie să-l ia. De ce vă deranjaţi?

Stefano i-a vârât în mână bănuţul, l-a luat de umăr şi l-a împins afară.

— Du-te acasă, Vincenzino.

A închis uşa şi oblonul; a închis toate obloanele şi a străbătut camera prin întuneric. Elena s-a înmuiat sub el, gemând.

La cârciumă, istovit şi sătul, Stefano s-a aşezat pe scaun gândindu-se la puterea şi singurătatea lui. În noaptea aceea avea să doarmă mai bine, şi asta însemna foarte mult. De acum

înainte avea să vadă mereu zorile şi avea să fumeze ca Giannino în nesănătosul frig al nopţii. Puterea lui era reală dacă nefericita aceea de Elena putea să-i zâmbească, consolată, printre lacrimi. Mai mult n-avea cum să-i dea.

A schimbat câteva cuvinte cu Vincenzo cel chel şi cu Beppe, mecanicul, care nu vorbeau despre Giannino şi aşteptau să li se aducă vinul.

— Vreţi să beţi cu mine un pahar? i-a întrebat atunci Stefano.

Li s-a adus cana: un vin maroniu ce părea cafea. Era rece şi înţepător. Mecanicul, cu şapca trasă pe ochi, a ciocnit în sănătatea lui Stefano. Stefano a golit două pahare, apoi a spus:

— Cum a decurs călătoria?

Ochii negri ai tânărului au clipit:

— Drumul spre închisoare e cel mai uşor, domnule inginer.

— Ce spuneai? a şoptit Stefano. Aveţi un vin tare. Am fost prost că n-am băut din el până acum.

Vincenzo a început să râdă, cu gura strâmbă. Era un om de treabă.

— Ţi-au trimis, până la urmă, banii ăia, domnule inginer?

— Sigur că da. Aveai dreptate în ziua aia; cu dumneata vorbeam, nu?

Înainte de prânz Stefano a ieşit să-şi răcorească fruntea. Drumul şi casele unduiau uşor, în razele palide ale unui soare

vesel. Era atât de simplu. De ce nu se gândise de la început? Toată iarna avea să fie călduţă.

Stefano s-a dus acasă la Giannino, şi a urcat pe scările de piatră privind în treacăt frunzele de pe zidul dinspre răsărit, care mai erau încă verzi. În vreme ce aştepta, se gândea la casa Conciei, pe care n-o mai văzuse – mai erau oare muşcatele alea la fereastră? – şi la Toschina şi la cealaltă voce, necunoscută, care trebuie să fi plâns din orgoliu, sufocată în pumni.

În salonaşul cu cărămizi roşii era un frig neplăcut. O draperie ascundea totuşi o uşă a salonului. Fereastra era închisă.

Mama a intrat, aspră şi nepăsătoare, cu mâinile încrucişate pe piept.

Stefano s-a aşezat pe marginea scaunului.

A vorbit el primul despre Giannino. Ochii nemişcaţi ai bătrânei ascultau şi abia se mişcau.

— Dumitale nu ţi-a spus niciodată nimic?...

Cineva exclama ceva, poate în bucătărie. Netulburată, bătrâna a continuat, vorbind grăbit.

— Ne-a tăiat respiraţia. Soţul meu se prosteşte din ce în ce mai mult. Vârsta. Nu i-am spus nimic.

— Nu am nicio veste de la Giannino, dar cred că e vorba de ceva neînsemnat.

Bătrâna îşi strângea întruna braţele pe piept.

— Dumneata ştii că trebuia să se căsătorească?

— Dar asta era dorinţa lui? a spus pe neaşteptate Stefano. Giannino nu era un prost, şi a făcut-o dinadins.

— Giannino crede că nu este prost, a spus încet mama. Dar e nebun şi copil, ca şi celălalt. Dacă n-ar fi fost nebun, ar fi aşteptat până după nuntă ca s-o aibă şi pe cealaltă. Ochii i s-au făcut duri şi mici şi ciudaţi. Aţi fost vreodată la San Leo?... E un sat de sălbatici, unde nu e nici preot... Şi-l vor de ginere pe fiul meu!

— Ştiu ce e închisoarea, a spus Stefano. Poate că Giannino, ca să scape de închisoare, o să se însoare cu ea.

Bătrâna a zâmbit.

— Giannino urmărea să nu se însoare cu niciuna, a bombănit ea. Dumneata cunoşti cum e la închisoare, dar nu-l cunoşti pe fiul meu. O să iasă tânăr de-acolo.

— Şi domnişoara Spanò ce spune?

— Domnişoara Spanò este fata care o să-l aibă. Ea îl cunoaşte. Ţi-o spun pentru că nu eşti de-aici. Şi noi îi cunoaştem. O ţin în casă pe bastarda tatălui şi nu pot trăi cu fruntea sus, printre oameni.

Bătrâna a tăcut încrucişându-şi braţele şi privind gânditor.

A ridicat ochii când Stefano era în picioare.

— Suntem în mâinile lui Dumnezeu, a spus.

— Am o oarecare experienţă. Dacă vă pot fi de vreun folos...

a spus Stefano.

— Mulţumesc. Cunoaştem pe cineva. Dacă ai nevoie...

Ca de fiecare dată când ieşea dintr-o încăpere, Stefano a umblat o vreme fără ţintă, aşa ca să umble. Buimăceala vinului se risipise, şi printre case a apărut un orizont uşor verzui. Era marea, mereu îndepărtată şi neliniştită, dar spălăcită ca smochinul din poteca de pe plajă. Pentru luni de zile n-avea să mai renunţe la culoarea aceea spălăcită şi nefirească. Redevenea peretele invizibil al unei celule, aşa cum Stefano îşi pierduse bronzul din timpul verii.

În după-amiaza aceea i-a rămas în picioare frigul cărămizilor roşii care l-au făcut să se gândească la pulpele goale ale Conciei şi dacă mai umbla desculţă pe pardoseala bucătăriei sale. De cât timp n-o mai întâlnise în pragul vreunei prăvălii?

Era încă lumină, când ploaia începuse să cadă din nou peste pietrele străzilor. Obosit şi înfrigurat, Stefano a intrat în casă, s-a înfăşurat în pardesiu şi, aşezat în faţa ferestrelor sale, cu picioarele pe ligheanul cu cărbunii stinşi, a lăsat ochii să i se închidă.

Găsea o neînchipuită mulţumire în poziţia aceea cu care se obişnuise, ca un copil care, găsind o peşteră în pădure, se cuibăreşte în ea jucându-se de-a furtuna şi de-a viaţa sălbatică. Răpăitul ploii era plăcut.

În seara aceea Stefano şi-a pregătit puţini cărbuni, afară în

ploaie. După ce a intrat cu ligheanul în casă, căldura răsfrântă de jar i-a încălzit faţa. Apoi şi-a încălzit apă şi a stors în ea o portocală. Cojile aruncate în cenuşă umpleau camera de un miros înţepător. Când se întorcea în casă ud din curte, parcă ar fi intrat într-o celulă goală după ora de plimbare, într-o zi cu ploaie. Şi Stefano, aşezându-se din nou şi aprinzându-şi pipa, şi-a zâmbit, plin de recunoştinţă pentru căldura şi pacea aceea, şi chiar pentru singurătatea care, în răpăiala ploii de afară, îl moleşea liniştitoare.

S-a gândit la tăcerile prelungi din serile când Giannino, aşezat şi cu obrazul rezemat de spătarul scaunului, tăcea. Nu se schimbase nimic. Şi Giannino, la acea oră, aşezat pe pat, asculta în tăcere. Nu avea un *braciere*, şi gândurile îi furau somnul. Sau poate râdea. Stefano s-a gândit în treacăt la cuvintele mamei lui Giannino şi la ale sale. Nici ea, nici logodnica, nici nimeni nu ştiau că închisoarea te învaţă să stai singur.

Fără să întoarcă ochii Stefano simţea în spatele lui toată camera rânduită de Elena. A auzit din nou geamătul acela al Elenei. S-a gândit că s-a purtat cu ea fără căldură, dar şi fără ură, şi că acum, pentru că era singur, putea să se gândească la ea aşa cum nimeni nu se gândise la el.

Adevărul e că cineva se gândea la Stefano, dar scrisorile care se înghesuiau în sertarul mesei nu ştiau nimic despre clipele de adevăr ale vieţii lui şi stăruiau înduioşător asupra unor lucruri

pe care Stefano le şi uitase. Răspunsurile lui erau seci şi laconice, pentru că oricine ar fi fost cel care le primea le interpreta în felul său, indiferent de faptele despre care se vorbea în ele. Şi chiar pentru Stefano, de altfel, toate amintirile şi cuvintele îşi schimbaseră încetul cu încetul înfăţişarea, şi când primea uneori o ilustrată, în care se afla o piaţă sau un peisaj cunoscut, se mira că el trăise şi locuise în acel loc.

În zilele acelei ierni, Stefano a început să se ducă din nou – după ce bea puţin vin – pe drumul ce ducea pe lângă casa cu muşcate; nu pentru a se elibera, în plimbarea spre orizont, de frenezia aceea ingenuă şi cu adevărat estivală, ci ca să se lase prins de gânduri care să-i vină în ajutor. Vinul îl făcea îngăduitor şi-i dădea curaj din singurătatea în care se afla să-şi privească liniştit viaţa pe care o ducea acolo în sat. Acel alt el însuşi de mai înainte semăna cu străinul din cealaltă viaţă, ba chiar cu străinul care stătuse la închisoare. Că drumul pe care mergea era cel care ducea la Concia şi la casa în care locuia ea nu însemna mare lucru, ba chiar îl neliniştea. Şi, gândindu-se la bariera invizibilă pe care o pusese între el şi Concia, a bănuit pentru prima dată şi foarte limpede răul de care suferea şi i-a dat un nume precis.

Într-o zi Barbariccia se ţinuse după el până când a ieşit din sat, fără să-l piardă din vedere cu ochişorii lui roşii. Stefano era împreună cu Gaetano; Barbariccia se oprea când se opreau şi ei,

şi rânjea când îl vedeau, rămânând mereu la distanţă. Gaetano îi spusese să plece, Stefano şi-a amintit de seara când Barbariccia şi-a făcut din nou apariţia în faţa uşii lui, şovăitor şi nemişcat: s-a uitat jur-împrejur prin curte, apoi a întins mâna în care ţinea un pliculeţ îndoit. Între degetele lui înnegrite şi aspre, te izbea albeaţa hârtiei.

Când a înţeles că este un mesaj, Stefano l-a privit pe zdrenţăros care i-a răspuns cu doi ochi imobili şi tâmpi.

A citit atunci un scris foarte chinuit cu creionul, pe o foaie cu pătrăţele:

E o prostie să nu ne vedem când avem acest drept (e mai bine totuşi să arzi hârtia aceasta). Dacă doreşti şi tu să ne cunoaştem şi să discutăm deschis, plimbă-te mâine pe la zece pe drumul ce duce spre munte şi aşază-te pe zidul ultimei cotituri. Un salut solidar.

Barbariccia râdea, arătându-şi gingiile. Câteva cuvinte fuseseră întărite cu creionul umezit, şi hârtia parcă fusese plouată.

— Dar cine e? l-a întrebat Stefano.

— Nu spune? a făcut Barbariccia întinzând gâtul spre foaia de hârtie. E unul de prin părţile dumitale, care stă acolo sus, condamnat.

Stefano a citit din nou hârtia ca să şi-o imprime în minte. Apoi a luat un chibrit şi i-a dat foc, şi a ţinut-o între degete până a simţit căldura flăcării. După aceea a dat drumul hârtiei

să zboare şi să cadă pe pământ, înnegrită, în faţa lui Barbariccia care privea flăcăruia.

— Să-i spui că nu mă simt bine, a spus mai apoi, scotocindu-se prin buzunar. Şi că nu pot face ce vreau. Şi ascultă un sfat: nu mai duce scrisori. Ei? Să-i spui că am ars-o.

Stefano sperase în mod absurd că biletul venea de la Concia, dar avea impresia că nici pentru ea nu s-ar fi clintit din casă, şi într-o clipă s-a văzut pe sine însuşi. Ca în toate lucrurile oribile care i se întâmplau, găsea că e de râs. Şi, bine dispus, Stefano şi-a numit laşitate singurătatea sa la care ţinea atât de mult.

Apoi s-a simţit deznădăjduit.

Dar pe drumul ce urca spre munte nu s-a mai dus. Şi din acest motiv o lua pe drumul care ducea la Concia, dar fără să se oprească.

Cine era cel ce locuia sus pe munte? Fusese înainte ca cerşetorul să-i facă acel comision. Stefano glumea răutăcios cu Gaetano şi acesta l-a apucat dintr-odată de încheieturile mâinii, ţinându-i-le ca în nişte cătuşe.

— Fii cuminte, domnule inginer, că de nu te punem la popreală şi pe dumneata.

Stefano s-a desprins privindu-l în zeflemea.

— Prietenul dumitale e nebun, i-a spus lui Vincenzo, care se oprise în colţul străzii cu ei. I s-a urcat la cap întâmplarea cu Catalano.

— Nu vorbeam de el, a spus Gaetano cu ochişorii aprinşi, spuneam că te trimitem sus pe munte.

— Nu ştii? a intervenit Vincenzo, că în satul vechi şeful de post i-a fixat domiciliu forţat unui coleg de-al dumitale?

— Ce-i cu el?

— Cum, nu ştii? a spus Gaetano. A fost adus aici, să-ţi ţină companie, un ticălos, care primul lucru pe care l-a făcut a fost să-i ţină un discurs subversiv şefului de post, şi şeful, care ţine la dumneata, i-a ordonat să locuiască în satul vechi, ca să nu facă pui. Nu ţi-a spus-asta?

Stefano i-a privit pe cei doi cu ochi întunecaţi, aşa că Vincenzo i-a spus:

— Dumneata îi eşti simpatic şefului de post, aşa că n-ai de ce să te temi. Dacă te trimitea pe dumneata acolo sus, ţi-ar fi fost mai greu. Sunt nişte drumuşoare printre case, că n-ai loc să te învârteşti.

Stefano a spus:

— Când a fost asta?

— Acum opt zile.

— N-am ştiut nimic.

— Ăla e cam trăsnit, a spus Vincenzo. E un anarhist.

— E un prost, a spus Gaetano. Nu se vorbeşte aşa cu şeful de post. Pe cuvânt că mă bucur că l-au trimis acolo.

— Dar acolo sus nu stă la închisoare, a spus în cele din urmă

Stefano. Poate să circule.

— Glumeşti, domnule inginer? Nu are voie să coboare, şi cei de sus nu înţeleg nici măcar italiana...

— E tânăr?

— Carmineddo spune că poartă barbă şi că preotul nu-l place, pentru că intră numaidecât în vorbă cu femeile. Deocamdată stă pe zidul fortăreţei şi priveşte panorama. Dar dacă întinde prea mult mâna, până la urmă o să-l arunce-n vale.

Şeful de post, care trecea prin piaţă cu bicicleta, s-a oprit şi a pus piciorul jos, s-a apropiat de Stefano şi i-a zâmbit.

— ... N-are nimic de împărţit cu dumneata, îi răspunsese. Fii liniştit şi nu ieşi din sat. Iarna drumurile sunt stricate.

— Înţeleg, a şoptit Stefano.

Acum Stefano trecea prin faţa casei Conciei şi se gândea la închisoarea aeriană de acolo de sus, la spaţiul acela îngust clădit în cer, care în părelnicul senin al dimineţii privea drept în mare. La celula lui se mai adăugase un zid, făcut dintr-o teroare nedesluşită şi o nelinişte vinovată. Pe zidul scund de-acolo de sus şedea un om, un tovarăş, părăsit. N-ar fi riscat totuşi prea mult dacă ar fi consimţit să-i trimită un cuvânt sau să-l viziteze. Chemarea spusese „solidaritate”: făcea deci parte din jargonul acela fanatic şi aproape inuman, care în alte timpuri s-ar fi exprimat prin conceptul mai îngăduitor, dar la

fel de grav, de vizitare a celor deţinuţi. Era totuşi ceva caraghios în acel „să discutăm deschis” şi în acele „drepturi” – şi poate că şeful de post în ziua aceea cu bicicleta zâmbise gândindu-se la cuvinte asemănătoare – dar veselia nu învingea remuşcarea. Stefano a admis că este foarte laş.

Câteva zile după aceea s-a temut că Barbariccia avea să vină să-l caute, şi încerca să-şi păcălească imaginaţia gândindu-se la anarhist şi la Giannino în acelaşi timp, amândoi închişi, dar stăpâni pe sine cum el nu era. Îşi imagina întreaga lume ca o închisoare unde suntem închişi pentru diferite motive, dar toate adevărate, şi găsea în asta o mângâiere. Zilele au devenit şi mai scurte, şi începuse din nou să burniţeze.

De când trecuse vremea băilor în mare, Stefano nu se mai spălase. La adăpostul odăii sale se plimba dimineaţa neliniştit, ca să se încălzească, şi se rădea uneori de supărare, dar de multe săptămâni nu-şi mai văzuse torsul gol sau coapsele. Ştia că nu mai este bronzat ca vara, şi că pielea lui era acum de o albeaţă murdară; şi în ziua aceea, după ce o posedase din nou, cu forţa, pe Elena, se desprinsese cât a putut mai repede de ea şi s-a îmbrăcat pe întuneric, temându-se să nu pută, dacă mai întârzia lângă ea.

Elena nu se mai întorsese, când putea să ştie şi el. Intrând în prăvălie ca să plătească chiria, Stefano o văzuse servind liniştită unui client şi apoi zâmbind, oarecum detaşată, de

eforturile mamei sale de a-i explica ceva lui în dialect. Şi totuşi Stefano simţise ochii ei cum îl priveau tot timpul, cu o încordare care nu era nici dulce nici chinuită, ci de o ascunsă şi aproape pătimaşă poftă. Stefano îi făcuse deodată cu ochiul. Elena plecase capul, îmbujorându-se. Dar tot nu se întorsese.

În semiîntunericul ploilor risipit doar de vijelii plumburii, Stefano a cunoscut adâncurile cele mai depline ale singurătăţii. Fie că rămânea acasă lângă vasul cu jăratic, fie că, la începutul după-amiezii, apărat de o caraghioasă umbrelă ajungea până la cârciumă, pe jumătate goală, şi comanda o cană de vin. Dar foarte curând a descoperit că timpul este duşmanul vinului. Poţi căuta beţia când nu eşti singur, sau oricum, dacă te aşteaptă cineva, şi dacă seara este o seară deosebită. Dar când ceasurile nealterate şi egale ne privesc bând şi trec indiferente şi beţia ţi se risipeşte când dai de lumina zilei şi-ţi mai rămâne timp de petrecut; când beţia nu este însoţită de nimic şi nu are niciun fel de semnificaţie; atunci vinul este prea absurd. Stefano se gândea că nimic nu ar fi fost mai îngrozitor decât cana asta de vin în celula zilnică de altă dată. Cu toate acestea o dorise şi el. Şi desigur că şi Giannino se gândea la ea.

Poate că Giannino, se gândea Stefano, ar fi fericit să se îmbete o dată. Poate că închisoarea nu era altceva decât asta: imposibilitatea de a te îmbăta, de a distruge timpul, de a trăi o seară deosebită. Dar Stefano ştia că avea un lucru în plus faţă

de Giannino: o caldă şi neastâmpărată dorinţă trupească, dorinţă care-l făcea să uite dezordinea aşternuturilor şi murdăria veşmintelor. Pe când, la început, închisoarea îţi amorţeşte simţurile, la fel ca şi foamea sau boala.

În întunericul acelor ultime zile ale anului, Stefano s-a bucurat de ultima licărire a căldurii ce-o avea în trup, de o scânteie care mai era încă aprinsă în el, în totala indiferenţă faţă de orice alt contact sau eveniment. Au fost într-adevăr câteva dimineţi tulburi, în care nu i s-a întâmplat nimic altceva decât să se trezească moleşit de dorinţă. Şi trezirea era tristă, ca la închisoare când ai uitat în somn de singurătate. Şi între cei patru pereţi ai zilei întunecate nu se mai întâmpla nimic.

Stefano a vorbit fără jenă despre asta cu Gaetano.

— Oare de ce iarna om fi atât de excitaţi?

Gaetano îl asculta cu indulgenţă.

— Uneori mă gândesc că s-ar putea să fie din cauza soarelui de pe plajă. A intrat atâta soare în mine în vara asta, şi acum îl simt... Sau poate e din cauza piperului pe care îl puneţi în sosuri... Încep să înţeleg acum violurile lui Giannino şi ale voastre. Mă simt ca un smochin. Nu văd decât prepeliţe.

— Aş spune că bărbatul, bombănea Gaetano, tot bărbat rămâne.

— Dumneata ce spui, Pierino? l-a întrebat pe vameş care fuma lângă tejghea, înfăşurat în manta.

— Fiecare loc îşi are boala lui, răspundea celălalt. Cere-i şefului de post o învoire.

— Fenoaltea, du-mă să vânez prepeliţe, se tânguia Stefano.

Au ieşit să facă câţiva paşi pe drumul cu măslini, pustiit şi el şi brăzdat de pârâiaşe. Umblând, Stefano se tot uita la vârful muntelui.

— Iarna nu urcă nimeni sus pe munte?

— Ce vrei să vezi? Panorama? spunea Pierino.

— Se gândeşte să-şi dezmorţească picioarele, i-a răspuns Gaetano distrat.

— Dacă te-ai învârti noaptea, cu treabă, ca mine, n-ai mai avea nevoie să-ţi dezmorţeşti picioarele.

— Dar dumneata eşti în slujba guvernului, i-a spus Stefano.

— Şi dumneata eşti, domnule inginer, i-a replicat Pierino.

Pe la Crăciun satul prinsese puţină viaţă. Stefano văzuse copii mucoşi şi desculţi perindându-se prin faţa caselor, suflând în trompete şi bătând în triangluri, şi cântând colinde cu voci ascuţite. Apoi aşteptau răbdători să iasă cineva – o femeie, un bătrân – ca să le pună în coş vreo prăjitură, sau smochine uscate, sau portocale, sau vreun bănuţ. Au intrat şi în curtea lui – de două ori – şi cu toate că pe Stefano îl irita gălăgia, a fost mulţumit că nu uitaseră de el şi le-a dat nişte bănuţi şi o tabletă de ciocolată. Copiii au repetat cântecelul – aveau ochii râzători şi adânci că ai lui Giannino, ai mecanicului

şi ai tuturor tinerilor de prin locurile acelea – şi l-au lăsat uluit că au putut emoţiona atât de uşor.

Prăvălia lui Fenoaltea a avut multă treabă în zilele acelea şi Gaetano era tot timpul după tejghea cu tatăl său şi cu mătuşile. Intrau ţărani, femei sărmane, slujnice desculţe, oameni care nu mâncau întotdeauna pâine; lăsau la intrare măgăruşul înşeuat, şi cumpărau, poate în contul recoltei viitoare, scorţişoară, cuişoare, făină de patiserie, arome pentru prăjiturile de Crăciun. Şi bătrânul Fenoaltea îi spunea lui Stefano:

— E sezonul nostru. Dacă n-ar fi Crăciunul, noi am fi cei morţi de foame.

A venit şi Concia. Stefano, aşezat pe o ladă, se uita la pietrele de pe stradă şi la faţada murdară a cârciumii de vizavi, slab luminată de un soare călduţ. Concia a apărut în prag, stăpână pe sine şi dreaptă ca un brăduleţ, cea dintotdeauna. Purta în jurul şoldurilor aceeaşi fustă uşoară, avea aceleaşi picioare bronzate: nu mai era desculţă, dar chiar în prag şi-a scos picioarele din papuci, fără să se aplece. A stat de vorbă cu bătrânul Fenoaltea şi cu Gaetano luându-i peste picior, şi bătrânul râdea, aplecat peste tejghea.

Mama lui Gaetano, o femeie mică, grasă şi ştearsă a servit-o pe Concia care, întorcându-se din când în când, se uita cu coada ochiului la Stefano şi la uşă.

— Ce mai face fetiţa dumitale? a întrebat-o gâfâind mama lui

Gaetano.

— Toschina mea creşte frumos, a răspuns numaidecât Concia, mişcându-şi şoldurile. Rudele ei o iubesc.

A râs cu blândeţe şi bătrâna. În vreme ce Concia ieşea râzând, Stefano n-a ştiut să-i adreseze decât un semn de salut indiferent. La uşă, punându-şi papucii, Concia s-a uitat din nou pe sub sprâncene la Stefano.

— Tot îţi mai place? l-a întrebat Gaetano abia şoptit, dar nu îndeajuns ca să nu audă întreaga prăvălie.

Mama lui a dat din cap. Bătrânul Fenoaltea, eu zâmbetul lui larg şi controlat, a spus celor de faţă:

— Asta chiar că-i munteancă.

— Dar dă-o-ncolo! a spus mama.

În ziua de Crăciun, bătrâna de la cârciumă, mătuşa lui Gaetano, i-a oferit o plăcintă cu mirodenii, pe care o făcea de Crăciun toată lumea. Niciunul dintre clienţii obişnuiţi n-a mai trecut să stea de vorbă. Stefano a mâncat puţină plăcintă şi apoi s-a îndreptat spre casă, comparând singurătatea lui cu cea a anarhistului de sus de pe munte. Barbariccia trecuse puţin mai înainte, descoperindu-şi capul, să ceară pomană de Crăciun: ţigări şi chibrituri, multe chibrituri. Nu făcuse aluzie la vreun mesaj.

Spre seară a venit Gaetano să-l caute, în curte, cum nu venise niciodată. Stefano, alarmat, a ieşit din casă, ca să-l

oprească în prag.

— A, Fenoaltea, ce s-a întâmplat?

Gaetano venea ca să-şi ţină promisiunea. I-a explicat cu voce joasă că găsise femeia, că aranjase totul cu mecanicul: participau în patru, mecanicul se ducea la oraş, o urca în maşină şi aveau s-o ţină două zile în camera croitorului.

— Astea sunt lucruri pe care să le faci de Crăciun? a şoptit Stefano râzând.

Ofensat, Gaetano a spus că n-o aduceau chiar în ziua aceea. Fata – frumoasă, o cunoştea Antonino – cerea patruzeci de lire: trebuiau să cotizeze.

— Participi, domnule inginer?

Stefano i-a dat banii, ca să încheie discuţia.

— Nu te invit în casă, pentru că e prea murdar.

Gaetano i-a spus, pus pe vorbă:

— Stai bine aici. Pentru curăţenie ai avea nevoie de o femeie.

— Oricum, a spus Stefano. Pentru prima dată aleg o femeie pe nevăzutelea.

Gaetano a spus:

— Noi întotdeauna procedăm aşa pe-aici, şi i-a strâns mâna cu căldură.

Într-o dimineaţă Stefano trăgea din pipă la cârciumă şi i-a văzut pe Gaetano şi pe mecanic intrând cu prudenţă. Văzând faţa uscată a lui Beppe, s-a gândit la Giannino, oare făcuse

alături de el ultima sa călătorie.

Gaetano l-a atins, grav, pe umăr:

— Vino, domnule inginer.

Atunci şi-a amintit.

Croitorul, un omuleţ roşcovan, i-a primit în atelier cu mii de precauţii.

— Mănâncă, le-a spus. Domnule inginer, mă simt onorat. Nu v-a văzut nimeni? Mănâncă. A petrecut noaptea cu Antonino.

Uşiţa de lemn din spate nu voia să se deschidă. Stefano a spus:

— Hai să plecăm. Nu vrem să deranjăm, şi şi-a stins pipa.

Dar au intrat cu toţii şi a intrat şi el. Cămăruţa avea tavanul înclinat, şi femeia stătea pe salteaua desfăcută, fără cămaşă, încât i se vedeau umerii, şi mânca cu lingura dintr-o strachină. A ridicat ochii placizi spre feţele lor, ţinându-şi strachina pe fustă, între genunchi. Picioarele nu-i ajungeau până la pământ, încât părea o fetiţă grasă.

— Ţi-e foame, da? a întrebat-o croitorul cu o voce ciudată care-ţi zgâria urechile.

Femeia a schiţat un zâmbet prostesc, indiferent, şi apoi aproape fericit.

Gaetano s-a dus lângă ea şi a ciupit-o de obraz. Femeia s-a ferit, prost dispusă, şi după ce a pus strachina pe jos, s-a aşezat cu mâinile pe genunchi şi s-a uitat fix, crezând că zâmbeşte, la

cei trei bărbaţi, în aşteptare.

Stefano a spus:

— Nu trebuie să vă întrerupeţi masa. Plecăm îndată.

Afară a respirat aerul rece şi decolorat.

— Când o să vrei, domnule inginer, a spus Gaetano, în spatele lui.

Lucrul cel mai ciudat era acesta: era iarnă şi apăreau unele semne ale primăverii. Câţiva băieţi, cu fularul în jurul gâtului, treceau desculţi. Fire de verdeaţă răsăreau în şanţurile de-a lungul câmpurilor goale; iar migdalul întindea spre cer ramuri gălbui.

După ce au încetat ploile, şi marea a redevenit dulce şi limpede, în aerul răcoros, Stefano a reînceput să se plimbe pe plajă, imaginându-şi, în trândăvia lui, că sfârşitul iernii îl anunţase Concia cea desculţă încă din ziua în care intrase în prăvălia aceea. Marea părea o pajişte, dar dimineţile şi nopţile erau geroase, şi Stefano se mai încălzea lângă vasul cu cenuşă. Câmpia era un noroi împietrit; o vedea cum se colorează şi se îngălbeneşte şi se uneşte cu vara încheind ciclul anotimpurilor. De câte ori avea să le mai vadă aici, în Sud?

Şi Giannino vedea cum se duce iarna după culoarea aerului de la fereastra lui. De câte ori avea s-o vadă cum se duce? Oricât de trecătoare şi de puţine ar fi fost semnele primăverii – un nor sau un fir de iarbă în curtea închisorii – era lucru sigur

că şi pe un taciturn ca el trebuia să-l cuprindă dorul. Poate gingăşia primăverii îi aducea aminte de un chip de femeie – poate Giannino râdea pentru că fusese închis tocmai pentru asta –, desigur, chiar dacă nu vedea anotimpurile şi culorile lumii, Giannino simţea frumuseţea unui sân, a unui gest feminin, a unei caraghioase obscenităţi. Cine ştie, poate Carmela lui era mulţumită că nu se mai ducea să vâneze prepeliţe.

— Don Giannino Catalano aşteaptă să fie judecat în martie, îşi aminteşte de dumneata şi-ţi trimite salutări, domnule inginer, îi spusese mecanicul.

După ce a plecat micuţa femeie – de care Stefano nu se atinsese, dar se închisese cu ea câteva minute ca să nu fie nepoliticos cu Gaetano – lui Stefano i s-a întâmplat un lucru pe care fantezia lui l-a interpretat copilăreşte ca pe o tainică recompensă a Providenţei. Când s-a întors acasă, seara, a găsit pe masa lui un bucheţel de flori roşii, necunoscute, într-un pahar, şi lângă el o farfurie, acoperită cu altă farfurie, întoarsă, cu carne prăjită. Odaia era din nou aranjată şi măturată. Geamantanul, pe măsuţa goală, plin de lenjerie spălată.

În puţinele minute cât stătuse în ascunzătoare, Stefano, fără să se aşeze pe pat, o întrebase pe femeie dacă era obosită, i-a dat o ţigară, să fumeze, şi, deşi ştiind c-o face numai din dezgust, se abţinuse de la ea. Îi spusese:

— Vin doar să te salut, zâmbind ca să n-o jignească; şi a privit-o cum fumează, aşa mică şi grasă, cu părul căzându-i dezordonat pe umeri, cu sutienul roşu şi nevinovat, cu broderia uzată.

Şi acum, în împăcarea aceea pe care Elena i-o propunea cu bucheţelul de flori, Stefano a văzut o nevinovată propunere de pace, o absurdă compensaţie care, mai mult decât de la Elena, îi venea din partea sorţii, pentru buna lui purtare. E adevărat că pe Annetta o respectase dintr-o simplă inapetenţă, dar Stefano n-a zâmbit la timp de ingenua lui ipocrizie că l-a şi cuprins spaima. Faţă de plajă, de smochin, de sucul verde pătruns în sânge. Teama pe care o avusese în dimineaţa aceea când aflase de Giannino şi umblase agitat simţind cum îl răscoleşte duhul acelui pământ. „Bine cel puţin că de data asta nu plâng".

Nu numai că nu plângea, dar în agitaţia lui era oarecum vesel şi nevinovat. Că o bună purtare putea fi premiată în ascuns cu un buchet de flori, se temuse întotdeauna. Dar iată că acum putea să-i dea un nume acestei întâmplări: superstiţie, superstiţia crasă a ţăranilor care înălţau capul spre cerul lor şi ţâşneau pe măgăruşi de sub măslini.

Consternat, Stefano a încercat să evalueze gestul Elenei, căci acum ştia că o are în mână şi că putea s-o cheme sau s-o respingă după bunul lui plac. Între timp mânca din farfurie

carnea prăjită şi o găsea atât de gustoasă, încât s-a gândit să mănânce numaidecât portocala şi apoi să se întoarcă la carne.

Carnea avea ceva picant, ceva ce a simţit pe limbă Stefano când a supt portocala. Piperatul şi condimentarea abundentă era un obicei al locului, şi cu atât mai folosit în preajma sărbătorilor, dar Stefano a mai avut şi o altă bănuială. Pentru o clipă şi-a închipuit că Elena voia să se răzbune şi să-i toarne în sânge un foc. Şi ciudatele flori roşii spuneau acelaşi lucru. Dar în cazul acesta mai merita să mai aibă reţineri? Sigur de el din cauza recentei abstinenţe, Stefano s-a amuzat şi a mâncat cu şi mai multă poftă.

Pe Elena a văzut-o a doua zi, străbătând curtea, şi a aşteptat-o în uşă. S-au privit încurcaţi. Stefano, care dormise liniştit, s-a dat la o parte, a lăsat-o să intre şi din prag i-a trimis o sărutare din vârful buzelor. L-a privit aproape pe furiş, dar la primul pas al lui Stefano a întors capul neliniştită.

— De acum înainte n-o să mă mai ating de tine, eşti mulţumită? a întrebat-o Stefano, şi a plecat după ce a văzut-o pe Elena încremenită de uimire, în mijlocul odăii. Stefano a început să înţeleagă câtă putere căpătase de la nefericita aceea de Annetta, pe care o respectase din întâmplare. Nu de la ea, ci de la propriul lui trup, care găsea un echilibru în el însuşi şi reda o linişte puternică şi sufletului. Şi-a spus că e un prost că încercase, plin de orgoliu, să-şi izoleze gândurile, şi-şi lăsase

trupul să se istovească la sânul Elenei. Ca să fie într-adevăr singur era de-ajuns o nimica toată: să se abţină.

La cârciumă Gaetano şi mecanicul au vorbit din nou despre Annetta. Stefano îi asculta cu prefăcută superioritate, ştiind bine că într-o zi va trebui să cedeze. Dar atunci va trebui s-o caute pe Elena. Asculta îndurerat ca să-şi pună la încercare detaşarea.

Mecanicul a spus:

— Cine ştie ce fel de amant visează Annetta!

— Dumneata eşti norocos, domnule inginer, a spus Gaetano, nici măcar de femei nu duci lipsă.

Stefano i-a răspuns:

— Oricum nu e drept ca Giannino, închis pentru că făcea dragoste, să nu poată cel puţin să se distreze cu cea care l-a băgat în încurcătură.

— Ai vrea să modifici justiţia, a spus mecanicul. Atunci ce fel de închisoare ar mai fi?

— Voi credeţi că închisoarea înseamnă abstinenţă?

— Cum de nu?

Gaetano asculta dus pe gânduri.

— Vă înşelaţi, a spus Stefano, închisoarea constă în faptul că devii o foaie de hârtie.

Gaetano şi mecanicul nu i-au răspuns. Ba chiar Gaetano i-a făcut semn bătrânei cârciumărese să le aducă un pachet de

cărţi de joc. Apoi, fiindcă intrase Barbariccia să-i plictisească, discuţia s-a stins.

Primăvara era amăgitoare şi câmpia jalnică. De pe plajă, trist că nu putea nici măcar să înoate, Stefano îşi arunca în unele dimineţi privirea până departe, prin aerul rece, la căsuţele severe şi roşii, ca în zilele depărtate de iulie. Avea să vină – trebuia să vină – o dimineaţă în care Stefano avea să vadă din tren, pentru ultima oară, dealul ce se înălţa drept. Dar câte veri vor mai trece până atunci? Stefano îl invidia chiar şi pe anarhistul exilat acolo sus, care vedea câmpii, orizonturi şi coasta, ca pe un joc în miniatură, desfăşurat prin aer; în fund, norul albastru al mării; şi totul pentru el avea frumuseţea unui loc neexplorat, a unui vis.

Dar a revăzut şi îngustele străduţe şi ferestre, şi cele patru case perpendiculare pe prăpastie, şi i-a fost ruşine de josnicia lui.

Îi spusese şi Pierino, vameşul, că şeful de post avea acum încredere în el, întrebându-se chiar dacă nu fusese mai mult prost decât vinovat, şi Stefano a început să înainteze cu prefăcută nevinovăţie pe drumul ce urca spre munte, printre măslini, sperând să fie văzut de sus. Auzise lucruri noi despre anarhist de la o femeie care coborâse până la magazinul lui Gaetano, după cumpărături; se juca cu copiii pe esplanada bisericii, dormea într-o tânărie şi-şi petrecea seara discutând

prin grajduri. Stefano n-ar fi vrut să-l întâlnească – trăia acum după tipic, şi convingerile aceluia şi barba lui l-ar fi şocat – dar era dispus să-i dea curaj, ca să nu se simtă singur.

A mers deci spre apus pe drumul în pantă, s-a aşezat pe un trunchi care dădea spre o mică vale de lângă locuinţa cantonierului, şi îşi fuma pipa, cum ar fi făcut şi Giannino. Odată, în timpul verii, abia se aşezase pe acelaşi trunchi, când auzise un sunet de paşi, şi un grup de bărbaţi slabi – ţărani, lucrători – trecuse ţinându-se după un preot cu etolă. Patru tineri purtau, pe umerii lor bruni, un sicriu; aveau mânecile suflecate şi îşi ştergeau, din când în când, fruntea, cu braţul rămas liber. Nu vorbea nimeni; înaintau cu paşi dezordonaţi, ridicând un praf roşiatic. Stefano se ridicase de pe trunchi, în semn de omagiu pentru mortul pe care nu-l cunoştea, şi multe capete se întorseseră să se uite la el. Stefano îşi amintea că-şi spusese că toată viaţa avea să audă sunetul paşilor acelei gloate, în încremenita răcoare, a unui apus plin de praf. Iată însă că-l şi uitase.

De câte ori, mai ales la început, îşi umpluse ochii şi inima cu o scenă, un gest, un peisaj, spunându-şi: „Iată, asta o să fie cea mai vie amintire din trecut; o să mă gândesc la ea în ultima zi ca la simbolul întregii noastre vieţi, o să mă bucur de ea, atunci". Aşa făcea şi la închisoare, alegând o zi dintre celelalte, o clipă dintre celelalte, şi spunând: „Trebuie să mă cufund în

ea, să trăiesc deplin această clipă, s-o las să treacă încremenită, în tăcerea ei, pentru că va fi închisoarea vieţii mele întregi şi o voi regăsi, când o să fiu liber, în mine însumi". Şi clipele acestea, aşa cum erau alese, aşa se risipeau.

Anarhistul trebuia să cunoască mulţi oameni, pentru că trăia lângă o fereastră veşnică. Dacă totuşi nu se gândea la cu totul altceva, şi dacă pentru el închisoarea şi domiciliul forţat nu erau ca aerul, însăşi condiţia vieţii. Gândindu-se la el, gândindu-se la închisoarea prin care trecuse, Stefano bănuia în el o altă rasă, de o vigoare neomenească, crescută prin celule, ca un popor subteran. Şi totuşi fiinţa aceea care se juca în faţa bisericii cu copiii era de fapt mai simplă şi mai omenească decât el.

Stefano ştia că spaima lui şi veşnica tensiune se năşteau din provizorat, din dependenţa lui faţă de o foaie de hârtie, faţă de valiza mereu deschisă pe masă. Câţi ani avea să mai rămână acolo? Dacă i s-ar fi spus că pentru toată viaţa, poate că şi-ar fi trăit zilele mai liniştit.

Într-o dimineaţă umedă şi însorită din ianuarie, a trecut pe stradă o maşină iute, plină de geamantane, care nici măcar n-a încetinit. Stefano abia şi-a ridicat privirea, şi a revăzut un alt moment uitat al verii.

În soarele arzător al amiezii un automobil se oprise în faţa cârciumii. Frumos, sinuos şi plin de praf, de un crem deschis,

se apropiase de trotuarele lipsite de umbră şi s-a oprit supus, aproape omeneşte; din el a coborât o femeie zveltă, într-o jachetă verde şi cu ochelari negri, o străină. Stefano se întorsese atunci de la plajă, şi se uita din prag la strada goală. Femeia privise în jur, fixase uşa (Stefano a înţeles după aceea că strălucirea soarelui o orbea) şi, întorcându-se, se urcase din nou în maşină, se aplecase şi-o pornise din nou la drum, cu un fâşâit slab, pe care l-a învăluit un uşor nor de praf.

Uneori, lui Stefano i se părea că e acolo de puţine zile şi că toate amintirile lui erau doar închipuiri, cum erau Concia, Giannino şi anarhistul. Asculta pălăvrăgeala lui Vincenzo cel chel care la cârciumă, în timp ce el mânca, citea ziarul până la ultima pagină.

— Priveşte, domnule inginer: „Vreme schimbătoare”. Ziarele spun mereu acelaşi lucru. Te întreb pe dumneata dacă marea, azi, nu e ca uleiul.

Prin uşă se vedeau pietrele şi o parte din zidul casei lui Gaetano, ridicându-se liniştit în soarele apos. Câţiva copii strigau pe drum în jos, nevăzuţi.

— Cam ăsta ar fi timpul pentru pescuitul sepiilor. N-ai văzut niciodată cum se pescuiesc? E adevărat, ai venit în iunie, anul trecut...Se face noaptea, cu o lanternă şi cu o plasă de prins fluturi. Ar trebui să ceri un permis.

În prag a apărut şeful de post, negru şi roşu, cu faţa

neliniştită, de cercetaş în acţiune.

— Te căutam, domnule inginer. Ştii noutatea?... Termină, termină de mâncat.

Stefano a sărit în picioare.

— Au respins recursul, dar ţi-au anulat pedeapsa. Din dimineaţa asta eşti liber.

În cele două zile în care Stefano a aşteptat foaia de drum, renunţarea la obiceiurile care se formaseră pe golul monoton al timpului l-a nemulţumit şi l-a năucit. Geamantanul, pe care se temea că n-o să-l poată face la timp, l-a închis cât ai clipi din ochi, şi a trebuit să-l redeschidă ca să-şi schimbe ciorapii. De la mama lui Giannino n-a îndrăznit să-şi ia rămas-bun, de teamă c-o s-o facă să sufere, cu libertatea lui jignitoare. A continuat să se învârtească între odaia lui şi cârciumă, incapabil să facă un drum mai lung, ca să salute unul câte unul locurile pustii, spălăcite, de pe câmp şi de pe mare, pe care de atâtea ori le devorase cu privirea, în plictiseala lui exasperantă, spunându-şi: „O să vină şi ultima dată, şi o să revăd această clipă”.

Gaetano şi Pierino au dat fuga la el acasă. Stefano, care nu văzuse niciodată murdăria din odaia lui ca acum, când avea să doarmă în ea pentru ultima dată, le-a spus să intre şi să se aşeze pe pat, râzând prosteşte de grămezile de hârtii mototolite, de gunoaie şi de cenuşa aruncată prin colţuri.

Gaetano spunea:

— Dacă treci prin Fossano, salută fetele din partea mea.

Au vorbit despre orarul trenurilor, despre gări şi accelerate, şi Stefano l-a însărcinat pe Pierino să-i amintească lui Giannino de el.

— Să-i spui că ieşirea din închisoare îţi dă mai multă satisfacţie decât cea din domiciliu forţat. În afara gratiilor lumea întreagă e frumoasă, în vreme ce viaţa cu domiciliu forţat e la fel ca şi cealaltă, poate ceva mai murdară.

Apoi şi-a luat inima-n dinţi şi seara, la o oră nepermisă, a intrat în mica prăvălioară. Mama era deja în pat; a venit Elena să-l servească, la lumina lămpii cu acetilenă. I-a spus că venise să plătească odaia pentru că se întorcea acasă; apoi a aşteptat un moment, în tăcere, şi a spus că restul n-ar fi putut să-l plătească cu nimic.

Elena a bolborosit încurcată, cu vocea ei răguşită:

— Nu iubeşti ca să fii răsplătit.

„Voiam să spun curăţenia", s-a gândit Stefano, dar a tăcut şi i-a luat mâna fără viaţă, şi i-a strâns-o, fără să-şi ridice ochii. Elena stătea nemişcată dincolo de tejghea.

— Cine te aşteaptă acasă? l-a întrebat ea încet.

— Nu am pe nimeni şi voi fi singur, a răspuns Stefano, încruntându-se fără efort. Vrei să vii în noaptea asta?

Nu a dormit în noaptea aceea şi a ascultat cele două trenuri

cum treceau, unul seara şi celălalt în zori, cu o nerăbdare ce l-a dezamăgit, anticipând huruitul pe care trenul nu-l avea.

Elena n-a venit şi n-a venit nici dimineaţa, dar a apărut, în schimb, băiatul cu amfora, ca să-l întrebe dacă voia să se ducă să-i ia apă. Trebuie să fi aflat noutatea, aşa brun şi ştrengar cum era, şi Stefano i-a dat lira pe care şi-o cerea din ochi. Vincenzino a şters-o, ţopăind.

Dimineaţa s-a dus la Primărie, unde l-au felicitat şi i-au dat o ultimă scrisoare. Apoi s-a dus la cârciumă, unde nu era nimeni. Urma să plece la patru după-amiaza.

A traversat strada ca să-l salute pe bătrânul Fenoaltea. L-a găsit chiar şi pe Gaetano, care l-a luat de braţ şi a ieşit cu el, începând o conversaţie în care îi cerea să-i scrie dacă putea să-i găsească un post bun acolo în Nord. Stefano nu s-a gândit să-l întrebe ce fel de muncă.

Au venit atunci Beppe, Vincenzo, Pierino şi alţii, şi au băut un pahar împreună, şi apoi au fumat, în vreme ce pălăvrăgeau. Cineva a propus să joace cărţi, dar propunerea a căzut.

De îndată ce a mâncat, Stefano s-a dus acasă, a străbătut curtea, a luat valiza pe care o şi închisese, a privit repede în jur şi a ieşit în curte. Aici s-a oprit o clipă în faţa mării – marea care abia se vedea, de acolo de pe terasament – şi apoi a apucat-o pe cărare şi a urcat din nou pe drum.

Întorcându-se iar la cârciumă îi saluta cu mâna pe unii

dintre negustorii pe care îi cunoştea. Pragul Elenei era pustiu.

La cârciumă l-a găsit pe Vincenzo şi au vorbit pentru ultima dată despre Giannino. Stefano se gândise să facă câţiva paşi pe drumul stăvilarului, prin faţa casei Conciei, dar apoi au venit Pierino şi ceilalţi şi a aşteptat împreună cu ei să se facă patru.

După ce au intrat în gară şi s-au aşezat şi au aşteptat cu răbdare pe bancă şi s-a auzit în cele din urmă fluieratul care anunţa sosirea trenului, Stefano a privit spre vechea aşezare a satului, care domina miraculos peste acoperişul gării, de parcă puteai să-l atingi cu mâna. Apoi, în acelaşi timp, a văzut trenul în depărtare, la cotitură; şeful gării a ţâşnit ca un uriaş şi i-a dat înapoi pe toţi; şi în faţă, dincolo de trestii, marea decolorată care părea că se umflă în gol. Şi în timp ce trenul intra în gară, Stefano a avut iluzia că se răsuceau într-un vârtej, ca nişte frunze luate de vânt, chipurile şi numele celor care nu erau acolo.

(*Traducere: Mara Chiriţescu*)

Kurt VONNEGUT

Fă-mi rost de un vis

Dacă vreodată comuniştii o să-şi propună să depăşească democraţiile în producţia de conducte de canalizare, cu siguranţă va trebui să-şi dea toată osteneala, pentru că o singură fabrică, din Creon, Pennsylvania, produce mai multă conductă în şase luni decât ar putea produce Rusia şi China la un loc într-un an. Acea minunată fabrică este Uzina Creon a Companiei Metalurgice Naţionale.

Ca director de uzină, Arvin Borders îi spunea fiecărui inginer începător:

— Dacă nu-ţi plac conductele de canalizare, nu-ţi place Creon.

Borders însuşi, un burlac de patruzeci şi şase de ani, era cunoscut în toată industria drept „Domnul Conductă".

Creon e Oraşul Conductelor. Echipa de fotbal a liceului se cheamă Conducta Creon. Singurul club din zonă se cheamă Clubul de Golf şi Recreaţie Oraşul Conductelor. În holul clubului există o expoziţie permanentă de conducte, iar formaţia care cântă la seratele dansante ale clubului, de vineri seara, se numeşte *Andy Middleton şi Visătorii Conductelor*.

Într-o seară de vineri din toiul verii, Andy Middleton şi-a

lăsat formaţia pe mâna interpretului de la pian. A ieşit afară, până la primul suport, ca să ia nişte aer şi să se bucure de linişte. Acolo a găsit o tânără doamnă foarte frumoasă care plângea. Andy n-o mai văzuse niciodată. Avea douăzeci şi cinci de ani pe atunci.

Andy a întrebat dacă putea s-o ajute cu ceva.

— Nu, sunt o caraghioasă, a spus ea. Nu s-a întâmplat nimic, sunt eu caraghioasă, atâta tot.

— Înţeleg, a spus Andy.

— Încep să plâng foarte uşor – şi chiar şi atunci când n-am absolut niciun motiv s-o fac, a spus ea.

— Trebuie să fie destul de derutant pentru oamenii care sunt cu tine, a spus el.

— E o nenorocire, a spus ea.

— Dar s-ar putea să-ţi prindă bine, dacă trebuie vreodată să te duci la înmormântarea unei persoane pe care o urai, a spus el.

— În industria conductelor n-o să-mi prindă prea bine, a spus ea.

— Eşti în industria conductelor? a întrebat el.

— Nu toată lumea din Creon e în industria conductelor? a spus ea.

— Eu unul nu, a spus el.

— Şi cum de nu mori de foame? a întrebat ea.

— Dau dintr-un băţ în faţa unei formaţii... dau lecţii de muzică... treburi din astea, a spus el.

— O, Doamne – eşti muzician, a spus ea, şi s-a întors cu spatele.

— Am greşit cu ceva? a spus el.

— Nu mai vreau să văd niciun muzician, câte zile oi avea, a spus ea.

— În cazul ăsta, a spus el, închide ochii şi eu o să dispar tiptil.

Dar n-a plecat.

— Asta e formaţia ta, care cântă în seara asta? a întrebat ea.

Muzica se auzea destul de clar.

— Da, exact, a spus el.

— Atunci poţi să rămâi, a spus ea.

— Poftim?

— Nu eşti câtuşi de puţin muzician, a spus ea. Dacă ai fi fost, formaţia asta te-ar fi făcut să cazi lat şi să mori.

— Eşti prima persoană care a ascultat-o vreodată, a spus el.

— Pun pariu că e adevărat ce-ai spus, a zis ea. Oamenii ăia nu aud nimic, dacă nu-i vorba despre conducte. Când dansează, se mişcă vreodată în ritmul muzicii?

— Când fac ce? a întrebat el.

— Când dansează, am spus.

— Cum ar putea să danseze, a spus el, dacă bărbaţii stau toată ziua în vestiare şi beau, joacă jocuri de noroc şi vorbesc

despre conducte, iar femeile stau afară pe terasă şi vorbesc despre ce-au auzit că s-ar spune despre conducte, despre chestii pe care le-au cumpărat cu bani din conducte sau despre lucruri pe care ar vrea să le cumpere cu bani din conducte?

Ea a început să plângă din nou.

— Iar eşti caraghioasă? a întrebat el. Iar nu s-a întâmplat nimic?

— Nu s-a întâmplat nimic, a spus ea.

Mica formaţie demoralizată şi dezlânată din sala goală de dans a încheiat o piesă, cu zbârci şi schelălăieli.

— O, Doamne, dar ştiu că formaţia asta urăşte muzica! a spus ea.

— Nu dintotdeauna, a spus el.

— Dar ce s-a întâmplat? a întrebat ea.

— Şi-au dat seama că n-o să cânte niciodată în altă parte decât în Creon – şi şi-au dat seama că în Creon nimeni n-o să-i asculte. Dacă m-aş duce şi le-aş spune că o femeie foarte frumoasă îi ascultă şi plânge aici, afară, poate ar reuşi să-şi regăsească ceva din vâna pe care-o aveau cândva – şi ţi-ar face din asta un cadou.

— Tu la ce instrument cânţi? a întrebat ea.

— La clarinet, i-a răspuns el. Ai vreo preferinţă anume – vreo melodie pe care ai vrea s-o auzi din club în timp ce plângi aici singură?

— Nu, a spus ea. Eşti drăguţ, dar n-am chef de nicio muzică.

— Nişte tranchilizante? Aspirină? a spus el. O ţigară, o gumă, o bomboană?

— Ceva de băut, a spus ea.

În timp ce-şi croia drum cu coatele spre barul aglomerat, bar care se numea Conducta Veselă, Andy a aflat o mulţime de lucruri despre comerţul cu conducte. Cleveland, a aflat el, cumpărase o cantitate mare de conducte ieftine de la o altă companie, şi Cleveland avea să regrete pasul făcut, peste vreo douăzeci de ani. Marina militară ceruse în mod explicit conducte Creon pentru toate clădirile aflate în construcţie, şi nimănui nu avea să-i pară rău. Prea puţini ştiau, a aflat el, că întreaga lume era cuprinsă de respect la adresa talentului american în privinţa conductelor.

A aflat şi cine era femeia de la primul suport. Fusese adusă la serată de Arvin Borders, burlacul care era directorul Uzinei Creon. Borders o cunoscuse în New York. Era o actriţă neînsemnată, văduva unui interpret de jazz, mama a doua fetiţe foarte mici.

Andy a aflat toate acestea de la barman. Arvin Borders, „Domnul Conductă" însuşi, a intrat în bar lungindu-şi gâtul, căutând pe cineva. Avea în mâini două pahare de whisky cu sifon. Gheaţa din ambele pahare se topise.

— Tot n-am văzut-o, domnule Borders, i-a strigat barmanul,

iar Borders a dat din cap mâhnit şi a ieşit.

— Pe cine n-ai văzut? l-a întrebat Andy pe barman.

Şi barmanul i-a spus tot ce ştia despre văduvă. Şi i-a mai spus lui Andy, din colţul gurii, şi părerea lui, anume că la sediul din Ilium, New York, al Companiei Metalurgice Naţionale, se ştia despre idilă şi nu era privită cu ochi buni.

— Spune-mi tu mie unde, în tot Creonul, i-a spus barmanul lui Andy, vezi tu să-şi găsească locul o actriţă tânără şi frumoasă, din New York.

Andy a aflat că femeia avea un nume de scenă, care era Hildy Matthews. Barmanul nu avea nicio idee cine fusese soţul ei.

Andy s-a dus în sala de dans, ca să le spună Visătorilor Conductelor să cânte un pic mai bine pentru o doamnă în lacrimi de pe terenul de golf, şi l-a găsit pe Arvin Borders vorbind cu ei. Borders, un tip serios, voinic, îi ruga pe membrii formaţiei să cânte *Indian Love Call*[1] foarte tare.

— Tare? s-a mirat Andy.

— Ca să-l audă, oriunde o fi, şi să vină, a spus Borders. Nu-mi pot imagina unde s-a dus, a spus el. Am lăsat-o, pentru câteva clipe, cu doamnele, pe terasă, şi pur şi simplu s-a evaporat.

— Poate s-a săturat de toate discuţiile despre conducte, a

[1] Iniţial denumit *The Call*, piesă din spectacolul de pe Broadway Rose-Marie, din 1924.

spus Andy.

— E foarte interesată de conducte, a spus Borders. N-ai zice asta despre o femeie care arată ca ea, dar poate să mă asculte ore în şir cum vorbesc despre conducte, fără să se plictisească.

— Şi zici că *Indian Love Call* o s-o aducă înapoi? a întrebat Andy.

Borders a bâiguit ceva ininteligibil.

— Poftim, domnule? a spus Andy.

Borders s-a înroşit şi a pus bărbia în piept.

— Am spus, a răspuns el ţâfnos, că e melodia noastră.

— Înţeleg, a spus Andy.

— Pot să vă spun şi vouă de-acum: am să mă însor cu fata asta, a spus Borders. O să ne anunţăm logodna în seara asta.

Andy a făcut o uşoară plecăciune.

— Felicitări, a spus.

Şi-a pus cele două pahare de whisky pe un scaun şi şi-a luat clarinetul:

— *Indian Love Call*, băieţi. Foarte tare, da? a spus el.

Formaţia întârzia să se conformeze. Nimeni nu părea dornic să cânte şi toţi încercau să-i spună ceva lui Andy.

— Care-i problema? a întrebat Andy.

— Înainte să cântăm, Andy, a spus pianistul, cred că ar trebui să ştii pentru cine cântăm, pentru a cui văduvă cântăm.

— Pentru văduva cui? a întrebat Andy.

— Habar n-aveam că e aşa de cunoscut, a spus Borders. I-am pomenit numele adineauri şi băieţii din formaţia ta aproape că au căzut de pe scaune.

— Cine? a spus Andy.

— Un drogat, un alcoolic, un afemeiat care îşi bătea nevasta, şi care a fost împuşcat anul trecut de un soţ gelos, a spus Borders, indignat. N-o să pricep niciodată ce poate fi aşa de minunat la un bărbat de genul ăsta, a spus el.

Şi apoi a spus numele bărbatului, un tip care era, probabil, cel mai mare muzician de jazz care trăise vreodată.

— Am crezut că nu te mai întorci, a spus ea, dintre umbrele de pe lângă primul suport.

— A trebuit să cânt o piesă cu dedicaţie, a spus Andy. Cineva a vrut să cânt *Indian Love Call* cât pot eu de tare.

— Aha, a spus ea.

— Ai auzit-o şi n-ai venit fuguţa? a întrebat el.

— Asta credea el c-o să fac? a spus ea.

— A spus că e melodia voastră, a zis el.

— Asta a fost ideea lui, a zis ea. I se pare că e cel mai frumos cântec compus vreodată.

— Cum v-aţi întâlnit? a întrebat el.

— Păi, eu eram complet lefteră, şi-mi căutam orice fel de slujbă, a spus ea. Şi, în New York, era o şedinţă a

departamentului de vânzări al Companiei Metalurgice Naţionale. Aveau de gând să pună în scenă un scheci, şi le trebuia o actriţă. Am primit rolul.

— Ce rol ai primit? a întrebat el.

— M-au îmbrăcat în zale aurii, mi-au dat o coroană făcută din garnituri pentru conducte şi m-au prezentat drept „Domnişoara Şansa Conductelor în Deceniul de Aur", a spus ea. Arvin Borders era şi el acolo, a spus ea, şi a dat paharul peste cap.

— Soarta, a spus ea.

— Soarta, i-a răspuns el.

I-a luat paharul din mână.

— Îmi pare rău, i-a zis, dar o să am nevoie şi de ăsta.

— Şi de încă vreo zece, a spus el.

— Dacă îmi trebuie zece pahare ca să mă întorc la toţi oamenii ăia, la toate luminile alea, la toate conductele alea, a spus ea, atunci zece o să beau.

— Aşa de greu e drumul? a spus el.

— N-ar fi trebuit să vin încoace, a spus ea. Ar fi trebuit să rămân acolo unde eram!

— Cred că una dintre cele mai grave greşeli pe care le poate face cineva, uneori, e să încerce să se îndepărteze de oameni şi să se gândească. Sunt şanse foarte mari să pierzi toată inerţia.

— Formaţia cântă aşa de încet că de-abia se aude muzica, a

spus ea.

— Ştiu a cui văduvă ascultă, a spus el, şi probabil preferă să nu-i auzi.

— Aha, a spus ea. Deci ştiu. Şi tu ştii.

— Nu ţi-a... nu ţi-a lăsat nimic? a întrebat el.

— Datorii, a spus ea. Două fiice, pentru care chiar sunt foarte recunoscătoare.

— Saxofonul? a întrebat el.

— E cu el, a spus ea. Te rog – poţi să-mi mai aduci un pahar?

— Dacă mai bei un pahar, a spus el, o să te întorci la logodnicul tău în patru labe.

— Să ştii că pot foarte bine să-mi port de grijă şi singură, mulţumesc, a spus ea. Nu trebuie să ai tu grijă de mine.

— Te rog să mă scuzi, a spus el.

Ea a scos un sughiţ mic şi melodios.

— Ce moment nepotrivit să mi se întâmple asta, a spus ea. Să ştii că n-are nicio legătură cu băutura.

— Te cred, a spus el.

— Nu mă crezi, a spus ea. Hai, dă-mi un test, ceva. Pune-mă să merg în linie dreaptă sau să spun ceva complicat.

— Lasă, a zis el.

— Şi nu crezi nici că-l iubesc pe Arvin Borders, nu-i aşa? a făcut ea. Ei bine, dă-mi voie să-ţi spun că unul dintre lucrurile pe care le fac cel mai bine e să iubesc. Şi nu să mă prefac că

iubesc. Să iubesc de-adevăratelea. Când iubesc pe cineva, nu am nicio rezervă. Merg până-n pânzele albe şi, în momentul ăsta, întâmplarea face că-l iubesc pe Arvin Borders.

— Ce noroc pe capul lui, a spus el.

— Vrei să afli cât de multe am învăţat deja despre conducte? a întrebat ea.

— Dă-i drumul, a spus el.

— Am citit o carte întreagă despre conducte, a zis ea. M-am dus la biblioteca publică şi am luat o carte despre conducte şi numai despre conducte.

— Şi ce scria în carte? a întrebat el.

De pe terenurile de tenis aflate înspre vest se auzeau nişte strigăte stinse. Borders colinda acum tot terenul din jurul clubului, căutând-o pe Hildy a lui.

— Hildiiiiiiii, striga el. Hildy?

— Vrei să strig iu-hu? a întrebat Andy.

— Şşt! a spus ea.

Şi a scos din nou sughiţul acela mic şi melodios.

Arvin Borders a luat-o spre parcarea clubului, şi strigătele lui s-au stins în bezna care l-a cuprins.

— Voiai să-mi spui despre conducte, a spus Andy.

— Hai să vorbim despre tine, a zis ea.

— Ce vrei să ştii despre mine? a întrebat el.

— Trebuie neapărat să ţi se pună întrebări? Altfel nu poţi

vorbi? a spus ea.

El a ridicat din umeri.

— Muzician neînsemnat. Niciodată căsătorit. Vise măreţe cândva. Visele măreţe s-au dus.

— Vise măreţe despre ce? a întrebat ea.

— Să fiu măcar jumătate din ce a fost soţul tău, ca muzician, a spus el. Ce vrei să mai auzi?

— Îmi place să aflu visele altor oameni, a spus ea.

— Bine: dragoste, a spus el.

— N-ai avut niciodată parte de aşa ceva? a întrebat ea.

— Nu, din câte mi-am dat seama, a spus el.

— Pot să-ţi pun o întrebare foarte personală? a spus ea.

— Despre cât de grozav sunt ca amant? a zis el.

— Nu, a spus ea. Cred că ar fi o întrebare foarte tâmpită. Cred că oricine e tânăr e, de fapt, un amant grozav. Nu e nevoie decât de o ocazie.

— Pune-mi întrebarea *personală*, a spus el.

— Câştigi ceva bani? a spus ea.

Andy n-a răspuns imediat.

— E prea personală? a spus ea.

— Nu cred c-o să mor dacă răspund, a zis el.

Şi-a făcut nişte calcule în gând, apoi i-a dat o cifră sinceră a câştigurilor lui.

— Ei, dar e foarte bine, a spus ea.

— Mai mult decât un profesor, mai puţin decât omul de serviciu de la şcoală, a spus el.

— Stai într-un apartament sau unde? a spus ea.

— Într-o casă mare şi veche pe care am moştenit-o de la familia mea, a spus el.

— O duci chiar bine, dacă stau să mă gândesc, a spus ea. Îţi plac copiii – fetiţele?

— Nu crezi că ar fi cazul să te întorci la logodnicul tău? a spus el.

— Întrebările mele devin din ce în ce mai personale, a spus ea. N-am încotro, toată viaţa mea a fost aşa de personală! Mi se întâmplă întruna lucruri ciudate, personale.

— Cred că ar fi bine să punem punct, a spus el.

L-a ignorat.

— De exemplu, a spus ea, mă rog să vină spre mine un anumit gen de oameni, şi ei vin. Odată, când eram foarte tânără, m-am rugat să apară un mare muzician care să se îndrăgostească de mine – şi aşa a fost. Şi l-am iubit şi eu pe el, deşi era cel mai cumplit bărbat pe care îl poate avea o femeie. Asta ca să-ţi dai seama cât de bună sunt la iubit.

— Uraaa! a spus el în şoaptă.

— Şi apoi, a continuat ea, când a murit soţul meu şi nu aveam nimic de mâncare şi eram sătulă de nopţi şi zile sălbatice şi nebune, m-am rugat să apară un om de afaceri

puternic, raţional şi bogat.

— Şi a apărut, a spus Andy.

— Şi apoi, a zis ea, când am venit aici, fugind de toţi oamenii ăia cărora le plac aşa de tare conductele – ştii ce m-am rugat?

— Nu, a spus el.

— Să vină un bărbat care să-mi aducă ceva de băut, a spus ea. Atâta tot. Îţi dau cuvântul meu de onoare, atâta tot.

— Şi eu ţi-am adus două pahare de băutură, a spus el.

— Şi asta nu-i totul, să ştii, a spus ea.

— Ei!

— Cred că aş putea să te iubesc foarte tare, a zis ea.

— E un lucru destul de dificil, a spus el.

— Nu şi pentru mine. Cred că ai fi un muzician foarte bun, dacă te-ar încuraja cineva. Iar eu aş putea să-ţi dau iubirea aceea mare şi frumoasă pe care ţi-o doreşti. Cu siguranţă ai avea parte de asta.

— Asta e o cerere în căsătorie? a întrebat el.

— Da, a răspuns ea. Şi, dacă spui nu, nu ştiu ce-o să fac. O să mă târăsc sub tufele de colo şi-o să mor. Nu mă pot întoarce la oamenii ăia şi la conductele lor şi n-am unde altundeva să mă duc.

— Şi eu trebuie să spun da? a zis el.

— Dacă simţi că ai vrea să spui da, atunci spune da.

— Bine, a spus el în cele din urmă. Da.

— O să fim amândoi atât de fericiţi că s-a întâmplat aşa! a spus ea.

— Dar cu Arvin Borders cum rămâne? a întrebat el.

— Îi facem un bine, a spus ea.

— Aşa crezi?

— Da, sigur, a spus ea. Acolo, pe terasă, a venit la mine o femeie şi mi-a spus direct că o să se ducă de râpă cariera lui Arvin, dacă se însoară cu o femeie ca mine – şi, să ştii, probabil că aşa e.

— Asta a fost vorba de duh care te-a trimis aici, în beznă? a întrebat el.

— Da, a răspuns ea. A fost foarte neplăcut. Nu voiam să nenorocesc cariera nimănui.

— Frumos din partea ta, a spus el.

— Cât despre tine, a spus ea, luându-l de braţ, nu văd cum aş putea să-ţi fac altceva decât un pustiu de bine. Aşteaptă numai, a spus. Aşteaptă şi-ai să vezi.

(*Traducere: Alexandra Coliban*)